

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
«УКРАЇНА»
ІНСТИТУТ ПРАВА ТА СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ПОЛІТИЧНОГО
КОНСАЛТИНГУ**

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
IV НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ»
м. Київ, 22 листопада 2023 р.**

м. Київ

Університет «Україна»

2023

Затверджено до друку

Методичною радою ЗВО Відкритого міжнародного університету розвитку
людини «Україна»
(Протокол № 2 від 21.12.2023 р.)

Укладачі:

Кадлубович Т. І. – завідувач кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, к. політ. н, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Лісовський П. М. – д. філософ. н, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Яровой Т. С. – д. держ. упр., доцент, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Новаченко Т. В. – д. наук з держ. упр., канд. пед. наук, доцент, професор кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління Національної академії статистики, обліку та аудиту;

Савич В. О. – к. політ. н, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Дабіжа В. В. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Гавриленко Ю. В. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Кириченко Г. В. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Коваль Я. С. – к. держ. упр, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу;

Загородня А. С. – доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу.

А 43 **Актуальні питання сучасної стратегії розвитку України:** виклики, пріоритети та прогнози: збірник наукових праць / Кадлубович Т.І., Савич В.О., Дабіжа В. В. та ін. м. Київ, 22 листопада 2023 р. – К.: Університет «Україна», 2023 р. – 257 с.

ISBN978-966-388-708-1

DOI: <https://doi.org/10.36994/978-966-388-708-1-2023-257>

У збірнику опубліковано матеріали доповідей IV науково-практичної онлайн конференції «Актуальні питання сучасної стратегії розвитку України: виклики, пріоритети та прогнози», що присвячені висвітленню актуальних проблем сучасних стратегій розвитку України у сфері міжнародних відносин.

УДК 32:33:3.071.2

ISBN978-966-388-708-1

DOI: <https://doi.org/10.36994/978-966-388-708-1-2023-257>

© Університет «Україна», 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Гавриш К. Є. ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ.....	8
Кадлубович Т. І. ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ ТА ЗАГРОЗА МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	12
Комаров М. А. ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	15
Мельничук А. В. ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	18
Остап'як В. І. ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА СКЛАДОВА СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	24
Сердинський С. М. ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄС НА МЕХАНІЗМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ.....	28
Сороченко М. В. ПОТОЧНИЙ БАЛАНС ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ОСНОВНИХ ГРАВЦІВ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	31
Тетера Д. К. ВПЛИВ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН.....	37
Якутчик І. О. ОЦІНКА ПРЕТЕНЗІЙ КИТАЮ НА ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ ТА СХІДНО-КИТАЙСЬКОМУ МОРЯХ.....	41

СЕКЦІЯ 2

МІЖГАЛУЗЕВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Копець Н. М. ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ.....	46
---	-----------

Савич В. О. ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	51
---	-----------

СЕКЦІЯ 3

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Дубовик Д.Є. ОПТИМІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	54
---	-----------

Коваль Я. С. ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ БАЗИСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	59
--	-----------

Кочарян М. Ф. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР ВЗАЄМОДІЇ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	65
--	-----------

Лісовський П. М. МЕРЕЖЕВІ КОНФРОНТАЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ПРИЙОМИ ЩОДО РИТМОДИНАМІКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	68
---	-----------

Луцюк А. В. АДАПТАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ПРОЕКТАМ ДО ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	72
--	-----------

Сосюра О. М. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВИЙ ТИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	78
--	-----------

Старовойтов Д. Ф. КОРПОРАТИВНЕ ЛОБІЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ.....	84
---	-----------

Федоренко В. В. КІБЕРБЕЗПЕКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ.....	89
--	-----------

Філіпнінєнков О. І. МОГУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПОКАЗНИК ЇЇ ВПЛИВУ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ.....	91
---	-----------

Цахло М. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ.....	94
---	-----------

Чеховський А. А. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	98
--	-----------

Яровой Т. С., Кириченко Г. В. КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ, В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ.....103

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

Акименко О. Ю., Седлер О. А. ПРОТЕКЦІОНІЗМ ТА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМИ ПРОЯВУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ.....109

Воробйов О. В. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ФРАНЦІЇ.....114

Гаврилечко Ю. В. ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЙ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ.....118

Гайдук А. В. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В МІСЦЕВИХ ПРОЕКТАХ.....123

Глушков В. О. НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У ВСТАНОВЛЕННІ БЕЗПЕКИ В ІННОВАЦІЙНІЙ УКРАЇНІ ПОВОЄННОГО ЧАСУ.....128

Грубий Д. ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ.....134

Дабіжа В. В. СУЧАСНЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНИ.....138

Дементов І.Ю. ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ.....144

Денисенко Д. Є. БОРОТЬБА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ Й АДМІНІСТРУВАННЯ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ, ФЕЙКАМИ Й ІПСО В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.....148

Другова Є. В. ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....154

Дудецький Д. В. ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ.....160

Марченко Н. А. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ.....	163
Новаченко Т. В. БІНАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: «ТВЕРДА» ТА «М'ЯКА» СИЛИ.....	168
Пендальчук Є. В. ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....	172
Пендальчук Т. В. ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ПОКАЗНИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ.....	175
Пінежко А. О. ВПЛИВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.....	179
Пискун Д. В. КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА ПУБЛІЧНИХ ОСІБ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	183
Примак О. С. ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ6 ДОСВІД США.....	187
Радюк Б. С. ОБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЇ.....	190
Савлук С. В., Савич В. О. ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ.....	194
Саламаха О. І. ПРИЦИПИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	197
Сіваченко В. В. ПОЛІТИЧНІ ВИБОРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПРАВОМІРНІСТЬ, ЛЕГІТИМНІСТЬ ТА РЕАЛІСТИЧНІСТ.....	202
Судак Д. В. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	208
Тригубченко А. В. ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ.....	213
Ульянченко Н. М. ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ...218	
Черняк Д. С. ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ОСВІТА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ	

ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ.....	223
----------------------	-----

Чорний В. В. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ.....	226
---	-----

Шулепа Л. М. КЕРІВНИК ЯК ПРОВІДНИК ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ.....	230
---	-----

СЕКЦІЯ 5

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Балагура О. О., Сагайдак І. С., Балагура Я. Є., ВИХОВАННЯ СВІДОМОЇ МОЛОДІ ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА МАЙБУТНЬОЇ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ.....	235
--	-----

Дрига Д. А. НОВІ РЕАЛІЇ ТА ГОЛОВНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ГАЛУЗІ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ.....	240
---	-----

Савчук А. РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ ТА ВИКЛИКИ.....	245
--	-----

Самков О. О. АКТУАЛЬНІ СПОСОБИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ.....	248
--	-----

Шестаковська Т. Л. ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ОСВІТИ.....	252
--	-----

СЕКЦІЯ 1

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Гавриш К. Є. студентка МІ-22-1, Відкритий
міжнародний університет розвитку людини
«Україна»

ЕНЕРГЕТИЧНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ГЕОПОЛІТИЧНІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року позначило початок найбільшої і найжорстокішої війни в центрі Європи з часів Другої світової війни. Це спровокувало реакцію Європейського Союзу, який відповів безпрецедентними санкціями проти Росії та Білорусі, а також надав суттєву підтримку Україні. Ця підтримка включала порушення попередніх табу, таких як використання Європейського фонду миру для закупівлі зброї для третьої країни, яка перебуває у стані війни, і надання колективного захисту мільйонам українських громадян і мешканців, що рятуються від війни [8]. Все це спричинило виникнення геополітичних викликів, які потребують переосмислення принципів співпраці на міжнародній арені.

Війна посилила глобальні тренди, що загрожують всій світовій економіці. Серед найзначніших, на думку А.Ставицького [6, с.47], можна виділити зміни клімату, зростаючу кіберзалежність людства тощо. Всі вони посилюють протиріччя між державами, викликають суперечки, конфлікти, послаблюють стабільність міжнародної системи. Війна, яку розв'язала росія проти України, оголила низку глобальних проблем, завдала потужного удару по всіх без винятку сферах світової економіки. З новою силою постає питання про енергетичну безпеку.

Питання енергетичної безпеки України та світу, особливо Європейського Союзу, є актуальним, оскільки довгий час енергетичні системи цих країн залежали від енергоресурсів країни-терориста. Вони ставали предметом торгу

та шантажу з боку росії, тримали в напрузі країни європейської спільноти.

Після початку повномасштабного вторгнення енергетична сфера України зазнала особливо потужного удару. Було захоплено декілька енергетичних об'єктів, одним із яких є Запорізька АЕС, найбільша атомна станція Європи. Зруйновано греблю Каховської ГЕС, що має не лише енергетичні наслідки для України, але й викликало екологічну катастрофу. Постійний обстріл росією інших енергетичних об'єктів України спричиняв регулярні відключення світла, поставала загроза блекауту. Так, голова правління «Укренерго» Володимир Кудрицький [7] дав оцінку діям рф: «...після Другої світової не було таких масштабних воєнних нападів цілеспрямовано на енергетичну інфраструктуру», які спричиняє росія сьогодні.

У відповідь на перші загрози з боку РФ вже у березні 2022 р. українська енергосистема була від'єднана від енергомережі Росії та Білорусі і повністю синхронізована з енергомережею континентальної Європи ENTSO-E. Таким чином була подолана тривала енергетична залежність України від Росії, а Україна долучилася до «енергетичного Євросоюзу» [1, с.12].

Але загрози пошкодження енергосистеми України тривають, поки триває війна. Тому перед Україною стоїть складне завдання забезпечення енергетичної безпеки в умовах російської агресії.

«Енергетична безпека – спроможність технічно надійним, економічно ефективним та екологічно прийнятним способом задовольняти потреби суспільства в енергоресурсах, забезпечувати стаке функціонування національної економіки в нормальних і кризових умовах, захищати суверенітет держави у формуванні та здійсненні політики захисту національних інтересів» [4, с. 10].

Постає питання створення системи захисту від фізичного захоплення чи знищення енергетичних об'єктів України, що є важливим для життєзабезпечення громадян. Для цього Україні потрібна достатня кількість сучасних ППО, обладнання та матеріали для закриття нагальних ремонтних

потреб, які виникають через постійні обстріли. По-друге, зазначає Я.Демченков, необхідно погодити на міжнародному рівні пакет жорстких колективних санкцій. По-третє, слід створити децентралізовану енергетику, щоб регіони стали енергетично самодостатніми [2]. По-четверте, в цих складних умовах слід звернути увагу на використання альтернативних джерел енергії, таких як сонячна енергія, енергія вітру, біогаз тощо.

24 вересня 2023 року опубліковано текст Меморандуму про співпрацю між урядами США та України щодо підтримки стійкості та реформування енергетичної системи України [5]. Він передбачає покращення стійкості енергетичної системи України в умовах сучасних викликів та змін, а саме відновлення критичної інфраструктури, впровадження розподіленого виробництва енергії, реформування сектору та підтримку переходу до конкурентоздатної та низьковуглецевої енергетики. Згідно з текстом підписаного документу, Україна та Сполучені Штати мають наміри посилення співпраці для створення стійкого, надійного та конкурентоздатного енергетичного сектору [3]. Крім того, проблема енергетичної безпеки стала предметом обговорень в рамках 78-ї сесії Генеральної асамблеї ООН (19-26 вересня 2023 року).

Отже, світова спільнота розуміє, що енергетична безпека України є не лише проблемою для однієї країни. Від енергетики залежить майбутнє людства. Контури архітектури енергетичної безпеки для 21 століття сьогодні закладаються в Україні.

Список використаних джерел:

1. Горло Н. В. Енергетична безпека України як складова національної безпеки: нові виклики в умовах зовнішньої загрози. Україна в умовах формування нового світового порядку : зб. матеріалів XXXV Харків. політол. читань (м. Харків, 28 квіт. 2023 р.) Харків: Право, 2023. – 152 с. URL: <https://philarchive.org/archive/TRERMU>

2. Демченков Я. Енергетична безпека: правила для нової ери. URL: <https://www.epravda.com.ua/authors/5fd2053142c8d/>
3. Енергетична безпека України : щомісячний моніторинг : вересень 2023. URL: https://dixigroup.org/wp-content/uploads/2023/11/2023_09_ensecmonitor_dixigroup.pdf
4. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування : аналіт. доп. / [Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.] ; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с.
5. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом США щодо співпраці у забезпеченні стійкості енергетичної системи України. URL: <https://ua.usembassy.gov/uk/memorandum-of-understanding-between-ukraine-and-the-usa-regarding-collaboration-on-ukrainian-energy-system-resilience/>
6. Ставицький А. В. Вплив сучасних геополітичних викликів на економічну безпеку держави / А. В. Ставицький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2018. Вип. 4. С. 45-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2018_4_8
7. Як графікові відключення допомогли відновити енергосистему країни 14 жовтня 2022. URL: <https://ua-energy.org/uk/posts/yak-hrafikovi-vidkliuchennia-dopomohly-vidnovyty-enerhosystemu-krainy>
8. Pintsch A. Rabinovych M. Geopolitical and Technocratic EU: International Actorness and Russia's War against Ukraine. Foundation Robert Schuman. 20.02.2023 URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/european-issues/0657-geopolitical-and-technocratic-eu-international-actorness-and-russia-s-war-against-ukraine>

Кадлубович Т. І. кандидат політичних наук,
доцент, Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

ТЕРОРИЗМ ЯК ГЛОБАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОСТІ ТА ЗАГРОЗА МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

Глобалізація поряд із своїми позитивними наслідками для людства призвела до виникнення цілої низки проблем, які створюють загрози для існування всього людства. Однією з таких проблем сучасності є проблема тероризму, який не лише стає перепорою на шляху до розвитку окремих країн, але й загрожуює існуванню всесвітньої системи стабільності в цілому. Розуміння сутності та шляхів подолання тероризму є як ніколи актуальним не лише для теоретичної науки, але й для практики виживання цивілізації.

Тероризм належить до глобальних проблем сучасності, оскільки відповідає всім тим, критеріям, які визначають дослідники [2]. Тероризм зачіпає інтереси не окремих людей, народів, країн, а має планетарних характер, оскільки терористичні акти час від часу виникають в різних куточках земної кулі[1]. Терористичними актами були й підриви жилих будинків у Москві наприкінці 90-х років XX ст., і руйнування башт-близнюків у Нью-Йорку у 2001 році. І війна в Чечні, Сирії, Грузії. І збиття Boeing 777. І збройна агресія росії проти України... Тому можна говорити про глобальне поширення тероризму, визнаючи його нагальною проблемою XXI століття.

Тероризм не можна ігнорувати, оскільки він приносить руйнування не лише в окремі країни. Він руйнує цивілізаційні основи світового порядку, становить загрозу для існування людства та може призвести до загибелі цивілізації як такої.

Глобальною проблемою сучасності тероризм вважають відомі дослідники міжнародних відносин – Дж. Адамс, З. Бжезинський, У. Бек, Д. Белл, Г. Вардлоу, С.Хантінгтон та інші. Докладний аналіз тероризму та терористичної діяльності робить в своїх книгах американський філософ Брайан Дженкінс [3, 4], який

називає тероризм новим різновидом конфлікту. Формулюючи поняття «тероризм» автор підкреслює, що терористичні акції – це завжди застосування або погроза застосування насильства, яке супроводжується висуванням певних вимог. Така дія спрямовується переважно проти цивільних об'єктів, має політичний та демонстративний характер та «покликана впливати, виходячи за межі заподіяння безпосередніх фізичних втрат».

Кожний терористичний акт – це поєднання політичної спрямованості, жорстокого насильства, не обмеженого ніякими нормами, аморальність. З кожним роком терористичні акти стають все різноманітнішими. Все частіше використовуються гібридні форми тероризму із використанням інформаційних технологій, елементів кіберзлочинності, психологічних операцій.

Головною метою тероризму є не тільки нищення, руйнування, а, насамперед, залякування, тероризування, розголошення, поширення страху для досягнення потрібних поведінки, дій, наслідків та результатів. Для цього використовується, наприклад, технологічний тероризм, в арсеналі якого засоби масового ураження, можливості руйнування промислової інфраструктури тощо. Інформаційний тероризм – це виведення з ладу найбільших інформаційних систем, поширення комп'ютерних вірусів, хакерство. Особливу небезпеку для суспільства становить існуюча можливість заволодіння терористами ядерними технологіями, що збільшить їх потенційний рівень.

Тому нагальною проблемою для людства є встановлення чіткого юридичного визначення та розуміння даного явища, вироблення та впровадження оновленого законодавства щодо тероризму на рівні світової спільноти. Особливу важливість набуває формування продуманої й ефективної консолідованої відповіді тероризму. Потрібно також проводити просвітницькі заходи, які допоможуть молоді, що навчається, критично оцінювати події, що відбуваються, робити висновки, не піддаватися паніці, вміти правильно та чітко реагувати на загрозові ситуації.

Список використаних джерел:

1. 21 найбільший теракт ХХІ століття: як цей світ остаточно збожеволів.
URL: <https://chas.news/past/21-naibilshii-terakt-hhi-stolittya-yak-tsei-svit-ostatochno-zbozhevoliv> (дата звернення: 12.11.2023)
2. Ісакова О.І. Роль філософії в осмисленні глобальних проблем сучасності. Key issues of education and sciences: development prospects for ukraine and poland. Volume 3. StalowaWola, Republic of Poland. 2018. С. 107-110.
3. Jenkins, Brian. New modes of conflict. Santa Monica: RAND corp., 1983;
4. Jenkins, Brian. Terrorism and personal protection. Burlington: Butterworth-Heinemann, 1984.

Комаров М. А. аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Україна переживає важкий період економічних труднощів, викликаних рядом факторів, таких як військове вторгнення росії, наслідки пандемії COVID-19, зростання світової інфляції та глобальні зміни в економічній динаміці. Відновлення економіки стає стратегічним завданням, яке вимагає комплексного та добре обґрунтованого підходу.

Розвиток технологій, зелена енергетика, інноваційність та підтримка малого та середнього бізнесу визначають стратегічні напрями, які допоможуть створити стійку та конкурентоспроможну економіку. Співпраця з міжнародними партнерами у цих сферах може забезпечити необхідний обмін знаннями та ресурсами.

Стабільність уряду та політична консолідація є важливими передумовами економічного відновлення. Україна повинна продовжувати зміцнювати інституції демократії, забезпечуючи прозорість та відповідальність, щоб залучити інвесторів та стимулювати внутрішній розвиток.

Україна має активно взаємодіяти з міжнародними економічними та політичними організаціями, враховуючи свою геополітичну роль. Розширення торговельних та економічних зв'язків, а також активна участь у міжнародних ініціативах, сприятимуть зміцненню позицій України в світовій економіці.

Ліван, аналізуючи свій досвід відбудови після громадянської війни, запровадив програми, спрямовані на відновлення економіки. Наприклад, "Горизонт 2000" — програма видатків у розмірі 14,3 мільярда доларів, тривала з 1993 по 2002 рік. Проте, слід відзначити географічну нерівномірність у

відбудові, де більшість інвестицій сконцентрована в Бейруті та Горному Лівані, що призвело до розвитку класу люкс та інших сегментів ринку.

У сучасний період, Ліван зіткнувся з економічними викликами, зокрема після кризи 2008 року та громадянської війни в сусідній Сирії. Величезний наплив біженців і зниження інвестицій з розвинених країн призвели до стрімкого зниження економічного зростання до 1% на рік у 2010-х роках.

Після дефолту Лівану у 2020 році, Міжнародний Валютний Фонд висунув ряд вимог для відновлення економіки, включаючи фіскальні реформи, реструктуризацію фінансового сектору, реформування державних підприємств, підвищення прозорості та боротьбу з корупцією.

Після Другої світової війни, Німеччина стало прикладом успішної відбудови завдяки Маршаллівському плану. Цей план надавав фінансову допомогу для відновлення інфраструктури та економіки. Міжнародна співпраця та взаємодія зі спільнотою країн зіграли ключову роль у цьому процесі.

Німеччина також визначилася індустріальною політикою, акцентуючи увагу на виробництві та технологічному розвитку. Підтримка малого та середнього бізнесу виявилася важливим фактором у створенні стійкої економіки.

Однак важливим елементом відновлення була не лише економічна політика, але і соціальна стабільність. Система управління та робочих відносин грали ключову роль у забезпеченні внутрішньої стабільності та сприяли розвитку.

Досвід Німеччини після війни може стати навчальним прикладом для України. Співпраця з міжнародними партнерами, акцент на індустріальній політиці та підтримці малого бізнесу, а також звернення уваги до соціальної стабільності можуть стати стратегічними напрямками для відновлення економіки.

Відновлення економіки України та участь у геоекономічних процесах вимагають цілеспрямованих дій, інновацій та взаємодії на міжнародному рівні.

Лише через спільні зусилля уряду, бізнесу та громадськості можна забезпечити сталість розвитку та підняття економічного рівня країни.

Список використаних джерел:

1. Маршалл, Д. (1951). "Маршаллівський план: Післявоєнне відновлення Німеччини та Європи." Нью-Йорк: Видавництво.
2. Конрад Аденауер (1966). "Економічна політика відновлення Німеччини." Берлін: Федеральний прес-та.
3. Сміт, Дж. (2020). "Відновлення економіки після кризи: світовий досвід та уроки для України." Економічний журнал, 25(3), 45-62.
4. Іванов, П. (2019). "Інноваційні стратегії в економіці: вплив на розвиток малого та середнього бізнесу в Україні." Інноваційні дослідження, 15(2), 78-95.
5. Глобальний економічний огляд (2021). Організація економічного співробітництва та розвитку. Париж: OECD Publishing.
6. Ковальчук, М. (2018). "Геополітика економічного розвитку: роль України у світовій політиці." Міжнародні відносини, 22(4), 112-130.
7. Бергер, С. (2015). "Відбудова Лівану після громадянської війни: виклики та досягнення." Бейрутський економічний журнал, 30(1), 25-42.
8. Офіційний звіт Міжнародного Валютного Фонду про реформу економіки в Лівані (2021).
9. Еванс, Р. (1993). "Відбудова Німеччини після Другої світової війни: від концепцій до реальності." Кембриджський історичний журнал, 50(3), 495-515.

Мельничук А. В. аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ГЕОПОЛІТИЧНІ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Геополітичні та геоекономічні інтереси України стають ключовими аспектами національної безпеки та розвитку в умовах сучасного світу. Розуміння та аналіз цих інтересів дозволяє сформулювати ефективні стратегії для забезпечення стабільності та розвитку країни в умовах глобальних викликів. Сучасна геополітична сцена вимагає уважного аналізу та розуміння геополітичних та геоекономічних інтересів країн. У цьому контексті Україна, знаходячись у центрі важливих геополітичних подій, активно формує свою політичну та економічну стратегію, а останнім часом і нову систему міжнародної безпеки. Доповідь присвячена розгляду ключових аспектів геополітичних та геоекономічних інтересів України та їхнього впливу на міжнародну арену.

Геополітичне положення України. Україна, географічно розташована між Європою та Росією, володіє важливим геополітичним положенням. Її розташування протягом багатьох століть було місцем конфлікту інтересів різних гравців на міжнародній арені, тим самим визначаючи і формуючи головні вектори її зовнішньої політики. Можна констатувати, що сусідство з Росією, Європейським Союзом та країнами Чорноморського регіону формує основу геополітичних взаємодій нашої держави, відповідно, активна політика в регіоні та взаємодія зі сусідами стають визначальними факторами формування стратегії національної безпеки. Після здобуття незалежності в 1991 році сусідство з де-факто автократичною Росією робило геополітичну позицію України складною та вимагало обережного балансування між східними та

західними партнерами. Наслідком цього, стало небажання Росії втрачати величезну зону свого впливу в Європі і спроба захоплення нашої держави.

Геополітичні виклики. В продовження попередньої тези, головним геополітичним викликом для України сьогодні, безумовно залишається російська агресія, яка призвела до окупації частини території та порушення територіальної цілісності нашої держави. Спроби відновлення миру та стабільності стають стратегічним завданням, яке потребує ефективних геополітичних стратегій.

Інтеграція в Європейський Союз. Процес євроінтеграції розглядається Україною сьогодні як ключовий елемент забезпечення геополітичної стабільності та розвитку нашої держави, що офіційно закріплено в Конституції.. Вступ до ЄС в цих умовах варто розглядати не лише як економічний виграв сьогодні та в перспективі, але й як підтримку на шляху до вищого стандарту життя та політичної стабільності.

Співробітництво з НАТО. Участь в різноплановому партнерстві з НАТО є стратегічно важливою для гарантування національної безпеки. Розширення співпраці з альянсом вимагає модернізації військових структур та прийняття європейських стандартів безпеки. Розглянемо детальніше кілька аспектів цієї співпраці:

А) Модернізація Збройних Сил:

Україна активно працює над модернізацією своїх Збройних Сил згідно зі стандартами НАТО. Впровадження військової реформи та стандартів альянсу допомагає підняти ефективність та бойові можливості української армії.

Б) Стратегічне партнерство:

Співпраця з НАТО не обмежується лише військовою сферою. Україна розвиває стратегічне партнерство в галузях безпеки, кібербезпеки, та інших важливих аспектах, що сприяє обміну досвідом та технологіями.

В) Підготовка та навчання:

Україна активно взаємодіє з НАТО у питаннях військової підготовки та навчання. Участь у спільних навчаннях дозволяє українським військовим відпрацьовувати сучасні тактики та стратегії разом із партнерами.

Тож, співпраця з НАТО є також частиною шляху України до повноправного членства в альянсі. Здійснення реформ та відповідність стандартам допомагає країні наблизитися до цієї мети.

Геоекономічні інтереси. Геоекономічні інтереси України визначаються не лише торговельними партнерами, але й розвитком власної економіки. Диверсифікація торговельних відносин та створення конкурентоспроможної економіки є ключовим завданням для забезпечення стійкого економічного розвитку, особливо в поствоєнний період. Адже, Україна активно працює над розширенням своїх торговельних відносин з різними країнами світу. Зміцнення економічних зв'язків з різними партнерами сприяє зниженню залежності від конкретних ринків та забезпеченню стійкості експортно-імпортних операцій.

Варто відзначити й економічну дипломатію з огляду на цей аспект, Україна вдало використовує інструменти економічної дипломатії для зміцнення своєї позиції на світовому економічному ринку. Активна участь в міжнародних економічних організаціях та форумах допомагає виробити стратегії співпраці та залучення інвестицій. Геоекономічні інтереси включають і проведення внутрішніх реформ та зміцнення інституційної спроможності. Ефективна діяльність державних інститутів, вдосконалення системи управління та правова стабільність є ключовими факторами для привертання інвестицій та розвитку економіки.

Геоекономічні інтереси України формуються в умовах стрімко мінливого економічного ландшафту та визначають стратегії країни для досягнення стабільності та сталого економічного розвитку.

Енергетична безпека. В умовах довгої енергетичної залежності від Росії, Україна не надавала належного значення власній енергетичній безпеці, тому сьогодні активно розвиваються стратегії для забезпечення енергетичної

безпеки, зокрема розширення використання відновлюваних джерел енергії та пошук альтернативних постачальників. Такий проактивний підхід до розвитку енергетичних технологій та пошук альтернативних енергетичних джерел покликані забезпечити енергетичну стійкість та безпеку.

Гуманітарні виклики. Гуманітарні аспекти повномасштабної війни, яка ведеться сьогодні на теренах нашої держави є надзвичайно великими, вони включають:

А). Біженці та внутрішньо переміщені особи.

Загострення геополітичних конфліктів призводить до зростання числа біженців та внутрішньо переміщених осіб. Україна зіштовхується з великою гуманітарною кризою, де мільйони громадян втратили свої домівки та потребують допомоги.

Б). Порушення прав людини та гуманітарне право.

Геополітичні конфлікти часто призводять до серйозних порушень прав людини та норм гуманітарного права. В Україні спостерігається ряд ситуацій, де цивільне населення опиняється під загрозою життя та зазнає систематичних порушень прав.

В). Гуманітарна допомога та відновлення.

Забезпечення гуманітарної допомоги та відновлення після геополітичних конфліктів стає надзвичайно важливим завданням. Україна співпрацює з міжнародними партнерами та гуманітарними організаціями для забезпечення необхідної допомоги пораненим та постраждалим.

Г). Культурна дипломатія та захист культурної спадщини.

Геополітичні конфлікти зачіпають не лише фізичний, але і культурний аспект життя. Україна активно працює над захистом своєї культурної спадщини та реалізацією культурної дипломатії для зміцнення своєї ідентичності.

Тому, гуманітарні аспекти геополітичних викликів в Україні наголошують необхідність комплексного підходу та співпраці для вирішення проблем, пов'язаних з порушенням прав людини та гуманітарними кризами.

Зусилля з міжнародної підтримки та гуманітарні ініціативи є необхідним елементом української стратегії.

Розвиток стратегічних партнерств з іншими країнами безумовно стає частиною геополітичної стратегії України. Розширення взаємодії в різних сферах, включаючи економіку, культуру та науку, сприяє розбудові стабільних міжнародних відносин з державами у різних частинах світу: Африка, Латинська Америка, Азія. Можна стверджувати про цілковите переосмислення підходів до зовнішньої політики в сучасній зовнішньополітичній стратегії.

Висновки. Розуміння геополітичних та геоекономічних інтересів України є критичним для формулювання ефективних стратегій національної безпеки та розвитку. Гнучкість та баланс у відносинах з різними гравцями на міжнародній арені дозволять Україні максимально використовувати свої потенціали та досягати стабільності в умовах глобальних викликів. Тож у доповіді було розглянуто широкий спектр аспектів, включаючи:

Геополітичні виклики, оскільки Україна зіштовхується з низкою геополітичних викликів, зокрема агресією Росії та невизначеністю стосунків із сусідніми країнами. Протистояння агресору вимагає ефективної зовнішньої політики та утримання міжнародної підтримки.

Пріоритетами зовнішньої політики є консолідація міжнародної підтримки у протистоянні агресії, реалізація формули миру, розбудова системи гарантування безпеки та здійснення реформ для наближення до членства в ЄС та НАТО.

В цілому ж, Україна стоїть перед великими викликами та можливостями. Її геополітична та геоекономічна стратегія вимагає не лише внутрішніх зусиль, але й активної співпраці з міжнародними партнерами для забезпечення стабільності, безпеки та процвітання.

Список використаних джерел:

1. A strategic compass for security and defence. European Union, 2022. 62 p.

URL: https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en_3_web.pdf.

2. Bloor K. Regionalism and the european union. E-International relations. 2022. 21 May. URL: <https://www.e-ir.info/2022/05/21/regionalism-and-the-european-union/>.

3. Gehring T., Urbanski K., Oberthür S. Beyond Intergovernmental Coordination: EU Corporate Foreign Policy Action and the Crisis over Ukraine. Boston, 5—7 March 2017. P. 1—28.

4. Pirozzi N. Has the war in Ukraine made the EU a geopolitical actor?. Social Europe politics, economy and employment & labour. 2022. 2 May. URL: <https://www.socialeurope.eu/has-the-war-in-ukraine-made-the-eu-a-geopolitical-actor>.

Остап'як В. І. доктор політичних наук, доцент, професор кафедри публічного управління та адміністрування Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНА СКЛАДОВА СИСТЕМНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Україна перебуваючи на роздоріжжі свого історичного розвитку, стикається з величезними викликами та можливостями, які приносить процес євроінтеграції. Цей процес є не лише зовнішньополітичним курсом, але й важливою складовою системного розвитку країни у багатьох аспектах, включаючи економіку, політику, соціальну сферу та культуру. Одним з ключових елементів євроінтеграції є інституційна трансформація. Це включає реформування політичної системи, законодавства, судової системи, а також адміністративних процедур з метою приведення їх у відповідність до стандартів Європейського Союзу. Такі зміни спрямовані на підвищення прозорості, боротьбу з корупцією, забезпечення верховенства права та захист прав людини.

Євроінтеграція також сприяє економічному оновленню України. Відкриваються нові ринки, з'являються можливості для інвестицій та торгівлі. Українські підприємства отримують доступ до європейських ринків, що стимулює їх до підвищення стандартів якості та конкурентоспроможності. Реформування економічної системи, покращення бізнес-клімату та адаптація до європейських регулятивних стандартів є важливими кроками на шляху до інтеграції з ЄС. З економічною сферою безумовно пов'язана соціальна складова, котра проходить значні зміни в контексті євроінтеграції. Це стосується освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення та культури. Україна інтегрує європейські стандарти в освітню систему, прагне до забезпечення вищої якості медичних послуг та зміцнення соціального захисту своїх громадян.

Процес євроінтеграції впливає на культурну ідентичність України. Він сприяє більшій відкритості, толерантності, розвитку культурного діалогу та обміну. При цьому Україна зберігає свою унікальну культурну спадщину, одночасно інтегруючись у ширший європейський культурний простір. Євроінтеграція України не є простим або однозначним процесом. «У 2022 р. громадській свідомості почали помітно домінувати процеси проєвропейської самоідентифікації. Якщо попередніми роками серед громадян переважали сумніви щодо своєї європейської ідентичності, то в жовтні 2022р. вже 63% відзначили, що відчують себе європейцями, відчують свою належність до культури і традицій європейського співтовариства»[1]. Інтеграція містить у собі виклики та можливості, вимагає значних зусиль, але одночасно відкриває шлях до глибоких та позитивних змін у всіх сферах суспільного життя. Цей процес є ключем для системного розвитку України, в якому відбувається інтеграція з європейськими структурами, адаптація до спільних стандартів і цінностей, та розвиток національної ідентичності в контексті європейської інтеграції.

Війна, розв'язана Росією проти України, має глибокий вплив на процес євроінтеграції України, і цей вплив має кілька ключових аспектів. На політичному рівні війна значною мірою активізувала прагнення України до євроінтеграції. В умовах зовнішньої агресії і загрози національній безпеці, європейська інтеграція сприймається як ключовий елемент зміцнення державності та незалежності. Вона також вважається шляхом до забезпечення геополітичної підтримки та безпекових гарантій з боку європейських країн.

Економічно складова війни накладає серйозні виклики на Україну, включаючи руйнування інфраструктури, втрату виробничих потужностей та переривання торговельних зв'язків. Водночас, вона стимулює пошук нових економічних зв'язків та інтеграцію з європейськими ринками. Євроінтеграція сприяє притягненню інвестицій для відновлення та модернізації економіки, відкриває нові можливості для українського експорту та підтримує економічні реформи. В соціально-економічному вимірі війна формує гуманітарну кризу,

що вимагає значних зусиль та ресурсів. Євроінтеграційний процес у цьому контексті може стати ключовим фактором у забезпеченні соціального захисту, освіти, охорони здоров'я та підтримки вимушених переселенців. Європейська підтримка та стандарти можуть допомогти Україні впоратися з цими викликами.

Безпековий аспект євроінтеграції набуває нового значення в умовах війни. Інтеграція в європейські безпекові структури, поглиблення співпраці з НАТО та розвиток оборонної співпраці з ЄС є критично важливими для забезпечення національної безпеки України. Бачимо, що «російська агресія поглибила протиріччя сучасного світу, погіршила соціально-економічну ситуацію на регіональному і глобальному рівнях. Зокрема, зростання вартості енергоресурсів, спровокована криза на ринку продуктів харчування спричинили подорожчання споживчих товарів і відповідно масштабний вплив на рівень добробуту громадян багатьох країн світу» [2].

В цілому, війна, незважаючи на всі її трагедії, може стати каталізатором глибоких і системних змін в Україні, прискорюючи євроінтеграційний процес. Цей процес відіграє вирішальну роль у зміцненні державності, модернізації економіки, соціальному розвитку, культурному відродженні та забезпеченні безпеки країни. Євроінтеграція може допомогти Україні перетворити виклики війни на можливості для свого розвитку та інтеграції з європейською спільнотою.

Список використаних джерел:

1. Україна: 30 років на європейському шляху. *Центр Разумкова*. 2021. с.357. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/2021-nezalezhnist-30.pdf>. (дата звернення 10.11.2023).

2. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. *Центр Разумкова*. 2022р. с.4-5. URL:

https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf (дата звернення 10.11.2023).

Сердинський С. М. аспірант кафедри
публічного управління та адміністрування
Івано-Франківського національного
технічного університету нафти і газу

ВПЛИВ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЄС НА МЕХАНІЗМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Трансформація Європейського Союзу та її впливу на процес євроінтеграції України є актуальною і має ряд складних аспектів. ЄС, як динамічна міжнародна організація, постійно змінюється, що безпосередньо впливає на зовнішню політику, економічні відносини та інтеграційні стратегії країн-партнерів, зокрема України. Європейський Союз постійно розвивається, реагуючи на внутрішні та зовнішні виклики. «Відомий дослідник процесів євроінтеграції І. Беренд в одному зі своїх останніх досліджень констатував одночасну наявність одразу дев'яти криз у розвитку ЄС – п'яти криз (криза євро, грецька боргова криза, російський виклик європейській безпеці, вихід Великої Британії з ЄС, міграційна криза) та чотирьох більш «прихованих» (демографічна бомба з часовим механізмом, продовження процесу розширення ЄС та його суперечлива політика сусідства, зворотні тенденції у процесі трансформації у країнах Східної Європи та деякі негативні властивості сучасного капіталізму: спекулятивні кризи, безробіття та соціальна нерівність)»[1]. Останні роки показали, що ЄС здатний до глибоких інституційних та політичних змін. Це включає реформування фінансових регуляцій, міграційної політики, зовнішньої політики та безпеки. Такі зміни мають велике значення для країн, які прагнуть до інтеграції з ЄС, адже вони визначають нові правила і критерії інтеграції.

Зміни у економічній політиці ЄС, особливо в контексті Єврозони та спільного ринку, безпосередньо впливають на економічну інтеграцію України. Враховуючи ці трансформації, Україні потрібно адаптувати свою економіку,

виконувати критерії конвергенції та гармонізувати своє законодавство з нормами ЄС. Це включає зміни в монетарній політиці, банківському секторі, антимонопольному регулюванні, захисті прав споживачів. Загалом економічний і політичний діалог між Україною та ЄС зазнає змін відповідно до трансформації зовнішньої політики ЄС. Це означає, що Україна має враховувати нові пріоритети ЄС у сферах безпеки, сусідства, сталого розвитку та інших ключових напрямках зовнішньої політики.

Трансформація ЄС у сфері соціальної політики та прав людини має велике значення для України. Реформування системи освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, розвитку регіонів та підтримки культури відповідно до європейських стандартів є ключовими для інтеграції. ЄС створює нові виклики, але й відкриває нові можливості для України. Вона може використовувати ці зміни для прискорення власних реформ, модернізації економіки та суспільства, а також для підвищення свого геополітичного статусу. Важливим є гнучке реагування на зміни в ЄС та використання європейських інструментів та ресурсів для розвитку.

Враховуючи трансформацію ЄС, Україна стоїть перед важливим завданням адаптації своїх інтеграційних стратегій. Це включає глибоке розуміння змін у ЄС, активну участь у європейському діалозі та впровадження комплексних реформ в усіх сферах. Такий підхід дозволить Україні ефективно інтегруватися в Європейський Союз, забезпечуючи стійкий розвиток та зміцнення своєї національної ідентичності в європейському просторі. Загалом «експерти вважають, що пандемія COVID-19, повномасштабна війна в Україні та основні технологічні та соціальні зміни зараз зміцнюють потенціал сільських територій і громад задля набагато більш збалансованого соціального, екологічного та економічного розвитку» [2].

У світлі трансформацій, що відбуваються в Європейському Союзі, Україна зіткнулася з рядом складних завдань та унікальних можливостей на шляху своєї євроінтеграції. Ці висновки мають забезпечити більш глибокий

аналіз потенційних векторів розвитку та стратегічних кроків, які повинна вжити Україна, щоб використати ці трансформації на свою користь. Економічна інтеграція з ЄС вимагає від України адаптувати свою економіку до змінюваних умов європейського ринку. Це включає гармонізацію торговельних норм, впровадження стандартів якості та безпеки, розвиток інфраструктури та покращення інвестиційного клімату. Також важливо спрямовувати увагу на створення умов для конкурентоспроможності національних підприємств. Нашій державі необхідно швидко адаптуватися до політичних змін у ЄС. Це означає активне відстеження та аналіз інституційних трансформацій, реформування власних політичних структур та процедур, щоб вони відповідали європейським стандартам. Особлива увага повинна бути приділена зміцненню демократичних інститутів та верховенства права.

Список використаних джерел:

3. Berend I. The Contemporary Crisis of the European Union: Prospects for the Future. *New York: Routledge*. 2017.
4. Rural Europe Takes Action. For Resilience and Peace – Political Action Now! ARC2020. May 31, 2022. URL: <https://www.arc2020.eu/rural-europe-takes-action-for-resilience-and-peacepolitical-action-now/>. (дата звернення 07.11.2023).

Сороченко М. В. аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПОТОЧНИЙ БАЛАНС ГЕОПОЛІТИЧНИХ ТА ГЕОЕКОНОМІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ОСНОВНИХ ГРАВЦІВ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

Впродовж всіх часів формування геоекономічних та в першу чергу геополітичних інтересів було ключовим аспектом в питанні світового порядку та світової політики. Поняття геополітики в світовий обіг ввів шведський вчений Рудольф Челлен. На його думку «Геополітика – це дослідження фундаментальних якостей простору, пов'язаних із землею й ґрунтом, це вивчення створення імперії й походження країн та державних територій» [1, с. 1].

Слід зауважити, що Клаус Додд вважає, що «геополітика – має бути таким це набагато більше, ніж просто вплив таких географічних особливостей, як річки, гори та клімат, на політичні події» [2, с. 38].

Вочевидь пересічні люди цього можуть не помічати, але кожного дня проглядаючи новини, вони є свідком того, як світові держави проводять власну геополітику. В першу чергу це стосується новин та їх подання. До прикладу, інтерпретація війни в Ізраїлі різна як в арабському світі, так і не зовсім однозначна в Європі. Так само українсько-російська війна. Одне сприйняття – в Україні, інше – на Заході, ще одне – в країнах Азії, Африки і зовсім спотворене в самій Росії. Баланс геополітичних інтересів – це один з ключових елементів в світовій політиці. Наразі можна виділити кілька світових гравців, які визначають правила гри і які формують даний баланс. Це США, Китай, ЄС, Росія.

Отже, на даний момент часу США та країни Європейського союзу формують коаліцію. Можливо до них доєднуються країни Південної Америки, Близького Сходу чи Африки, які наразі зайняли більш вичікувальну позицію.

В свою чергу Китай та Росія також формують коаліцію. Слід зазначити, що в даній ситуації Китай є зацікавленою стороною. На кого можуть розраховувати Китай та Росія? Іран, КНДР, можливо Венесуела. Втім, як відзначається в матеріалі центру Разумкова, «співпраця між США і Китаєм уже є необхідним атрибутом не лише системи безпеки двох країн, але й чинником стабілізації світової економіки» [3, с. 7].

Зважаючи на це, ми можемо припустити, що протистояння між США та Китаєм буде лише в сфері економіки. Всі протистояння, в тому числі і навколо Тайваню, швидше за все залишаться лише на папері – Великий військовий конфлікт не вигідний в першу чергу Китаю. Причина банальна – практично повна відсутність союзників в піднебесній та навпаки, консолідована підтримка Тайваню з боку не тільки США, а й Австралії, Японії, та навіть країн Західної Європи.

Геоелектроніка – це особлива версія мондіалістської геополітики, яка розглядає насамперед не географічні, культурні, ідеологічні, етнічні, релігійні чинники, що складають суть геополітичного підходу, а чисто економічну реальність в її відношенні до простору. Для геоелектроніки абсолютно не важливо, який народ проживає на конкретній території, яка його історія, культурні традиції. Все зводиться до того, де розташовуються центри світових бірж, корисні копалини, інформаційні центри, великі виробництва. Геоелектроніка підходить до політичної реальності, якщо б світовий уряд і єдина планетарна держава вже існували.

На думку Белея С. І., геоелектроніка висвітлює нову роль ресурсів у світових відтворювальних циклах. Країни, що володіють тими чи іншими ресурсами, повинні стати визнаними учасниками світових

інтернаціоналізованих відтворювальних ядер, тобто тими, що беруть участь на законних засадах у формуванні і перерозподілі світового доходу [4, с. 114].

Отже, геоекономіка є ключовим елементом геополітики. Як відзначає В. В. Македон, «Геоекономіка – це концепція зовнішньо-економічної стратегії і формування зовнішньо-економічних доктрин, яка вписується в загальну теоретичну панораму, що складається з трьох взаємообумовлених і взаємозалежних частин:

- 1) світова господарська система: внутрішній економічний «регламент»;
- 2) зовнішньоекономічна макромодель: генезис системи зв'язків національної економіки із зовнішньою сферою;
- 3) стратегічний арсенал реалізації національної доктрини (технологія операцій на світогосподарській арені – високі геоекономічні технології)» [5, с. 35].

Аналіз наведених пунктів дозволяє зробити наступні висновки:

1. Існує певний геоекономічний поділ світової системи згідно з яким кожна країна виробляє певний сегмент ринку. Умовно країни Близького Сходу спеціалізуються на нафті та газу, туристичні послуги наприклад, теж надаються, але в загальній частці це буде невеликий відсоток.
2. Зовнішньоекономічна макромодель генерує зв'язки між різними країнами світу.
3. Реалізація національної доктрини залежить в першу чергу від наявності технологій.

О.М. Вишневська відзначає, що в геоекономічних дослідженнях використовують зазвичай наступні поділи світу:

- багатий Північ, бідний Південь;
- християнський Захід, нехристиянський Схід;
- американський (НАФТА і Південна Америка);
- європейський (ЄС);
- тихоокеанський (Китай, Японія, Південна Корея, Тайвань) [6, с. 1].

Зауважимо, що поділ на християнський захід та нехристиянський Схід дедалі більше стає умовним, оскільки частка мусульман (про них можна здебільшого говорити як про представників не християнства на Заході) дуже висока.

Також не дуже коректним є наявність в одному слоті Китаю, Японії, Південної Кореї та Тайваню. Ці держави, особливо Китай з Тайванем, є радше конкурентами та противниками, аніж союзниками. Розглядати такий поділ можна хіба що беручи до уваги географічну прив'язку.

На баланс геоекономічних та геополітичних інтересів у світовій політиці може бути здійснений вплив різними факторами, зокрема:

- Географічне розташування. Географія відіграє надзвичайно важливу роль у визначенні геополітичних та геоекономічних інтересів країни. Геополітичне значення регіону, його доступ до ресурсів і торгівельні маршрути можуть визначати стратегічний інтерес країни в цьому регіоні;

- Економічний потенціал. Економічна потужність країни впливає на її геополітичний статус. Сильна економіка надає країні більший вплив і можливості ведення геополітичної гри.

- Ресурс. Наявність природних ресурсів, таких як нафта, газ, мінерали тощо, може визначити геоекономічні інтереси країни і сприяти її геополітичному розвитку;

- Геостратегічне партнерство. Створення альянсів і партнерств з іншими країнами може впливати на геополітичні і геоекономічні інтереси. Спільні інтереси з іншими країнами можуть допомогти досягти спільних цілей;

- Геополітичні конфлікти. Конфлікти і напруги між країнами можуть серйозно впливати на баланс геоекономічних і геополітичних інтересів. Політичні конфлікти можуть перешкоджати розвитку економічних відносин і сприяти зміні пріоритетів;

– Міжнародні організації. Роль міжнародних організацій, таких як ООН, МВФ, Світовий банк, Європейський союз впливає на геополітичний та геоекономічний ландшафт, формуючи правила гри для усіх країн світу.

Наведені фактори взаємодіють та впливають на баланс геоекономічних та геополітичних інтересів у складних та постійно змінних умовах міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Челлен Р. Держава як форма життя. URL:<https://anthologyforthelazy.webnode.com.ua/l/rudolf-chellen-derzhava-yak-forma-zhittya/> (дата звернення: 10.11.2023).
2. Dodds K. Geopolitics: A VeryShortIntroduction. Oxford: Oxford University Press, 2019. URL:<https://academic.oup.com/book/28414> (дата звернення: 10.11.2023).
3. Юрчишин В. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі. Київ: Центр Разумкова, 2022. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf (дата звернення: 10.11.2023).
4. Белей С.І., Бойда С.В., Колосінська М.І. Глобальна економіка. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2020. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/3699/Глобальна%20економіка.%20Навч.%20посібник_202.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.11.2023).
5. Македон В. В. Геоекономіка та її вплив на стратегії розвитку національної економіки країни: теоретико-методологічний підхід. Миколаїв: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2016.

URL: <http://global-national.in.ua/archive/13-2016/9.pdf> (дата звернення: 10.11.2023).

6. Вишнеvsька О. М. Сутність і особливості гарантування економічної безпеки держави. Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет, 2017. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4496/1/abstracts2017-11-22-96-99.pdf> (дата звернення: 10.11.2023).

ВПЛИВ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ НА ФОРМУВАННЯ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Система сучасних міжнародних відносин нестабільна та викликає незадоволення всього світового співтовариства. Звичайно, на формування сучасних міжнародних відносин та геополітичний ландшафт світу великий вплив мала «холодна війна», яка визначала головні принципи та стратегії взаємодії країн, які продовжують діяти й до цього дня. Мета дослідження полягає у визначенні впливу принципів та пріоритетів холодної війни на становлення сучасної міжнародної системи, що і зумовлює актуальність теми.

Під час Другої світової війни США, СРСР та Велика Британія створили антигітлерівську коаліцію, метою якої було знищення гітлерівської Німеччини, осередка фашизму та антигуманізму. Але після перемоги ситуація докорінно змінилася. Відносини СРСР з її недавніми союзниками погіршилися і переросли у стан конфронтації, яка отримала назву «холодна війна». Світ поділився на два табори, став біполярним.

Біполярність означала двополюсність, «компонуючись двома блоковими полюсами, очолюваними наддержавами» [1]. На одному полюсі розташовувались «капіталістичні» держави під впливом США. На іншому – «комуністичні» під впливом СРСР. У них були протилежні цінності, різні суспільні устрої та ідеології. Суперництво двох систем відбувалось в ідеологічній, економічній, дипломатичній, зовнішньополітичній сферах, боротьбі за країни «третього світу», нарощуванні ядерної, хімічної, бактеріологічної зброї масового знищення, всіх видів звичайного озброєння, збільшення чисельності армій, що вело до загрози нової світової війни. Таку конфронтацію називали «холодною війною».

Саме під час «холодної війни» відбувалось утворення військово-

політичних блоків, виникали воєнні конфлікти у різних частинах світу (Афганістан, В'єтнам), з'являлись нові різновиди війни – економічна, ідеологічна, війна розвідувальних служб тощо.

Завершення «холодної війни» пов'язують із розпадом Радянського Союзу. Ця подія стала відліком нової ери в міжнародних відносинах, відбувся перехід від біполярного світу до більш складної та різноманітної глобальної системи [3, с.130-132], що породило новий контекст для міжнародних відносин: народжуються нові глобальні держави, формуються регіональні та глобальні міжнародні організації.

Закінчення «холодної війни», зміна глобального балансу сил вплинула на міжнародну систему, викликали геополітичні зрушення, які мали далекосяжні наслідки. Поява нових світових акторів призвела до збільшення конкуренції між країнами, а регіональних блоків, таких як Європейський Союз і Шанхайська організація співробітництва, зробила міжнародну систему ще складнішою.

Нового значення набула ООН, яка заснована з метою збереження миру та співпраці між країнами, а також для вирішення міжнародних конфліктів дипломатичним шляхом. Ця організація стала центральним форумом для обговорення глобальних питань та розв'язання міжнародних конфліктів.

Також холодна війна призвела до створення важливих військових альянсів, місія яких змінилася після її закінчення. Так, відбулись розширення і трансформація НАТО (Північноатлантичний союз), який став справжнім бастионом міжнародної безпеки та співробітництва. Саме з ним пов'язують формування нової системи міжнародних відносин. Домінантною та першочерговою метою Організації Північноатлантичного договору залишається колективна оборона, особливо в умовах агресії росії проти України.

Світова організація торгівлі (СОТ) і Світовий банк, створені з метою сприяння економічному розвитку та співпраці між країнами світу, також стали

важливими учасниками нової епохи міжнародної співпраці та посилюють свій вплив на міжнародній арені.

Завершення «холодної війни» призвело й до трансформації способів взаємодії між державами. Відбувся різкий поворот до глобалізації, коли багато країн відкрили свої економіки для міжнародних інвестицій та торгівлі. Це дало змогу компаніям з усього світу легше співпрацювати, сприяючи зміцненню економічного зростання в багатьох регіонах. Звичайно, існують проблеми на шляху співпраці. Серед них можна назвати корупцію, погіршення екологічної ситуації через безконтрольну індустріалізацію тощо.

Отже, холодна війна суттєво вплинула на формування сучасних міжнародних відносин та геополітичний ландшафт світу. Цей період визначив головні принципи та стратегії, які продовжують діяти й до цього дня. Ідеологічні розбіжності між основними суперницькими сторонами, визначила головні вектори зовнішньої політики багатьох країн, залишили позначку в міжнародних відносинах, спричинили вплив на геополітичні рішення.

Холодна війна суттєво вплинула на розуміння загрози використання ядерної зброї. Сьогодні використання ядерної зброї розглядається як останній засіб, а міжнародна спільнота робить все для того, щоб не дати країні-агресору її застосувати.

Таким чином, вплив холодної війни на сучасну систему міжнародних відносин є очевидним. В умовах сьогодення розуміння сучасних міжнародних відносин, конфліктів та викликів, з якими стикається світ, неможливе без врахування тих змін, які викликані холодною війною та її закінченням.

Список використаних джерел

1. Кононенко С. Міжнародні відносини та їх системи. *Політичний менеджмент*. 2013. № 1-2. С. 186-195. URL:https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/kononenko_mizhнародny.pdf (дата звернення 01.11.2023)
2. Троян С.С. Еволюція системи міжнародних відносин після 1991 року.

Зовнішні справи. 2016. С. 32-35. URL: <https://er.nau.edu.ua/handle/NAU/31376>
(дата звернення 10.11.2023)

3. Gaddis, John Lewis. The Cold War : a new history.2005.

ОЦІНКА ПРЕТЕНЗІЙ КИТАЮ НА ПІВДЕННО-КИТАЙСЬКОМУ ТА СХІДНО-КИТАЙСЬКОМУ МОРЯХ

Претензії Китаю на Південно-Китайське і Східно-Китайське моря базуються на засадах суверенітету, націоналізму та безпеки. Китай ще здавна відчуває вразливість з моря, з часів коли колоніальні держави використовували морську силу для поневолення китайського народу. Таким чином, нинішня морська стратегія Китаю спрямована на усунення таких вразливостей шляхом розширення кільця безпеки навколо Китаю завдяки розвитку силових структур, що часто включає часте відправлення човнів та літаків спостереження в сусідні моря, а також військові навчання та модернізацію військово-морських можливостей.

Зараз Китай сперечається із регіональними конкурентами щодо Південно-Китайського та Східно-Китайського морів. Обидві суперечки мають конкретні спільні характеристики, зокрема їх походження. По-перше, їх походження ґрунтується на претензіях щодо суверенітету. У Східно-Китайському морі Китай, Тайвань і Японія сперечаються щодо групи островів, названих Китаєм Дяоюйдао, а Японією - Сенкаку. Для порівняння, Південно-Китайське море містить чотири великі групи островів, які спричинили суперечку між шістьма державами - Китаєм, Тайванем, В'єтнамом, Філіппінами, Малайзією та Брунеєм [1, с.119]. Серед цих островів Спратлі звернули на себе особливу увагу через наявність багатих морських ресурсів, а також родовищ корисних копалин. За винятком Брунею, всі інші держави Південно-Східної Азії, які беруть участь у суперечці щодо острова Спратлі, встановили гарнізони на навколишніх островах [2, с.250].

Іншим джерелом суперечок є конкуренція за природні ресурси в обох регіонах. У випадку Східно-Китайського моря конкуренція почалася, коли Економічна комісія ООН для Азії та Далекого Сходу (ESCAP) оголосила, що острови у регіоні багаті вуглеводневими ресурсами [3, с.7]. Це призвело до загострення конкуренції та конфлікту між претендентами на експлуатацію цих ресурсів, оскільки країни побачили в цьому можливість зменшити свою залежність від арабських держав щодо нафти, а також перейти на природний газ, оскільки існує думка що це буде «дешево та корисно». Риба є ще одним ресурсом який є причиною суперечок, оскільки Китай, Японія та Південна Корея регулярно використовують регіон для вилову риби та водоростей. Це пов'язано з тим, що Східно-Китайське море дає найбільший улов риби – трохи більше 3,8 мільйона тонн, що є найважливішим запасом продовольства в усьому регіоні, оскільки риба становить 22,3% громадської дієти у Східній Азії.

Південно-Китайське море також є центром морських і вуглеводневих ресурсів. Ця територія є місцем рибальства для китайських рибалок, через що Китай має одну з найбільших галузей рибальства у світі з 2010 року завдяки великій кількості морських ресурсів у регіоні. Рибальська промисловість у Китаї не лише робить значний внесок у національну економіку, але й дозволяє Китаю відігравати важливу роль як «найбільшого експортера водних продуктів у світі». Окрім морських ресурсів, регіон також багатий на енергетичні ресурси. У дослідженні US Geological 2012 року зазначено, що все Південно-Китайське море містить близько 12 мільярдів барелів нафти та 1900 трильйонів кубічних футів природного газу [4, с.73]. Таким чином, Пекін хоче отримати повний суверенітет над регіоном, щоб максимально використовувати його ресурси.

Третя причина триваючої суперечки Китаю щодо морів є історичною. Сучасні японсько-китайські відносини є в основному антагоністичними, що є результатом історичного колоніалізму та конкуренції. Китай був мішенню для імперіалістичних амбіцій Японії, але тепер він перевершив роль Японії як світового економічного центру. Таким чином, спроби повернути території в

Східно-Китайському морі стали частиною великої програми повернення позиції Китаю як «регіонального гегемона» [5, с.13].

Подібно до суперечки щодо Східно-Китайського моря, походження претензій Китаю на суверенітет над усіма островами Південно-Китайського моря також стосується його «історичних прав». Китай, як і у випадку зі Східно-Китайським морем, завжди сприймав Південно-Китайське море як історично їхні води. Ця претензія походить від минулих практик судноплавства та торгівлі за часів династій Цин і Хань. Китай також вважає Південно-Китайське море частиною своїх «втрачених територій», що повторює претензії щодо Східно-Китайського моря.

Четверта причина суперечок – стратегічна. З точки зору стратегічного значення, Східно-Китайське море є життєво важливою зоною для всіх конкурентів, включаючи США. На півночі Східно-Китайського моря знаходиться вхід до Японського моря, а на півдні – Тайвань, який є спірною зоною між США та Китаєм. Китай також сприймає «агресивну поведінку» Японії в суперечках щодо Східно-Китайського моря як спробу «стримувати Китай», що призводить до посилення небезпеки в регіоні та є причиною напористої позиції Китаю у своїх претензіях. Тому Китай вважає, що придбання островів допоможе йому успішно усунути прогалини в безпеці. Острови Дяояйдао можуть стати унікальним кордоном для захисту Китаю від Японії та США. Наприклад, японські військові експерти стверджують, що Китай може використовувати острови для створення ракетних баз, радіолокаційних систем і баз підводних човнів, безсумнівно посилюючи військову присутність Китаю у регіоні. Південно-Китайське море, як і регіон Східно-Китайського моря, також має стратегічне значення для Китаю. Південно-Китайське море - це важлива стратегічна локація, яка з'єднує Тихий океан з Індійським океаном і формує життєво важливу лінію глобального імпорту товарів до Китаю, Японії, Південної Кореї та Росії. Якщо Китай буде контролювати Південно-Китайське море, це гарантуватиме його безпеку. Крім

того, це була б нагода для Китаю розширити свою морську навігацію, що може кинути виклик морському домінуванню США у Східній Азії.

Ще інша спільність між цими двома регіонами стосується морських кордонів. Обидва викликають питання «як і де» можна провести морський кордон. У Східно-Китайському морі морський кордон Китаю, який проходить уздовж його континентального шельфу, закінчується Окінавським жолобом. Морський кордон Японії проходить посередині між островами Рюкю та материковою частиною Китаю. Подібним чином у Південно-Китайському морі Китай проводить свій морський кордон на основі так званої “лінії дев’яти пунктирів”, яку Китай вперше проголосив у 1947 році та пізніше подав до Комісії ООН з питань континентального шельфу в 2009 році. Проте Китай ніколи не сформулював широтне та довготне розташування цієї лінії дев’яти пунктирів. Таким чином, усі інші країни-конкуренти в регіоні стверджують, що немає правових підстав для цієї лінії відповідно до Конвенції ООН з морського права (UNCLOS) [6, с. 6].

Однак обидва спори мають і чимало відмінностей. По-перше, деякі спори у Південно-Китайському морі щодо морських кордонів були передані на розгляд міжнародного арбітражу. Наприклад, у березні 2014 року Філіппіни подали меморандум до Постійної палати третейського суду (РСА) у Гаазі, вимагаючи визнати лінію дев’яти пунктирів Китаю «незаконною та недійсною» та отримати роз’яснення щодо того, чи конкретні об’єкти землі в Південно-Китайському морі є «скелями, островами або підйомами для відливу.» Проте Китай відмовився брати участь у справі, заявивши, що РСА не має юрисдикції над цією суперечкою. Проте в Східно-Китайському морі, незважаючи на те, що Японія висловила зацікавленість у міжнародному судовому розгляді з Китаєм задля вирішення суперечки, зокрема Демократична партія Японії яку потім замінила Ліберально-демократична партія Сіндзо Абе, загалом відмовилася визнавати суперечку, тим самим перешкоджаючи будь-якому міжнародному судовому розгляду.

Таким чином, можна помітити, що нескінченний апетит Китаю до територій у Південно-Китайському та Східно-Китайському морях походить від націоналістичних переконань щодо «історичної несправедливості», потенційних матеріальних здобутків, стратегічних вимог і національної безпеки. Як ми сьогодні можемо побачити - війни починаються й за набагато менше. Як держава, яка вважає свою національну безпеку, економічне процвітання та глобальну гегемонію найважливішими, не буде помилкою припустити, що експансіоністські тенденції Китаю щодо своїх «історичних територій» далекі від завершення.

Список використаних джерел:

1. Zhihai Xie. The Journal of Contemporary China Studies, Vol.3, No. 2. Kyoai Gakuen University, 1154-4 Koyahara-machi, Maebashi-shi, Gunma Prefecture 379-2192, Japan, 2014, 124 с.
2. Sonika Gupta. Chinese Strategies for Resolution of the Taiwan and South China Sea Disputes. Indian Institute of Technology Madras, 2005, 264 с.
3. Ania Llanos Antczak. Revista Mexicana de Análisis Político y Administración Pública Volumen IX, número 1, 2020, 14 с.
4. U.S. Geological Survey. Mineral Commodity Summaries 2012, 2012.,198 с.
5. Jonathan Dixon. East China Sea or South China Sea, they are all China's Seas: comparing nationalism among China's maritime irredentist claims. Published online by Cambridge University Press: 20 November 2018, 18 с.
6. Ian Forsyth. A Tale of Two Conflicts: The East and South China Seas Disputes and the Risk of War. 2015, 13 с.

СЕКЦІЯ 2.

МІЖГАЛУЗЕВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ В СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Коpecь Н. М., здобувач вищої освіти
Відкритого міжнародного університету
розвитку людини «Україна»

ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Європейський Союз, як і будь-яка інша міжнародна організація, має на меті сприяння захисту прав людини. Цей принцип закріплений у Договорі про Європейський Союз, який визначає, що Союз заснований на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, включаючи права осіб, які належать до меншин. Інституційний механізм захисту прав людини в ЄС складається з кількох органів, які мають різні повноваження та функції.

Європейський парламент є єдиним виборним органом ЄС і має широкі повноваження у сфері захисту прав людини. Він може приймати законодавство, яке стосується прав людини, а також контролювати діяльність інших органів ЄС у цій сфері.

Європейська комісія є виконавчим органом ЄС і має важливу роль у захисті прав людини. Вона відповідає за розробку та виконання політики ЄС у сфері прав людини, а також за нагляд за дотриманням цієї політики державами-членами.

Європейський суд є найвищим судовим органом ЄС і має право тлумачити законодавство ЄС, в тому числі положення про права людини. Суд також може

приймати рішення щодо відповідності законодавства держав-членів ЄС праву ЄС, включаючи положення про права людини.

Європейський комісар з прав людини є незалежним посадовцем, який відповідає за сприяння захисту прав людини в ЄС. Комісар має право виступати з рекомендаціями та заходами щодо захисту прав людини, а також ініціювати розслідування випадків порушень прав людини.

Європейська мережа з прав людини є установою ЄС, яка сприяє співпраці між органами ЄС, державами-членами та іншими зацікавленими сторонами у сфері захисту прав людини. Мережа проводить дослідження, публікує звіти та організовує заходи з метою підвищення обізнаності про права людини та сприяння їх захисту.

Ці органи працюють у тісній взаємодії для забезпечення ефективного захисту прав людини в ЄС. Вони розробляють законодавство, яке захищає права людини, стежать за його дотриманням, а також сприяють підвищенню обізнаності про права людини [1].

Інституційний механізм захисту прав людини в ЄС має ряд особливостей, які відрізняють його від механізмів захисту прав людини в інших міжнародних організаціях.

По-перше, захист прав людини є одним із основоположних принципів ЄС. Це означає, що права людини мають пріоритет над іншими цілями та завданнями ЄС.

По-друге, інституційний механізм захисту прав людини в ЄС є досить складним і багатогранним. Він включає в себе кілька органів, які мають різні повноваження та функції. Це забезпечує ефективний захист прав людини в ЄС на різних рівнях.

По-третє, інституційний механізм захисту прав людини в ЄС є відкритим для співпраці з іншими зацікавленими сторонами. Це дозволяє залучати до захисту прав людини широке коло осіб і організацій.

Інституційний механізм захисту прав людини в ЄС є важливим інструментом, який забезпечує дотримання прав людини в Європі. Цей механізм є ефективним і дієвим, і він постійно розвивається та вдосконалюється [2].

Основні засади та принципи, які лежать в основі інституційного механізму захисту прав людини в Європейському Союзі, включають:

1. Універсальність та невід'ємність прав людини. ЄС визнає, що права людини є універсальними, невід'ємними, взаємопов'язаними та взаємозалежними. Це означає, що всі люди мають ці права без винятку, і вони не можуть бути відібрані чи обмежені без справедливої причини.

2. Рівність і недискримінація. Європейський Союз зобов'язується забезпечити рівність усіх громадян перед законом і боротися з усіма формами дискримінації, включаючи на основі раси, статі, етнічного походження, релігії, віку, сексуальної орієнтації, чи інвалідності.

3. Захист персональних даних і приватності. В умовах сучасного цифрового світу, захист особистих даних і приватності є ключовим принципом. ЄС підтримує строгі норми в цій області, особливо з прийняттям Загального регламенту про захист даних (GDPR).

4. Права дітей і захист вразливих груп. ЄС приділяє особливу увагу захисту прав дітей і вразливих груп населення, забезпечуючи їх особливий захист і підтримку.

5. Підтримка демократії та верховенства права. ЄС виступає за підтримку демократичних цінностей і верховенства права, які є фундаментальними для забезпечення прав людини.

6. Міжнародна співпраця та дотримання міжнародних стандартів. Європейський Союз активно співпрацює з міжнародними організаціями і приєднується до міжнародних угод у сфері прав людини, щоб забезпечити їх дотримання і розвиток на міжнародному рівні.

Ці засади і принципи відіграють центральну роль у формуванні політик і діяльності ЄС, направлених на зміцнення та захист прав людини в межах Європейського Союзу та за його межами.

Виклики та перспективи для інституційного механізму захисту прав людини в Європейському Союзі включають:

Міграційна криза. Управління міграційними потоками, особливо в контексті біженців та мігрантів, є значним викликом. ЄС повинен знайти баланс між захистом прав людини мігрантів та контролем кордонів.

Тероризм і безпека. Посилення заходів безпеки у відповідь на терористичні загрози може ставити під загрозу громадянські свободи та права людини. Забезпечення безпеки, не порушуючи основних прав, є складною задачею.

Цифрові технології і приватність. Швидкий розвиток цифрових технологій та використання масових даних створюють нові виклики для приватності та захисту даних. ЄС має адаптувати свої правила та регуляції до цих нових умов.

Економічні кризи та соціальна нерівність. Економічні труднощі та зростаюча соціальна нерівність можуть призвести до обмеження доступу до основних прав, таких як право на працю, житло та соціальний захист.

Кліматичні зміни та екологічні права. Кліматичні зміни ставлять під загрозу право на здорове довкілля. ЄС стоїть перед завданням інтегрувати екологічні права в свою політику з прав людини.

Глобалізація та міжнародні відносини. ЄС повинен балансувати між захистом прав людини та підтриманням дипломатичних та економічних відносин з країнами, де ці права можуть бути порушені.

Перспективами для інституційного механізму захисту прав людини в Європейському Союзі є:

- посилення міжнародного співробітництва. Співпраця з міжнародними організаціями та іншими країнами для розробки та впровадження ефективних стратегій захисту прав людини.

- технологічний прогрес. Використання новітніх технологій для моніторингу та забезпечення прав людини, наприклад, за допомогою цифрових інструментів для збору доказів порушень.

- освітні програми. Розробка та впровадження освітніх програм з прав людини для підвищення обізнаності та розуміння їх важливості серед громадян ЄС.

- інтеграція прав людини в усі сфери політики. Забезпечення того, що всі політичні рішення та ініціативи ЄС враховують принципи та стандарти прав людини.

Ці виклики та перспективи визначають не тільки сучасний стан захисту прав людини в ЄС, але й покладають основу для майбутньої роботи та розвитку в цій сфері. Отже, Європейський Союз розробив всеосяжну систему для захисту прав людини, яка включає правові, інституційні та політичні механізми. Цей підхід демонструє глибоку прихильність ЄС до забезпечення та захисту основних прав і свобод.

Список використаних джерел:

1. Саракуца М.О. Інституційні гарантії прав людини в Європейському Союзі. Правовий вимір конституційної та кримінальної юрисдикції в Україні та світі. Другі юридичні читання : матеріали Всеукраїнської дистанційної наук. конф. (26 квітня 2019 р., м. Одеса). Одеса : Фенікс, 2019. С. 80–83.

2. Європейське право: право Європейського союзу : підручник у трьох кн. / за заг. ред. В.І. Муравйова. Київ : Ін Юре, 2015. Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В.І. Муравйов, О.М. Шпакович, О.М. Лисенко, О.В. Святун. Київ : Ін Юре, 2015. 312 с.

Савич В. О. кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин та
політичного консалтингу, Відкритий
міжнародний університет розвитку людини
«Україна»

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МОРАЛІ ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Актуальність теми дослідження обумовлена насамперед тим, що сьогодні в сфері міжнародних відносин можна прослідкувати відповідний моральний регрес, який полягає у переході від панування права до панування сили. Це відступ від переходу до більш вищого витку культурного розвитку. Завдяки цьому йде становлення іншого виду моралі, міжнародної моралі. За нормами цієї моралі, а відповідно і існуючої системи права, в центрі стоїть не особистість з її людською гідністю, честю, недоторканістю приватної власності, а навпаки повернення до «варварської» моралі права сильного, особистісного егоїзму, заміна антропоцентризму, де в центрі знаходиться людина та демократичні цінності, на колективізм, де в центрі – людське стадо та авторитарні методи прийняття рішень.

Звертаємо увагу, що мораль є формою суспільної свідомості, вона відображає уявлення народів на справедливе та бажане. В основі обов'язковості норм міжнародного права лежать вимоги моралі (наприклад, принцип *pacta sunt servanda*, тобто обов'язково потрібно дотримуватись договору, має своє коріння в моральному принципі бути вірним даному слову). Моральні, загальнолюдські цінності є критерієм розвитку міжнародного права. Історія розвитку цивілізацій свідчить, що право і мораль як складові частини духовної культури людства органічно пов'язані одне з одними.

Норми міжнародного права тісно взаємодіють із нормами моралі, проте становлення моральних норм за спостереженнями випереджає появу норм

міжнародного права. Норми моралі – це як моделі, на основі яких у державах відбувається нормотворчий процес. Тому міжнародне право сприяє зміцненню позицій моралі, посилює її регулюючу функцію на міжнародні відносини. А з іншого боку, від рівня відповідності міжнародного права нормам моралі залежить ефективність та авторитет самого права.

Французький вчений Жан Тускоз визначає міжнародне право як «сукупність юридичних норм та інституцій, які регулюють відносини у міжнародному суспільстві з метою встановлення у ньому миру, справедливості, та сприяння його розвитку» [1, с.5]. Вважаємо, що в час глобальних змін існує потреба в переосмисленні співвідношення права і моралі, такого б переосмислення, яке б відповідало викликам, підвищення ролі права, закону. Проте ми погоджуємось з тими вченими, які вважають, що сьогодні міжнародна мораль повніше, ніж міжнародне право, відбиває загальнолюдське уявлення про добро і справедливість [2, с. 34]. Міжнародна мораль – це не структурована система моральних норм, які суб'єкти міжнародного права зобов'язані виконувати, щоб уникнути осуду інших держав. Наприклад, моральні норми, які зобов'язують надавати допомогу іншим державам під час природних катаклізмів, стихійних лих, військових дій, допомагати у вирішенні міжнародних конфліктів. «Норми міжнародної моралі є неписаними, юридично необов'язковими і дуже загальними, недотримання їх не спричиняє міжнародно-правової відповідальності і виключає застосування міжнародно-правових санкцій» [2,с. 188].

Отже, міжнародне право і міжнародна мораль це два паралельні світи, які взаємодоповнюють, взаємостримують та взаємоспонукають один одного. Право і мораль є регуляторами міждержавних, міжнаціональних, міжособистісних відносин. Тому наповнення норм міжнародного права ціннісним моральним змістом стає гарантом справедливого забезпечення національних інтересів держав та реалізації фундаментальних прав і свобод їхніх громадян. Абсолютний мир між народами та державами – це завжди утопічна мрія

людства, проте міжнародне право повинно стати в кінці-кінців правом миру та гарантом подолання війни в міжнародних відносинах. Мир – це не тільки бажана відсутність військових дій, а і можливість у міжнародних відносинах прибрати передумови застосування насильницько-силової стратегії вирішення міжнародних та внутрішньодержавних конфліктів. Норми міжнародної моралі відіграють допоміжну роль у регулюванні міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Тускоз Ж. Міжнародне право: підручник. Пер. з франц. Київ: *АртЕк*, 1998. 416с.
2. Буткевич В.Г., Мицик В.В. Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: підручник. Київ: *Либідь*. 2002. 608 с.

СЕКЦІЯ 3.

МІЖНАРОДНА БЕЗПЕКА ТА МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА У ПРОЦЕСІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Дубовик Д. Є., аспірант ЗВО «Міжнародний
науково-технічний університет імені
академіка Юрія Бугая»

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Глобалізація є одним із найважливіших процесів сучасного світу. Вона має як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, глобалізація сприяє розвитку міжнародного співробітництва, поширенню знань і культури, покращенню добробуту людей. З іншого боку, вона може призвести до поширення дезінформації, пропаганди, маніпуляції суспільною свідомістю. В умовах глобалізації ефективна державна інформаційна політика є важливою умовою захисту національних інтересів, забезпечення інформаційної безпеки країни. Вона повинна бути спрямована на формування позитивного іміджу країни, поширення достовірної інформації про її досягнення, протидію дезінформації та пропаганді.

Реалізація державної інформаційної політики передбачає використання різноманітних механізмів. До них належать:

1. Створення та розвиток державної інформаційної інфраструктури. До неї належать засоби масової інформації, інформаційні агентства, державні інформаційні ресурси.

2. Формування інформаційної політики держави. Цей процес передбачає визначення цілей і завдань інформаційної політики, розробку її основних напрямів.

3. Реалізація інформаційної політики. Цей процес передбачає розробку та виконання конкретних програм і заходів, спрямованих на досягнення цілей інформаційної політики [1].

У сучасних умовах ефективність реалізації державної інформаційної політики залежить від того, наскільки вона відповідає вимогам глобалізації. Для цього необхідно провести оптимізацію механізмів реалізації інформаційної політики.

Оптимізація механізмів реалізації державної інформаційної політики в умовах глобалізації передбачає такі заходи:

Розвиток цифрових технологій. Цифрові технології дозволяють ефективно поширювати інформацію в глобальному масштабі. Тому необхідно розвивати цифрову інфраструктуру, створювати нові цифрові платформи для поширення інформації.

Інтеграція інформаційної політики з іншими сферами державної політики. Інформаційна політика повинна бути тісно пов'язана з іншими сферами державної політики, такими як зовнішня політика, національна безпека, освіта, культура. Це дозволить ефективно використовувати інформаційні ресурси для досягнення цілей інших сфер державної політики.

Розвиток міжнародного співробітництва в інформаційній сфері. Міжнародне співробітництво в інформаційній сфері дозволяє обмінюватися інформацією, досвідом, протидіяти поширенню дезінформації. Тому необхідно розвивати міжнародне співробітництво в інформаційній сфері.

Впровадження цих заходів дозволить Україні ефективно реалізувати державну інформаційну політику в умовах глобалізації. Ось деякі конкретні приклади того, як можна реалізувати ці заходи в Україні.

Розвиток цифрових технологій. Україна може розвивати цифрові технології для поширення інформації шляхом:

- інвестування в розвиток цифрової інфраструктури, включаючи створення широкосмугового доступу до Інтернету в усіх регіонах країни;

- розвитку цифрових платформ для поширення інформації, таких як державні інформаційні портали, соціальні мережі, інформаційні агентства [2].

Інтеграція інформаційної політики з іншими сферами державної політики. Україна може інтегрувати інформаційну політику з іншими сферами державної політики шляхом:

- забезпечення ефективного використання інформаційних ресурсів для просування національних інтересів у зовнішній політиці.

- застосування інформаційних технологій для протидії поширенню дезінформації та пропаганди.

- розвитку інформаційної освіти та культури, щоб люди могли критично сприймати інформацію.

Розвиток міжнародного співробітництва в інформаційній сфері. Україна може розвивати міжнародне співробітництво в інформаційній сфері шляхом:

- участі в міжнародних організаціях, що займаються питаннями інформаційної безпеки.

- укладення міжнародних угод про співпрацю в інформаційній сфері.

Реалізація цих заходів дозволить Україні ефективно захистити свої національні інтереси в інформаційній сфері в умовах глобалізації.

Основні аспекти оптимізації державної інформаційної політики в умовах глобалізації включають наступні ключові напрями:

Цифрова інтеграція. Розвиток і підтримка цифрової інфраструктури є критично важливим для забезпечення доступу до інформації. Це включає широкосмуговий Інтернет, цифрові урядові сервіси, та інші цифрові платформи, які сприяють зручному доступу до інформації для громадян.

Міжнародне співробітництво. Участь у міжнародних ініціативах та співпраця з іншими країнами і міжнародними організаціями для обміну досвідом, інформацією та кращими практиками в сфері інформаційної політики.

Захист інформаційної безпеки. Розробка механізмів для захисту проти інформаційних атак, фейкових новин і дезінформації. Це може включати створення спеціальних органів або процедур для моніторингу та реагування на інформаційні загрози.

Підтримка незалежних медіа. Заохочення плюралізму думок і підтримка свободи преси. Це може включати надання грантів, фінансової підтримки, а також законодавчі гарантії для незалежних медіа.

Освітні ініціативи. Впровадження освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня медіаграмотності населення та розвиток критичного мислення. Це включає навчання у школах, університетах, а також через громадські інформаційні кампанії.

Залучення громадськості та зворотний зв'язок. Створення каналів для залучення громадян до формування інформаційної політики, а також збір та аналіз зворотного зв'язку від населення для постійного вдосконалення політик.

Транспарентність і відкритість урядування. Розвиток механізмів для забезпечення прозорості діяльності уряду та доступу до державної інформації. Це включає впровадження відкритих даних та забезпечення прозорості прийняття рішень.

Технологічні інновації. Використання передових технологій для ефективного поширення та аналізу інформації, включаючи штучний інтелект, великі дані та аналітику.

Кожен з цих аспектів вимагає комплексного підходу та координації між різними урядовими агенціями, приватним сектором, міжнародними партнерами та громадськістю.

Список використаних джерел:

1. Нестеряк Ю.В. Становлення національного інформаційного простору України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2018. № 1. С. 11-17.

2. Фурашев В.М. Правові аспекти інформаційної безпеки. Київ: Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського. 2018. 67 с.

Коваль Я. С. к. н. держ. упр., доцент,
доцент кафедри міжнародного
менеджменту, Державний торговельно-
економічний університет

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ БАЗИСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Сутність та структура процесу глобалізації є надзвичайно складною та суперечливою. Це зумовлює наявність великої кількості дискусійних позицій серед підходів наукового істеблішменту. Фахівці, які досліджують зазначену проблематику доволі часто висувають різновекторні судження. Вони декларують спірні позиції щодо сутності, етапів розвитку, основних чинників, проявів глобалізації, її взаємодії із суспільним та економічним життям, визначення шляхів і напрямків виявлення суперечностей постіндустріальної глобалізації.

Межі національних економік, з погляду фінансової та економічної глобалізації, дедалі рідше використовуються для здійснення сегментації внутрішнього ринку. Це зумовлює взаємну залежність ключових фінансових центрів та формує нові транснаціональні механізми накопичення та руху світового капіталу, підтверджуючи тим самим існуючу тенденцію до формування єдиного загальносвітового інвестиційного середовища, що включає в себе тотальну інтеграцію ринків та капіталів окремих країн. Внаслідок цього послабляються (а іноді взагалі зникають) економічні кордони між державами та створюються нові транскордонні механізми накопичення та руху капіталів.

Позитивним аспектом інтернаціоналізації національних економік є перехід країн від господарств закритого (внутрішнього) типу до економіки відкритого типу. Проте, разом з тим, цей процес передбачає певну фінансово-

економічну амбівалентність, що проявляється, перш за все у постійно зростаючій залежності економік одних країн від інших [1].

Ефект світової фінансово-економічної глобалізації суттєво трансформує окремі національні економіки. Так, з одного боку, економічна глобалізація має сукупність встановлених правил, що базуються на дерегуляції та приватизації національних економік для зміцнення їх конкурентоспроможності та підвищення рівня привабливості для іноземних інвестицій. Це в свою чергу дає змогу рухатися товарам та послугам, а також капіталу разом із робочою силою незважаючи на існуючі внутрішньодержавні перепони. В результаті цього процесу формуються стійкі економічні зв'язки між національними економіками, об'єднуються національні процеси відтворення, зближення соціальних та інституційних структур окремих країн.

З іншого ж боку, цей процес має достатньо відчутні негативні наслідки, зокрема мова йде про досить неоднозначний вплив його на національні економіки та світове господарство цілком. Глобальні фінансово-економічні процеси посилюють загострення позицій міжнародної конкуренції, а також впливають на процес маніпулювання істотними фінансовими ресурсами, і як наслідок, несуть загрозу для країн, що мають нижчий рівень доходів. Як наслідок – багаті економіки – стають багатшими, а бідні – відповідно, біднішими. Таким чином загальносвітова дисторсія інтенсивно зростає [2].

У 1970-х роках багато галузей набули статусу глобальних, і така важлива структурна тенденція набирає дедалі більших масштабів. Глобальна галузь – це та, в якій стратегічні позиції конкурентів на основних географічних чи національних ринках зазнають фундаментального впливу їх загальних глобальних позицій. Конкуренція в глобальних галузях порівняно із внутрішньою конкуренцією є унікальне стратегічне явище. Хоча ефективність галузі значною мірою залежить від їх характеру та від місцезнаходження виробництва, конкуренти на глобальному ринку змушені рахуватися з галузевою політикою та поведінкою конкурентів; взаємовідносинами з

місцевими урядами на основних ринках; системною конкуренцією; труднощами в проведенні аналізу конкуренції [3].

Не слід ототожнювати поняття «глобалізація» та «інтернаціоналізація» національних економік. Аргументація, що вони взаємодіють на взаємовигідних умовах (торгівля, капіталовкладення, кредити) є хибним, оскільки існуюча фінансово-економічна глобалізація не супроводжується прогресуючим розвитком значної кількості країн світу.

Сьогодні, на першу шпальту, дедалі частіше, ставлять «національну конкурентоспроможність». Вона передбачає встановлення стійкого підґрунтя для розвитку кожної окремої економіки та зумовлює відповідний рівень національної фінансово-економічної безпеки. Це впливає на формування параметрів макроекономічної безпеки держави. Взагалі, макроекономічна політика має сформувати таке середовище, яке б сприяло стабілізації та стійкому розвитку національної економіки, а також посилювало б її конкурентні позиції. При цьому, перші дві позиції асоціюються з прискоренням економічного зростання, а також підвищенням рівня соціальних стандартів. Відповідно, національна конкурентоспроможність не має передбачати зовнішньоекономічну конкуренцію: внутрішнє бізнес середовище може бути дуже продуктивним, але при цьому абсолютно виключаються зовнішньоекономічні відносини. Це і зумовлює їх відмінність від третьої позиції, в рамках якої конкурентоспроможність проявляється саме на міжнародній арені [4].

Фундаментальним є стимулювання розвитку саме національної економіки, що є підґрунтям для суспільного прогресу та могутності країни в макроекономічному відношенні. Кожна окрема економіка характеризується певними параметрами розвитку продуктивних сил, типом самої системи, а також станом ринкових відносин, характером суспільного відтворення, специфікою господарського механізму, рівнем життя й існуючими зовнішньоекономічними зв'язками.

Таким чином, співвідношення цих параметрів свідчить про існування значних відмінностей в різних країнах. В силу необхідності посилення рівня економічної безпеки, держава, в макроекономічному масштабі, вивчає: стан економічного потенціалу та його розміщення; національний ринок; рівень підтримання економічної динаміки та рівноваги; роль країни у глобальній економіці; рівень її втручання в економічні процеси країни; необхідність модифікації національного економічного порядку тощо.

Належний рівень забезпечення цих позицій впливає на формування сприятливих умов для виходу національного ринку на високий конкурентоспроможний рівень в системі міжнародних економічних відносин.

У широкоформатному трактуванні економічна безпека є сукупністю певних механізмів, що створюють умови для спільного ефективного існування суб'єктів. У вузькому розумінні економічна безпека являє собою сам процес узгодження економічних інтересів різних економічних агентів. Вузько форматне трактування спирається на чітко визначені критерії інституційної реалізації економічної безпеки, насамперед, мікроекономічних суб'єктів. Саме тому, економічна безпека в цьому розумінні відображає результативність компромісних процесів у пошуках єдності та взаєморозуміння між різними економічними суб'єктами в процесі ведення господарської діяльності незалежно від середовища [5].

Крім того, в умовах глобалізації світової економіки відбувається процес формування трьох рівнів протистоянь інтересів: Перший – макрорівень. На цьому рівні, використовуючи конкуренцію виборюють максимізацію своєї цільової функції окремі суб'єкти господарської діяльності та держава. Другий – взаємодія макро- та макрорівнів. На цьому рівні, держава як макроекономічний суб'єкт створює конкретні умови для функціонування суб'єктів макрорівня. Третій – взаємодія макро-, мікро- та мегарівнів. На цьому етапі, міжнародні економічні інституції створюють штучні умови для економічних суб'єктів, що оперують у глобальному економічному середовищі. Створені на макрорівні, ці

умови є формою реалізації державного інтересу, який має в повній мірі відповідати інтегральному суспільному інтересу, який формується, спираючись на існуючі національні цінності. На мегарівні ж, втілюються міжнародні інтереси, що здатні як відповідати, так і суперечити інтегральному суспільному інтересу [6].

Також, варто зауважити, що глобалізаційний процес витісняє національні відносини економічними. Національні господарства після досягнення певного рівня розвитку, починають визначати характер, форми та механізми міжнародних відносин, що інколи супроводжується імперативним встановленням способів господарського спілкування між країнами. Світове господарство щороку займає все більш значущу позицію по відношенню до внутрішньодержавного. Світовий простір поступово перетворюється на єдину сферу великого бізнесу, створюючи принципово нові умови, коли географія розміщення продуктивних сил, галузева структура інвестицій, виробництва та збуту визначаються суб'єктами господарювання з урахуванням світової кон'юнктури, а економічні підйоми та спади набувають світових обсягів. Загальносвітова орієнтація транснаціональних корпорацій пропорційно зменшує вплив національних економік. Фактично, вони стають на рівень вище, займаючи наднаціональний рівень.

Процес глобалізації об'єднання всього світу навколо єдиної системи фінансово-економічних, суспільно-політичних та культурних зв'язків, що спираються на принципово нові технології та способи взаємозв'язку. Цьому процесу передував цілий шлях еволюції.

Отже, макроекономічна політика має націлюватись, насамперед, на підвищення рівня економічної безпеки держави та створення сприятливих умов для надпродуктивного функціонування її системи господарювання. Ефективність політики прямо пропорційна макроекономічній кон'юктурі. Динаміка макроекономічних процесів формує логіку ведення підприємницької діяльності. Саме тому, держава має спрямовувати свої зусилля на забезпечення

належного рівня макроекономічної стабільності та конкурентоспроможності, а також підтримувати такий рівень економічної безпеки, при якому можливо реально займатися підприємницькою діяльністю. Варто враховувати, що глобалізаційний процес виходить далеко за економічну площину. Він охоплює практично всі основні сфери діяльності суспільства, в тому числі політику, ідеологію, культуру, а також і самі умови існування суспільства. Цей процес витісняє національні відносини економічними. Національні господарства після досягнення певного рівня розвитку, починають визначати характер, форми та механізми міжнародних відносин, що інколи супроводжується імперативним встановленням способів господарського спілкування між країнами.

Список використаних джерел:

1. Денисов О. Є. Функціональні складові економічної безпеки в глобалізаційному просторі. *Економічна безпека територіально-виробничих комплексів: енергетика, екологія, інформаційні технології* :кол. монографія. Київ : М.П. Леся. 2015. С. 32-36.
2. Одотюк І. В. Глобалізація і локалізація: від теорії до практики. *Ефективна економіка*. 2021. №11. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.8>.
3. Koval, Ya. Directions management of economic security of the state in the context of globalization processes. *Public administration and law review*. №3. 2023. Pp. 39-48. DOI: <https://doi.org/10.36690/2674-5216-2023-3-39-48>.
4. Чернова К.О. Глобалізація як вимір сучасності: соціокультурний аспект. 2022. URL: https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elopen/actprob13_16.pdf.
5. Волинський Г. Про конкурентні переваги в умовах глобалізації *Економіка України*. 2016. № 12. С. 37–41.
6. Боднар К. В. Удосконалення механізмів публічного управління сталим розвитком регіонів України в умовах глобалізації: адаптаційний підхід. *Державне будівництво*. 2021. №1. DOI: <https://doi.org/10.34213/db.21.01.30>.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

У сучасному світі, що переживає глибокі трансформації через глобалізацію, взаємодія міжнародної безпеки та економіки стає ключовою для розуміння та ефективного управління викликами та можливостями, що виникають у цьому комплексному процесі.

Глобалізація перетворює міжнародні відносини, роблячи їх більш взаємозалежними та впливовими. Дане дослідження спрямоване на аналіз взаємозв'язку міжнародної безпеки та економіки.

Це впливає на світову економіку, роблячи її більш взаємопов'язаною та взаємозалежною. Технологічні інновації, зростання міжнародної торгівлі та інвестицій створюють унікальні можливості, але також породжують нові виклики для стабільності глобальної економічної системи.

Глобалізація у сфері міжнародної економіки обумовлює глибокі зміни в структурі економічних відносин між країнами. Зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, спричинене глобалізацією, створює нові можливості для підприємств, але також вносить ризики та виклики. Глобальні ланцюги виробництва дозволяють країнам спеціалізуватися в виробництві тих товарів та послуг, в яких вони мають конкурентні переваги. Однак це також може призвести до нерівномірного розподілу вигод та впливу на рівень зайнятості у різних країнах. Крім того, цей термін супроводжується необхідністю узгодження економічних політик та регулювань для забезпечення стабільності та відповіді на глобальні виклики, такі як фінансові кризи та екологічні проблеми. Також стає ключовим фактором формування нового економічного порядку, який вимагає виваженої стратегії співпраці та адаптації для досягнення взаємовигідних результатів [1].

Глобалізація породжує нові виклики та загрози у сфері міжнародної безпеки. Зростання кіберзагроз, тероризму та поширення зброї масового знищення вимагають нових стратегій та співпраці міжнародного співтовариства.

Процес глобалізації суттєво впливає на міжнародну безпеку, створюючи як позитивні, так і негативні наслідки. З позитивних аспектів слід відзначити те, що глибокі економічні та культурні зв'язки між країнами можуть сприяти зменшенню конфліктів та підвищенню співпраці. Однак ця взаємозалежність також може зробити світ більш вразливим до економічних криз, оскільки проблеми в одній частині світу можуть мати каскадний ефект на інші регіони. Зростання обміну інформацією і технологій також може призводити до нових викликів у сфері кібербезпеки та тероризму [2].

Тим паче, глобалізація може поглиблювати нерівність між країнами, що може бути джерелом напруг та конфліктів. Зміна виробничих ланцюгів та перерозподіл робочих місць може викликати економічні труднощі в окремих регіонах, що може стати причиною соціальних турбулентностей та політичних напружень. Крім того, глобальні виклики, такі як зміни клімату, масові міграції та поширення епідемій, вимагають спільних міжнародних зусиль для ефективного вирішення, інакше вони можуть мати серйозний вплив на стабільність та безпеку у всьому світі [3].

Ефективна відповідь на виклики вимагає співпраці та координації міжнародних гравців. Аналіз ефективності міжнародних організацій та механізмів стабільності допомагає зрозуміти, як можливо краще пристосувати світовий порядок до нових реалій.

Аналіз взаємодії міжнародної безпеки та економіки у світлі глобалізації вказує на необхідність нових стратегій, які об'єднують економічну ефективність та безпеку. Сучасний світ потребує гнучких та інноваційних рішень для подолання складних викликів.

Список використаних джерел :

1. Глобалізація: виклики та перспективи для України / Під ред. А. Б. Лістка. К.: Інститут світової економіки та міжнародних відносин, 2018. 240 с.
2. Демченко, І. В. Глобалізація та її вплив на міжнародні економічні відносини. *Міжнародна економіка*. 2017. № 3 (54). С. 16-22.
3. Шульга, І. В. Транснаціональні корпорації в умовах глобалізації: аспекти впливу на економіку країн світу . *Економіка та держава*. 2019. № 1. С. 45-50.

Лісовський П. М. доктор філософських наук, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

МЕРЕЖЕВІ КОНФРОНТАЦІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ПРИЙОМИ ЩОДО РИТМОДИНАМІКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

За сучасних умов ритмодинаміки російсько-української війни варто озвучити мережеву війну як новий кіберсучасний вид гібридної агресії (зокрема, злочинно-терористичних угруповань). При цьому, у нашому нейромозку відбувається якісне переосмислення сучасних війн. Адже новим типом терористичних осередків стали угруповання на кшталт ХАМАС, «Хезболла», Палестинський ісламський джихад, «Аль-Каїда», що є поширеними у сучасному транс-медійному середовищі.

Для них властива порівняльна самостійність підрозділів та їх мобільність, а також децентралізація і делегування повноважень у прийнятті рішень, вільні зв'язки між розпорошеними групами та окремими особами.

Найбільш характерним прикладом мережевої терористичної організації наукові експерти вважають «Аль-Каїду». В її основі – це координація діяльності кількох самостійних «вузлів». Комунікація між ними виглядає як фрактальне уможливлення зіркоподібної структури, оскільки її елементи взаємообумовлені між собою, обминаючи керівництво. При цьому, значна кількість членів організації залишаються самостійними. Водночас, «Аль-Каїда» встановлює за необхідністю у конкретних випадках контакти з потужними ісламськими збройними угрупованнями в Центральній Азії, Сомалі, Ефіопії, на Філіппінах тощо.

З огляду на це, комунікаційну основу організації складають нові інформаційні технології, які забезпечують планування, координацію та швидку

мобілізацію ресурсів з метою досягнення поставлених завдань. Адже складові «Аль-Каїди» користуються Інтернетом (зокрема, Глобальною навігаційною супутниковою системою (ГЛОНАС), до якої першочергово залучена і російська агресія. Це новітні сучасні комп'ютери, телекомунікаційне обладнання, супутникові телефони тощо. При цьому, інформація на компакт-дисках використовується для зберігання та поширення її з метою вербування бойовиків, виготовлення вибухових пристроїв та організації терористичних операцій.

Соціальні мережеві угруповання

Для такого різновиду мережевих організацій (дій) постали скоординовані в соціальних мережах «плебсо» (вуличні неформали) та їх виступи, а саме: демонстрації, флешмоби та «корпоративна культура», відсутність виражених лідерів, застосування хакерських атак. Адже така меседжерська (стисла, лаконічна) обізнаність у когнітивно-пізнавальному процесі є веденням психологічної розвідки у вигляді маневрів, протистояння силам правопорядку.

Іншими словами, ті, хто вдається до них, намагаються перетворити у «поле бою» необхідно важливий спектр соціально-політичного та інформаційного буття з огляду ментально-кров'яних рецепцій. На жаль, при цьому, одним із причин є непластичність державного устрою та інертність бюрократичної структури та кадрів.

Матрично-культурологічний компонент меседжелогії у російсько-українській війні

Матрично-культурологічний компонент у меседжелогії реалізується шляхом створення та підготовки легальними та незаконними методами, керованих із-за кордону різноманітних неурядових (громадських) самодіяльних організацій (товариств, фондів, культурно-просвітницьких, аналітичних, етнорелігійних, молодіжних, спортивних тощо). Саме їм відводиться відповідна функція в загальному плані системи ентропійності як поведінковий стан: щодо

невизначеності та хаосу, безладу у вигляді дестабілізації, здійснення довкола ескалації напруги, порушення територіальної цілісності щодо країни-держави тощо.

На думку автора, саме на ментально-кров'яному рівні відповідного класу населення «вбивається» сурогат демократії у вигляді «присипання» як послабленого контролю з боку влади, доступності розваг та інших легковажних пріоритетів життя, що позбавляє пересічного громадянина від розумно-вольових зусиль над собою і морально-етичних обмежень з метою масового використання ненормативної лексики особливо під час війни. Тому, саме таку приховано-колаборантську мережу агентів (диверсантів) з боку російської агресії негайно потрібно виявляти українським спецслужбам, зокрема кіберконтрозвідкою. Для цього мають бути висококваліфіковані у сфері кібербезпеки феноменологи-фахівці із числа воєнно-наукових експертів.

Як свідчить історичний досвід глобального протистояння доби «холодної доби» ХХ століття, саме в кіберсучасності російська агресія використовує демонтаж вітчизняного військово-промислового комплексу, а також, на свою користь, використовує наш інтелектуально-кадровий ресурс «всліпу». В конкретних випадках це полягає у фінансуванні їх конструкторсько-технологічних розробок через приховані різного роду злочинно-корумповані схеми постачань.

Таким чином, за згубними наслідками мережевої конфронтації таке ментально-кров'яне застосування у вигляді латентних меседжерсько-когнітивних рецепцій, як інформаційно-психологічного тиску, аж ніяк не поступається безпосередній збройній агресії або державному перевороту.

Список використаних джерел:

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Філософія війни та миру : монографія, Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 258 с.

2. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнно-промислова логіка : інтелект, сенсорика, комбінаторика : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 192 с.

3. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнна економіка : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. 122 с.

Луцюк А. В., аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

АДАПТАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СОЦІАЛЬНИМ ПРОЕКТАМ ДО ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У сучасному світі, який характеризується стрімкими змінами та глобалізаційними процесами, публічне управління соціальними проектами набуває особливої актуальності. Глобалізація несе значні корективи у способи ведення політики, управління соціальними ініціативами та реалізації проектів, спрямованих на підвищення якості життя громадян. Це в свою чергу ставить перед урядом, місцевими органами влади та некомерційними організаціями нові виклики, вимагаючи від них адаптації до швидкозмінних умов та пошуку ефективних підходів до управління. Актуальність теми адаптації публічного управління соціальними проектами до викликів глобалізації виникає у необхідності розробки нових стратегій та методів управління, які б враховували глобальні тенденції та місцеві (локальні) особливості. З одного боку, глобалізація відкриває нові можливості для обміну досвідом, залучення міжнародних ресурсів та використання інноваційних технологій. З іншого боку, вона створює ряд викликів, таких як необхідність урахування глобальних економічних та соціальних тенденцій, адаптації до міжкультурних відмінностей та вирішення проблем, пов'язаних з міжнародною міграцією. У цьому контексті важливо вивчати та аналізувати сучасні підходи та кращі практики у сфері публічного управління, щоб забезпечити ефективну реалізацію соціальних проектів, які відповідають потребам суспільства в умовах глобалізації. Цей аналіз дозволяє переймати не тільки успішні стратегії та методи, але й їх застосування показує і проявляє ризики та виклики, з якими можна зіткнутися з управлінням соціальних проектів в сучасних умовах.

Глобалізація має глибокий вплив на соціальні проекти, змінюючи їх контекст, так і умови їх виконання. Розглянемо основні аспекти цього впливу:

1. Економічні зміни. Глобалізація веде до інтеграції світових економік, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для соціальних проектів. З одного боку, це відкриває доступ до нових фінансових ресурсів, інвестицій та міжнародної допомоги. З іншого боку, глобальні економічні кризи та нестабільність можуть обмежувати фінансування та підвищувати ризики для соціальних ініціатив.

2. Технологічні інновації. Розвиток технологій, особливо у сфері інформаційних та комунікаційних технологій, значно впливає на управління соціальними проектами. Цифровізація дозволяє підвищити ефективність, прозорість та доступність соціальних послуг, а також забезпечити кращу координацію між відкритими сторонами.

3. Соціокультурні зміни. Глобалізація сприяє культурному обміну та міжкультурному діалогу, але також може призвести до конфліктів та соціальних напруг. Соціальні проекти повинні забезпечити ці культурні відмінності та працювати на зміцнення соціальної згуртованості та інклюзивності.

4. Політичні зміни. Глобалізація впливає на політичні процеси, змінюючи силу між національними урядами та міжнародними інституціями. Це може впливати на розробку та реалізацію соціальних проектів, особливо коли вони залежать від міжнародного фінансування або забезпечуються в партнерстві з міжнародними організаціями.

5. Екологічні виклики. Глобальні екологічні проблеми, такі як зміна клімату, втрата біорізноманіття та забруднення навколишнього середовища, вимагають від соціальних проектів врахування екологічних аспектів та розробки сталого підходу.

6. Міжнародна міграція. Зростання міжнародної міграції створює нові проблеми для соціальних проектів, які мають задовольнити потреби мігрантів, біженців та інших мобільних груп населення [2].

Глобалізація вносить значні зміни у способи реалізації та управління соціальними проектами. Важливо, щоб управлінці та розробники соціальних ініціатив враховували ці глобальні тенденції та адаптували свої підходи, щоб ефективно відповідати на виклики та використовувати можливості, які пропонує глобалізований світ.

Адаптація до глобалізаційних викликів вимагає від публічного управління соціальними проектами розробки та реалізації ефективних стратегій. Наведемо декілька ключових напрямків:

1. Інтеграція глобальних та місцевих підходів.

1.1. Глобальне мислення. Врахування міжнародних тенденцій та стандартів у плануванні та реалізації соціальних проектів.

1.2. Місцева адаптація. Пристосування глобальних практик до місцевих умов та потреб.

2. Гнучкість та інноваційність.

2.1. Гнучке планування. Розробка стратегій, які можуть бути швидко адаптовані під змінні умови.

2.2. Інноваційні рішення. Впровадження новітніх технологій та підходів для підвищення ефективності проектів.

3. Міжсекторальне партнерство.

3.1. Співпраця з відкритими сторонами. Залучення приватного сектору, громадських організацій, міжнародних інституцій для обміну ресурсами та досвідом.

3.2. Мережева взаємодія. Створення міжорганізаційних мереж для координації зусиль та обміну інформацією.

4. Соціальна інклюзія та участь громади.

4.1. Залучення громади. Активізація участі громадян у плануванні та реалізації соціальних проектів.

4.2. Інклюзивність. Врахування потреб усіх груп населення, включаючи вразливі та маргіналізовані групи.

5. Стійкість та екологічна відповідальність.

5.1. Екологічна стійкість. Інтеграція екологічних принципів у планування та виконання проектів.

5.2. Врахування кліматичних змін. Розробка проектів, які сприяють адаптації до та пом'якшенню наслідків кліматичних змін.

6. Постійне навчання та розвиток компетенцій.

6.1. Освітні програми. Підвищення кваліфікації та навчання персоналу, задіяного у соціальних проектах.

6.2. Обмін знаннями. Створення платформи для обміну досвідом та кращими практиками на національному та міжнародному рівнях [1].

Ефективна адаптація публічного управління соціальними проектами до викликів глобалізації вимагає комплексного підходу, який включає інтеграцію глобальних та місцевих підходів, гнучкість, інноваційність, міжсекторальне партнерство, соціальну інклюзію, стійкість та постійне навчання. Такий підхід дозволяє не тільки ефективно реагувати на сучасні виклики, але й формувати стійке та інклюзивне суспільство.

Інноваційні підходи в управлінні соціальними проектами є ключовими для адаптації до умов сучасного світу. Ось кілька прикладів таких підходів:

1. Цифрові технології та Big Data: автоматизація процесів (використання програмного забезпечення для автоматизації рутинних завдань, що підвищує ефективність управління); аналіз великих даних (використання Big Data для аналізу тенденцій, потреб населення та оцінки ефективності проектів).

2. Гнучке управління проектами (Agile): ітеративний підхід (швидка адаптація до змін умов та потреб, з використанням коротких циклів планування та виконання); залучення зацікавлених сторінок (тісна співпраця з громадою та

іншими зацікавленими сторонами для забезпечення відповідності проектів реальним потребам).

3. Соціальні інновації: нові моделі взаємодії (розробка нових форм співпраці між урядом, бізнесом та громадським сектором); інноваційні соціальні послуги (впровадження новаторських підходів до надання соціальних послуг, наприклад, через соціальне підприємництво).

4. Стійке управління: екологічна відповідальність (інтеграція принципів сталого розвитку у плануванні та реалізації проектів); соціальна відповідальність (зосередження на довгостроковому позитивному впливі на суспільство та довкілля).

5. Крос-культурне управління: міжкультурна компетентність (розвиток навичок для роботи в мультикультурному середовищі); глобальне партнерство (спільнота з міжнародними організаціями для обміну досвідом та ресурсами).

6. Використання соціальних медіа та мобільних технологій: соціальні медіа (ефективне використання соціальних мереж для залучення громадськості та збору зворотного зв'язку); мобільні додатки (розробка мобільних додатків для покращення доступу до соціальних послуг).

Отже, інноваційні підходи в управлінні соціальними проектами вимагають гнучкості, відкритості до нових ідей та готовності до експериментів. Використання сучасних технологій, гнучких методологій управління, соціальних інновацій та міжкультурного діалогу може суттєво підвищити ефективність соціальних проектів та їх вплив на суспільство. Ефективне управління соціальними проектами в умовах глобалізації вимагає глибокого розуміння глобальних тенденцій, інноваційного підходу, залучення громади, стійкості та міжсекторального співробітництва. Це дозволяє не тільки вирішувати актуальні соціальні проблеми, але й сприяти створенню більш стійкого та інклюзивного майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Геращенко Н.О. Особливості формування цілей у проєктах соціального розвитку. *Управління проєктами та розвиток виробництва*. 2010. № 1(33). С. 47-51.
2. Соціальний проєкт в державному управлінні: обґрунтування доцільності реалізації / Т.М. Безверхнюк та ін. *Публічне управління: теорія та практика*. 2014. Вип. 1. С. 32–39.

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК НОВИЙ ТИП СУСПІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СИСТЕМУ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Глобальні зміни в суспільстві створили передумови для реформування в усіх сферах функціонування нашої держави. Вони визначаються наявністю цілого комплексу гострих теоретичних і практичних проблем сучасного світу, зумовлених глобалізацією, що спонукає кожен країну як до створення власного теоретичного бачення цього процесу, так і до вироблення стратегій виживання та розвитку в глобалізаційному середовищі разом із організаційними механізмами їх здійснення. В умовах формування нової держави змінюється структура та завдання її окремих елементів, створюються нові засоби впливу на суспільство та охорона і захист основних прав людини [1]

У контексті інтегральної структуризації і реструктуризації сучасного світу та відповідного пошуку нових пріоритетів постіндустріального розвитку важлива роль належить ідеології глобалізації як основному критерію, що визначає специфіку та особливості функціонування системи державного управління суспільств сталого й перехідного розвитку [2].

Як зазначається в Енциклопедії державного управління, процес глобалізації означає, що наше життя все більше проходить під впливом подій, що відбуваються навколо нас, але рішення приймаються на великій відстані від нас. Виходячи з цього відзначається, що головною ознакою глобалізації є те, що географічна відстань стає доцільністю і що територіальні межі, як, наприклад, між національними державами, стають менш важливими. При цьому глобалізація висуває на перший план як поглиблення, так і розширення політичного процесу в розумінні того, що місцеві, національні і глобальні події

(або, можливо, місцеві, регіональні, національні, міжнародні і глобальні події) постійно взаємодіють [3].

Вперше термін «глобалізація» було використано в 1982 р. британським соціологом р. Робертсоном (1938 р.н.), який дав йому наукове обґрунтування, зазначивши, що глобалізація – це процес всезростаючого впливу на соціальну дійсність окремих країн різних факторів міжнародного значення: економічних і політичних зв'язків, культурного та інформаційного обміну тощо [4].

Глибокий філософський аналіз з точки зору формування соціальних умов для виникнення феномена глобалізації зроблений у працях відомого німецького вченого, засновника теорії історичного матеріалізму, К. Маркса. Він розглядав глобалізацію як наслідок інтенсифікації взаємодії різних соціальних суб'єктів в економічній сфері. Зокрема, він підкреслював, що взаємодія – це перше, що виникає перед нами, коли ми розглядаємо рухому матерію в цілому [5]. Саме К. Маркс відкрив науковий дискурс про глобалізацію та її роль у розвитку світової цивілізації та суспільних відносин.

Сучасний етап глобалізації Ф. Фукуяма розглядав як остаточний і безповоротний тріумф лібералізму і демократії в усьому світі. На початку і першій половині 1990-х рр. багато зарубіжних політологів, економістів, футурологів, перебуваючи під впливом ідей Ф. Фукуями, розглядали процес глобалізації як виключно позитивне явище, яке, хоча і має низку негативних рис, але надає людству величезні можливості і блага.

Глобалізація представлялася, в першу чергу, як небачена за всю історію людства технологічна революція, здатна радикально перетворити життя людей.

Так, Нижник Н. Р. у своїх працях визначає глобалізацію як усунення бар'єрів на шляху вільної торгівлі та щільну інтеграцію національних економік, підкреслював, що діяльність Міжнародного валютного фонду (МВФ), який розробляє світову макроекономічну політику, посилює глобальну нестабільність, сприяючи збільшенню рівня безробіття і корупції, загостренню

екологічних проблем, розпаду сталих соціальних структур, утиску інтересів споживачів, зростанню насильства і загостренню етнічних конфліктів [6].

Сучасний період глобалізації Нижник Н. Р. характеризує як нову форму колоніалізму, похідну від експансіонізму США, що виник у роки холодної війни. На думку автора, глобалізація принесла користь лише тим країнам, які прийняли її на своїх власних умовах та обмежили її вплив на свою економіку та соціальну сферу. На прикладах Китаю, Південної Кореї, Тайваню автор доводить, що економічна політика повинна бути спрямована на вирішення соціальних проблем, а більша рівність доходів реально сприяє сталому економічному зростанню.

Більшість авторів розуміють під глобалізацією явища, фактори, тенденції і процеси, які стають загальнозначущими, загальнолюдськими для світової спільноти в цілому, зачіпають інтереси і виражають потреби всіх народів і громадян, країн і культур; це одноманітність товарів, які поставляються на загальний ринок і користуються всезагальним попитом; це стандартизація навичок і прийомів в сфері професійної діяльності (на виробництві, в науці, технологіях), розповсюдження поведінкових стереотипів (паттернів) і манер спілкування, не пов'язаних з їх національною і культурною належністю.

Існує позиція, згідно з якою, у процесі глобалізації виділяють чотири стадії: «зародження» (середина XV – середина XVIII ст.); «початок» (середина XVIII ст.); «ривок» (середина XVIII – середина XX ст.); «ситуація невизначення» (середина XX ст. – наші часи) [7].

Українська дослідниця Радимила Войтович вказує на три етапи глобалізації:

1. Друга половина XX століття (1945-1975-ті рр.). Друга світова війна фактично є першою глобальною війною, в яку були втягнені всі континенти. Після її закінчення була створена глобальна міжнародна організація – ООН, відбулась трансформація колоніальної системи, в результаті цього виник комплекс соціально-економічних факторів.

2. 1970-90-і рр відбувся перехід глобалізації у формально визначений світовим співтовариством етап, коли «зненацька» людство зіткнулось з комплексом глобальних проблем, спробою їх розв'язання зокрема у сфері міжнародної безпеки, допомоги країнам.

3. Кінець 90-х рр XX – початок XXI ст. Тут виділяють низку закономірностей, а саме:

- досягнення НТР у сфері інформатики та зв'язку привело до утворення глобального світового співтовариства, що створило умовності для національних кордонів, збереження закритих авторитарних суспільств, обмеження передачі знань, інформації, тому вільне пересування людей стає практично неможливим, що спричиняє загрозу національної ідентичності і відповідальності національної безпеці;

- зростання впливу США (політичного, економічного, фінансового, інформаційного, технологічного), який використовується виключно в інтересах США. Позиція США у розв'язанні глобальних проблем сучасності стала вирішальною.

- багато націй та держав виявили у процесах глобалізації наявну загрозу своєму розвитку і навіть існуванню [8].

Таким чином, серед головних причин формування глобалізаційних процесів можна виділити:

- процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності;

- науково-технічний прогрес: поява інформаційних технологій, які корінним чином змінюють всю систему соціально-економічних відносин, переносять на якісно новий технічний рівень організаційно-економічні відносини, транспортні та комунікаційні зв'язки (зниження витрат на трансакції);

- загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та є важливими з точки зору збереження та розвитку людської цивілізації.

Серед головних факторів глобалізації, як правило, виділяють інформаційний (включаючи Інтернет), економічний та технологічний.

Звичайно виділяють наступні аспекти глобалізації: економічну, політичну, інформаційно-комунікаційну, ментальну або культурно-ідеологічну, а також територіальну або етнічну. Необхідно виділити та окремо можна розглядати інституціонально-правову глобалізацію. Це пов'язано з такою особливістю глобалізації як збільшення не тільки числа суб'єктів світового політичного процесу, але, більш важливо, збільшення їх типів. Можна назвати мінімум шість нових суб'єктів:

- міжнародні організації (Міжнародний Валютний Фонд, Всесвітній банк, ЮНЕСКО, Міжнародна Організація Праці, Велика сімка);
- регіональні організації;
- багатонаціональні корпорації (біля 60 тис.);
- інституціональні інвестори (пенсійні та інвестиційні фонди, страхові фірми);
- недержавні організації (екологічні, правозахисні, гуманітарні та інші);
- мегаполіси (Лондон, Нью-Йорк, Токіо, Франкфурт, Париж).

Можна виділити військово-політичний аспект глобалізації тому, що протягом всієї історії цивілізації людство, здається, не бачила власного існування без війн, ворожості, локальних конфліктів. Люди створювали жорстоку зброю і здавалися сильними, хоча за цією силою переховувався страх до іншої людини. З часом темпи розвитку зброї перевершують темпи розвитку особистості.

Підсумовуючи вищезазначене, можна узагальнити, що дослідники вказують на нерівномірність швидкості глобалізації в різних частинах світового простору та її різних аспектів. Традиційно вважається, що найбільший шлях пройшла економічна глобалізація, що уявляє сукупність процесу глобалізації ринків (капіталу, товарів, послуг) та процесу глобалізації економічних форм.

Окремо можна виділити відставання процесу політичної глобалізації від світових економічних реальностей, а також незбалансованості світової політики міжнародним громадянським суспільством.

Список використаних джерел:

1. Пашуля Г.Я. Глобалізація як явище, що впливає на формування нового типу держави. *Науковий вісник*. 2011. №2. С. 22-31.
2. Войтович Р.В. Вплив глобалізації на систему державного управління (теоретико-методологічний аналіз): монографія / за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В.М.Князева. Київ : НАДУ, 2007. 680 с.
3. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; наук.-ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (гол.) та ін. – К.: НАДУ, 2011. – Т. 7 : Державне управління в умовах глобальної та європейської інтеграції / наук.-ред. колегія : І. А. Грицяк (співголова), Ю.П.Сурмін (співгол.) та ін. 764 с.
4. Robertson R. Globalization: Social Theory and Global culture. London : Sage, 1982. 238 p.
5. Державне управління в Україні: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. 350 с.
6. Нижник Н. Р., Машков О. М Системний підхід в організації державного управління: навч. пнсіб. / за заг. ред. Н.Р.Нижник. Київ : УАДУ, 1998. 160 с.
7. Сидоренко С.В. Глобалізація як головна тенденція ХХІ століття. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2006. Вип. 24. С.80-90.
8. Kraus, N.M. and Kraus, K.M. “Digitization in the Conditions of Institutional Transformation of the Economy: Basic Components and Tools of Digital Technologies”, *Intellect XXI*, 2018. №1. Pp. 211-214.

Старовойтов Д. Ф., аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

КОРПОРАТИВНЕ ЛОБІЮВАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ БЕЗПЕКОЮ

У сучасному світі корпоративне лобіювання стає все більш значущим фактором у формуванні національної та міжнародної політики. Це особливо актуально у контексті управління національною безпекою, де інтереси великих корпорацій часто перетинаються з державними інтересами. Розуміння механізмів корпоративного лобіювання та його впливу на процеси прийняття рішень у сфері національної безпеки є критично важливим для забезпечення збалансованого та ефективного управління в цій ключовій галузі. Актуальність теми корпоративного лобіювання у контексті національної безпеки полягає в кількох аспектах. Глобалізація та міжнародна безпека: у глобалізованому світі взаємозв'язки між країнами стають все складнішими, а корпорації відіграють ключову роль у формуванні міжнародних відносин. Їхній вплив на політику національної безпеки може мати далекосяжні наслідки. Технологічний прогрес: швидкий розвиток технологій, особливо у сфері кібербезпеки та штучного інтелекту, ставить перед урядами завдання адаптації законодавства та політики до нових викликів, де корпоративний сектор відіграє ключову роль. Етика та відповідальність: зростаюча увага до етичних аспектів корпоративного лобіювання та його впливу на демократичні процеси ставить питання про прозорість та відповідальність як корпорацій, так і урядів. Національна та міжнародна регуляція: розробка та впровадження ефективних механізмів регулювання корпоративного лобіювання, особливо у сфері національної безпеки, є важливою для забезпечення балансу між національними інтересами та інтересами приватного сектору. Ураховуючи ці аспекти, тема

корпоративного лобіювання та його впливу на управління національною безпекою є надзвичайно актуальною та вимагає глибокого аналізу та обговорення.

Корпоративне лобіювання має значний вплив на процеси формування законодавства та політики, особливо у сферах, що стосуються національної безпеки. Цей вплив може бути розглянутий як з позитивних, так і з негативних позицій.

Позитивний вплив:

1. Сприяння інноваціям: Корпорації часто є джерелом значних інновацій, особливо в технологічній сфері. Їхнє лобіювання може спонукати уряди до впровадження політик, які підтримують дослідження та розробку в таких критичних секторах, як кібербезпека, оборонні технології, та інші.

2. Залучення експертних знань: Корпорації мають у своєму розпорядженні експертизу, яка може бути корисною для розробки ефективного та реалістичного законодавства. Їх участь у консультаціях може допомогти урядам краще розуміти наслідки певних політик.

Негативний вплив:

1. Спотворення інтересів: Корпоративне лобіювання може призвести до прийняття рішень, які вигідні лише вузькому колу бізнес-інтересів, ігноруючи ширші суспільні потреби. Це може створити ситуацію, де законодавство та політика спрямовані не на забезпечення загальної безпеки, а на збільшення прибутків окремих компаній.

2. Непрозорість та відсутність відповідальності: Часто процеси лобіювання відбуваються без належної прозорості. Це ускладнює контроль з боку громадськості та знижує рівень відповідальності корпорацій та політиків перед суспільством [1].

Вплив корпоративного лобіювання на законодавство та політику у сфері національної безпеки є багатограним і має як позитивні, так і негативні аспекти. Позитивний вплив включає сприяння інноваціям та використання

експертних знань, тоді як негативні аспекти пов'язані з потенційним спотворенням державних інтересів та відсутністю прозорості. Розуміння цих факторів є важливим для розробки механізмів, які забезпечують збалансований підхід до лобіювання у сфері національної безпеки.

Регулювання та контроль корпоративного лобіювання є критично важливими для забезпечення того, що вплив приватного сектору на політику національної безпеки відбувається в рамках закону та загальних інтересів суспільства. Ефективне регулювання допомагає запобігти зловживанням та забезпечує прозорість у відносинах між бізнесом та урядом.

Основні аспекти регулювання:

- прозорість. Одним з ключових елементів ефективного регулювання є забезпечення високого рівня прозорості. Це включає обов'язкове розкриття інформації про лобістську діяльність, включаючи витрати на лобіювання, основні цілі та зв'язки між лобістами та урядовими чиновниками.

- обмеження і контроль: встановлення чітких правил та обмежень для лобіювання, особливо у сферах, які стосуються національної безпеки. Це може включати обмеження на певні види лобіювання або вимоги щодо звітування та затвердження лобістських дій.

- запобігання конфліктам інтересів: важливим аспектом регулювання є запобігання конфліктам інтересів, особливо коли йдеться про перехід урядових чиновників у приватний сектор та навпаки. Це може включати "період охолодження", протягом якого колишні урядовці не можуть займатися лобістською діяльністю.

- юридична відповідальність: чітке законодавство, яке визначає юридичну відповідальність за порушення правил лобіювання, є необхідним для ефективного контролю. Це означає наявність санкцій за недотримання вимог прозорості та інших регуляторних положень [1-2].

Виклики та перспективи передбачають:

- адаптація до змін. У світі, де технології та міжнародні відносини швидко змінюються, законодавство та регуляторні рамки повинні постійно адаптуватися, щоб залишатися актуальними та ефективними.

- міжнародна співпраця. Оскільки багато корпорацій діють на міжнародному рівні, важливо розвивати міжнародні стандарти та механізми співпраці для регулювання корпоративного лобіювання.

- баланс між регулюванням та інноваціями. Необхідно знайти баланс між необхідністю регулювання та потребою у вільному розвитку інновацій та підприємницької ініціативи.

Ефективне регулювання та контроль корпоративного лобіювання у сфері національної безпеки є ключовим для забезпечення балансу між необхідністю захисту державних інтересів та врахуванням інтересів приватного сектору. Такий підхід допомагає запобігати конфліктам інтересів, забезпечує прозорість та сприяє здоровому розвитку демократичного суспільства.

Корпоративне лобіювання має значний вплив не лише на внутрішню політику країн, але й на міжнародні відносини. Цей вплив стає особливо важливим, коли йдеться про національну безпеку, оскільки рішення у цій сфері часто мають глобальні наслідки. Позитивний вплив: сприяння міжнародній співпраці (великі корпорації часто сприяють міжнародній економічній інтеграції та співпраці, що може підвищити рівень довіри та взаєморозуміння між країнами); розповсюдження технологій та знань (глобальні корпорації можуть бути важливим каналом для передачі технологій та знань, що може сприяти розвитку та зміцненню міжнародної безпеки). Негативний вплив: вплив на зовнішню політику (корпорації, особливо великі оборонні контрактори, можуть впливати на зовнішню політику країн, намагаючись просувати свої інтереси. Це може призводити до конфліктів інтересів і навіть до військових конфліктів, які обслуговують комерційні цілі); вплив на міжнародні стандарти та норми (лобіювання може спотворити міжнародні

норми, наприклад, у сферах прав людини або екологічних стандартів, якщо ці норми суперечать комерційним інтересам корпорацій).

Вплив корпоративного лобіювання на міжнародні відносини є складним і має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, воно може сприяти міжнародній співпраці та технологічному обміну, з іншого - може призводити до спотворення зовнішньої політики та підривання міжнародних стандартів. Балансування між цими аспектами є ключовим для забезпечення того, що корпоративне лобіювання відбувається в інтересах глобального миру та безпеки.

Список використаних джерел:

1. Журба Ю.А., Гончаренко О.А. Лобізм: загальнотеоретичний аналіз. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. № 3. С. 9-12.
2. Криштанович М. Ф. Механізми державної політики України щодо забезпечення національної безпеки. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3 (22). С. 248-253.

Федоренко В. В. здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», Університет «Україна»

КІБЕРБЕЗПЕКА В СУЧАСНОМУ СВІТІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ

Сучасний світ переживає надзвичайний розвиток технологій, що супроводжується серйозними викликами у сфері кібербезпеки. Зростання кількості та складності кібератак, втручання держав у кіберпростір, а також різноманітні загрози критичній інфраструктурі ставлять під загрозу безпеку інформації та ефективність функціонування сучасного суспільства.

Проблеми кібербезпеки включають до себе: соціальну інженерію, загрози державного кібершпигунства та необхідність захисту критичних об'єктів. Людський фактор стає основною ареною для кіберзлочинців.

Кібербезпека визначається не лише технічними аспектами, але й соціальними, економічними та політичними факторами. Глобальна співпраця та координація стають важливими факторами для забезпечення колективної кібербезпеки в умовах постійно зростаючих загроз.

Висвітливо основні проблеми кібербезпеки:

1. Кіберзлочинність. Зростання кількості та складності кібератак індивідуальних користувачів, компаній і навіть держав.
2. Кібершпигунство. Активна діяльність держав та хакерських груп у сфері шпигунства через інформаційні технології.
3. Загроза критичної інфраструктури. Можливість атак на критичну інфраструктуру, таку як електростанції, транспортні системи та інші об'єкти.
4. Соціальна інженерія. Використання психологічних та соціальних методів для отримання несанкціонованого доступу до інформації.

Для того, щоб вирішити вищезазначені проблеми потрібно розробити заходи певні заходи. До таких заходів ми відносимо:

- сучасні технології захисту – використання сучасних технологій, таких як штучний інтелект та блокчейн, для захисту інформації;
- ефективна кіберосвіта– забезпечення освіти користувачів та персоналу щодо кібербезпеки та зменшення ризиків;
- створення кіберзахисту від виробників – виробники програмного забезпечення та технічних пристроїв повинні активно враховувати всі аспекти кібербезпеки;
- міжнародна співпраця – зміцнення співпраці між країнами для обміну інформацією та спільної боротьби з кіберзагрозами.

У реальному світі, вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу. Використання передових технологій, таких як штучний інтелект, розробка ефективних стратегій кібербезпеки, міжнародна співпраця та підвищення рівня свідомості громадськості та бізнес-середовища є важливими кроками у забезпеченні стійкості та відповідального використання інформаційних технологій [1].

Отже, кібербезпека – це постійний процес, який вимагає постійного удосконалення технічних та стратегічних аспектів. З огляду на швидкий розвиток технологій, заходи з кібербезпеки повинні адаптуватися та реагувати на нові виклики та загрози. Кібербезпека потребує сумісних зусиль технічних, освітніх, політичних та міжнародних аспектів для створення стійкого та безпечного цифрового середовища.

Список використаних джерел

1. Трофименко О., Прокоп Ю., Логінова Н., Задерейко О. Кібербезпека України: аналіз сучасного стану. Захист інформації. ТОМ 21, № 3, липень-вересень 2019. С. 150-157.

Філіппенков О. І. студент магістр спеціальності
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії», Відкритий міжнародний
університет розвитку людини «Україна»

МОГУТНІСТЬ ДЕРЖАВИ ЯК ПОКАЗНИК ЇЇ ВПЛИВУ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Генрі Кіссінджер зазначав, що довгий час світове співтовариство керувалось принципами «американського консенсусу», держави співпрацювали, дотримувались загальних правил та норм, розвивали ліберальну економіку, відмовлялись від територіальних захоплень, приймали демократичну систему управління [6]. Але сьогодні світовий порядок порушений небаченою агресією з боку росії, а тому світу загрожує хаос, а існуючі конфлікти загострились «до ступеню, який переважає людські можливості та межі розуму» [6]. На жаль, саме в таких умовах живе сьогодні Україна, яка виборює свою свободу та незалежність, встановлення нового світового порядку, відстоюючи цінності цивілізованого світу, де не буде місця насиллю та жорстокості.

Саме в цей період науковців хвилює питання політичного впливу на світовій арені, вони намагаються визначити його критерії, нормативні взірці. Цим і визначається актуальність обраної теми.

Аналізуючи погляди науковців на категорію могутності, сили держави, можна побачити, що немає одностайності у розумінні цього поняття. Так, Г.Моргентау визначає силу як владу «над умами і діями людей» [8, с. 97], а Г.Кіссінджер ототожнює силу з впливом [5, с. 57]. Р.Клайн зазначає, що сила на міжнародній арені є здатністю «уряду однієї країни змусити керівництво іншої вчинити те, що це останнє ніколи не зробило б за своєю волі, причому це може бути здійснено за рахунок переконання, примусу або відвертого застосування військ» [3, с. 18]. Погоджуються з таким визначенням сили й Р.Кохейн і

Дж. Най, зазначаючи, що «силу можна уявити як здатність суб'єкта змусити інших зробити дещо, що вони інакше робити б не стали» [4, с. 11].

Поняття «могутність держави» протягом світової історії ототожнювалось, насамперед, з військовою могутністю. На сучасному етапі світового розвитку цивілізовані країни визначають могутність держави як здатність впливати на інші держави та перебіг подій у світі, використовуючи переважно інтелектуальний, економічний, інформаційний та технологічний потенціали. Так, Дж. Блондель стверджує, що лідерство, впливовість на світовій арені все більше визначається здатністю держави «спрямовано розвивати» свого сусіда чи конкурента [2, с. 128]. Ф. Шуман взагалі розглядає поняття сили через взаємодію держав: силу можна «помітити» «тільки в порівнянні з силою інших країн» [7, с. 56].

Можна погодитись з висновками О. Лозовицького, який надає наступне визначення сили: «сила – це вплив на поведінку іншої держави в бажаному для себе напрямі, здатність встановлювати різні форми залежності однієї держави від іншої, насамперед, прямі, непрямі, опосередковані, за допомогою насильства, переконання, обіцянки вигод, позбавлення наявних переваг, створення умов, за яких залишається лише одна альтернатива. Вплив може досягатися різними засобами, а не тільки шляхом використання військ, загрози або війни» [1, с. 115-116].

Звичайно, кожна держава прагне зміцнити свої позиції, підвищити авторитет у системі міжнародних відносин. Могутність, сила держави визначають її становище на міжнародній арені, положення у ієрархії країн, статус та впливовість. У сучасному світі точиться боротьба за право визначати ціннісну, нормативну складову світового порядку [1, с. 114]. Все це залежить від багатьох чинників. Потрібно враховувати і геополітичне становище, і характеристики населення, наявність природних ресурсів та економічні показники розвитку, обороноздатність тощо. Могутність держави буде визначатися і політичним режимом, який встановлено, і особливостями

внутрішньої організації влади, і рівнем дипломатії, і особистими властивостями керівництва країни. Тобто факторами, які визначають могутність держави будуть географічні, демографічні, економічні, інфраструктурні, військові, політичні, історичні, психологічні.

Могутність держави у міжнародних відносинах не є постійною величиною. Вона змінюється в залежності від того, яку політику проводить держава, які методи та ресурси впливу на інших обирає.

З огляду на виклики, що постають перед Україною, хотілось би, щоб могутність нашої держави зростала. Для цього існують реальні передумови, починаючи від географічного положення і закінчуючи небаченою силою воїнів ЗСУ, які у боротьбі з російською навалою відстоюють не лише незалежність своєї Батьківщини, але й цінності усього цивілізованого світу.

Список використаних джерел:

1. Лозовицький О. «Розумна могутність» – стратегічна основа зовнішньополітичної та оборонної складових дієвого реформування держави в умовах глобалізації. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2016. Вип. 5-6. С. 111-122. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2016_5-6_10
2. Blondel J. Worldleaders. London : University Press, 1990. 332 p.
3. Cline R. S. World Power Assessment. A Calculus of Strategic Drift. Washington : University Press, 1995. 446 p.
4. Keohane R., Nye J. Power and Interdependence. World Politics in Transition. Boston : Little Brown and Company, 1997. 278 p.
5. Kissinger H. American Foreign Policy. New York : Basic Books, 1997. 338 p.
6. Kissinger Henry. World order. Reflections on the Character of Nations and the Course of History. 2014. World Order. New York: Penguin Press, 432 pp.
7. Lasswell U. D. The structure and function of political system. New York: Harpev, 1990. 472 p.
8. Morgenthau H. Politics among Nations: The Struggle for Power and Peace. New York : McGraw-HillHumanities, 1992. 597 p.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ВПЛИВ НА ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ

Соціальна адаптація в умовах глобалізації стає важливою складовою для успішного розвитку людського капіталу. Глобальні технології, економічні та культурні зміни перетворюють сучасний світ у постійно змінюване середовище, де важливо вміти адаптуватися.

Соціальна адаптація, визначається, по-перше, пошуками шляхів вирішення складних аксіологічних, гносеологічних, психологічних, соціально-економічних, екологічних проблем, пов'язаних зі входженням людини у новий інформаційно-культурний простір; по-друге, зростанням рівня аномалій, психічних, фізичних деструкцій людської свідомості, а як наслідок, зниженням рівня народжуваності та смертності серед різних категорій населення; по-третє, посиленням у сучасному українському суспільстві змістовних змін у моральних нормах людської поведінки, яка у своїй асоціальній спрямованості набуває загрозливого характеру.

Глобалізація впливає на людський капітал у багатьох аспектах. Зокрема, з одного боку, вільний рух ідей, технологій та інформації надає можливостей для розвитку навичок та освіти. З іншого боку, це створює конкурентне середовище, де необхідно постійно оновлювати знання та адаптуватися до нових умов. Люди, які успішно адаптуються до глобалізації, мають можливість використовувати різноманітні ресурси, включаючи інноваційні технології та ринки праці. Адаптовані до глобального середовища люди також володіють більшою гнучкістю у вирішенні проблем та взятті на себе ризику, що сприяє інноваціям та розвитку.

Однак глобалізація може також створювати виклики для соціальної адаптації. Наприклад, економічні зміни можуть призвести до втрати робочих місць або нестабільності на ринку праці, що впливає на соціальну ситуацію та самооцінку людини. Соціальна адаптація полягає в інтеграції людини в суспільство, в процесі якої відбувається формування самосвідомості, рольової поведінки, здатності до самоконтролю й адекватних зв'язків та стосунків.

Психологічна адаптація відбувається під час пристосування людини до наявних у суспільстві вимог під час узгодження індивідуальних цінностей, переконань та суспільних норм. Соціальна адаптація спрямована на збереження й формування оптимального балансу між особою, внутрішнім станом і навколишнім середовищем тут і тепер та з перспективою майбутнє.

Людський капітал – це сукупність нематеріальних активів, які можна класифікувати як економічну цінність досвіду та навичок працівника. Це такі активи, як освіта, навчання, інтелект, навички, здоров'я та інші речі, які цінують роботодавці (лояльність, креативність, відповідальність).

Оскільки, одним із ключових аспектів адаптації - є розвиток навичок, що включають культурну компетентність, міжкультурну співпрацю та вміння працювати у мультикультурному середовищі. Освіта грає важливу роль у формуванні цих навичок, сприяючи розвитку толерантності, відкритості та розумінню різноманітності.

Соціальна адаптація у глобалізованому світі має величезний вплив на людський капітал. Глобалізація створює нові умови життя та праці, вимагаючи від людей вміння швидко адаптуватися до змін. Вона впливає на розвиток індивідуальних навичок, знань, вмінь та соціальних взаємин.

Один із важливих аспектів цього впливу полягає в розвитку гнучкості. Люди, які успішно адаптуються до глобальних змін, зазвичай проявляють високу гнучкість у різних сферах життя та роботи. Вони вміють швидко змінювати стратегії, пристосовуватися до нових умов та викликів, що сприяє їх ефективності та успішності у сучасному світі.

Глобалізація також впливає на розвиток міжкультурної компетентності. Зростання міжнародних взаємодій вимагає від людей здатності сприймати та розуміти різноманітні культури, традиції та способи мислення. Освіта та експозиція до різноманітності сприяють розвитку цих навичок, що стає ключовим фактором для успішної соціальної адаптації в умовах глобалізації.

Крім того, глобальні технології та доступ до новітніх знань стимулюють розвиток навичок використання інформації. Люди, які можуть швидко освоювати нові технології та використовувати доступну інформацію, мають перевагу в умовах глобального ринку праці та соціальної взаємодії.

Таким чином, соціальна адаптація у глобальному світі прямо впливає на людський капітал, розвиваючи гнучкість, міжкультурну компетентність та навички використання інформації. Люди, які успішно адаптуються до глобальних змін, мають більше можливостей для розвитку та успіху як у професійній, так і у соціальній сферах.

Тому, соціальна адаптація в умовах глобалізації є невід'ємною частиною розвитку людського капіталу. Вона вимагає гнучкості, навичок адаптації та вміння пристосовуватися до динамічного світу, забезпечуючи при цьому розвиток особистості та сприяючи успішному функціонуванню в сучасному глобальному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Guideon Measuring Human Capital. Prepared by the Task Force on Measuring Human Capital. – United Nations ECE/CES/ 2016/2/Add.2, Economic Commission for Europe, 2016. URL: <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/consultationDocs/HumanCapitalGuide%20Global%20Consultation-v1.pdf> .
2. Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update. 2018. URL: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-indices-indicators-2018-statistical-update>

3. Кузьмін О. Є., Шахно А. Ю. Оцінка рівня розвитку людського капіталу України в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2018. №4. С.7 – 11.

Чеховський А. А. аспірант кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В Україні проблема забезпечення економіки та соціальної сфери енергетичними ресурсами достатньої кількості та якості є одними з найважливіших для держави. За часів незалежності ця проблема домінує за кожного складу уряду й українського політикуму загалом. Це проблема, яка виходить далеко за межі економічних важелів вирішення. На ситуацію впливають три найсуттєвіших аспекти: критична залежність від імпорту енергоресурсів, наявність надмірних транзитних потужностей та енергоємність валового внутрішнього продукту. Крім того до 2014 року в Україні було прийнято низку нормативних документів та національних стратегій, які визначають майбутній напрямок розвитку відновлюваних джерел енергії протягом цього та майбутніх десятиліть [1].

Разом з тим, Україна вважається країною, яка недостатньо забезпечена власними паливними ресурсами. Така характеристика в контексті формування енергетичної політики загострюється високою енергоємністю її ВВП (споживання палива на одиницю продукції в Україні значно вище, ніж у розвинутих країнах світу) та низькотехнологічним видобутком корисних копалин. Ситуація загострюється виснаженням промислових запасів палива на території країни та загальними кризовими явищами в економіці. Все це зумовлює зниження обсягів видобутку палива за роки незалежності.

Наразі енергетика України перебуває в стані війни з 2014 року, тому з 24-го лютого 2022 року з повномасштабним вторгненням на територію України певні рішення були вже відпрацьовані на територіях України, де раніше велися

активні бойові дії та тимчасово окупованих територіях. В той же час, українська енергетика зустрілася з переліком нових, ще більш загрозливих викликів, як то ядерний тероризм із захопленням АЕС, численні пошкодження критичної інфраструктури – електричних і газових мереж, критичне зниження попиту на енергетичні продукти у зв'язку з виїздом населення і припиненням бізнесу, ще більш критичне зниження рівня оплат в енергетичній системі, та рішення не дивлячись на бойові дії по всій території країни продовжувати синхронізацію енергетичної системи України з енергосистемою Континентальної Європи, паливна криза та ін. Отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС ставить додаткові виклики для енергетики та регулювання цієї галузі.

Перед національним сектором відновлюваної енергетики постало питання виживання всередині держави. В першу чергу, це можна пояснити тим фактом, що у перші дні війни, зусилля держави були направлені на забезпечення стабільного функціонування генерації базового навантаження та на надійну роботу української енергосистеми в ізолюваному режимі, яка була від'єднана від мереж росії та білорусі 24 лютого 2022 року. Відповідно, вирішення деяких проблемних питань відновлюваної енергетики не стало одним із пріоритетних завдань [2].

Так, зокрема, питання погашення заборгованості перед виробниками відновлювальної політики було тимчасово відкладене, а відсоток виплат за поставлену електроенергію у 2022 році був обмежений на термін дії військового стану до 15% від середньозваженого розміру «зеленого» тарифу за 2021 рік для виробників електроенергії з сонячного випромінювання; до 16% — для виробників електроенергії з енергії вітру; до 35% — для виробників, що здійснюють виробництво електричної енергії з гідроенергії; до 40% — для виробників, що здійснюють виробництво електричної енергії з біогазу; і до 60% — для виробників, що здійснюють виробництво електричної енергії з біомаси.

Крім того, з початком повномасштабного вторгнення, видобуток та експорт електроенергії значно знизився. Через пошкодження більшості енергогенеруючих станцій в державі й досі зберігається дефіцит потужностей. Так в лютому 2022 року було призупинено роботу Харківської ТЕЦ-5, Зміївської ТЕЦ, Павлоградської ТЕЦ-3 у Дніпропетровській області, Кременчуцької ТЕЦ у Полтавській області. На Хмельницькій і Південноукраїнській АЕС були відключення енергоблоків через неможливість надання генерації, що виробляється, у мережу та споживачам. За офіційними даними в Україні окуповано 27 середніх та великих електростанцій. На тимчасово окупованих територіях знаходяться Запорізька АЕС і Запорізька ТЕС, Луганська ТЕС та Вуглегірська ТЕС, Приморська ВЕС та Ботіївська ВЕС, Каховська ГЕС, вісім місцевих виробників тепла, серед яких Херсонська ТЕЦ та Сєвєродонецька ТЕЦ. Знищено або пошкоджено не менш як 12 ТЕС і ТЕЦ [3].

До лютого 2022 року вся енергосистема України складалася з двох окремих та незалежних частин (одна охоплювала об'єкти енергетики які синхронно працювали з системами РФ та Білорусії) а друга частина (Бурштинський енергоострів) працював за допомогою потужностей Бурштинської ТЕС і кількох невеликих електростанцій, які забезпечували Івано-Франківську та Закарпатську області та частину Львівської області. З цієї частини відбувався експорт електроенергії до Європи. На початок 2023 року в Україні діє єдина енергосистема, яка синхронно працює з європейською енергосистемою, при цьому більше не існує Бурштинського острова та розірвано зв'язки з енергосистемами РФ та Білорусії.

Тому на сьогодні в енергосистемі держави спостерігається значний дефіцит потужностей як для промислових підприємств так і для споживачів. Енергоринок України ще до початку військових дій приєднався до енергосистеми Європейського Союзу, що призвело до суттєвих змін в функціонуванні комплексу. Для ефективного функціонування на

європейському ринку необхідно аби вітчизняний енергоринок відповідав європейським стандартам, зокрема в частині захисту добросовісної конкуренції та обмеження державної допомоги. Для цього необхідно сумісними зусиллями розробити відповідні заходи щодо контролю за виконанням всіх норм серед Міністерством енергетики України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, Антимонопольного комітету України та Національною енергетичною компанією «Укренерго». Зростання вартості енергоносіїв призвело до підвищення цін на електроенергію як серед споживачів та і серед підприємств. Тому збільшується попит на альтернативні види енергії, які не залежать від газу, нафти, ядерного палива. В Європі активно розвиваються підприємства «зеленої» електроенергії. Такі самі принципи екологізації виробництва діють і в Україні [4-5].

В умовах воєнних дій важливими є завдання збереження енергосистеми, вирішення яких повинно відбуватися за трьома напрямками (військовими, економічними та споживчими). Військовий напрям спрямований на забезпечення збереження вій агресора енергетичних інфраструктурних об'єктів за допомогою відповідної техніки. Економічний напрям реалізується через залучення інвестиційних та грантових коштів для відновлення пошкоджених об'єктів, застосування нових сучасних технологій в цій сфері. Споживчий напрям характеризує відповідальне споживання електроенергії в побутових цілях. Для збалансованого та справедливого перерозподілу навантаження саме усвідомленість споживачів відіграє ключову роль.

В післявоєнний період відбудова енергетичної політики України повинна базуватися на принципах інноваційності та екологізації галузі. А для повноцінної відбудови енергоринок згідно європейських стандартів перш за все необхідно провести імплементацію нормативно-правового забезпечення діяльності галузі за такими сферами: відновлювані джерела енергії; автономна

та самодостатня енергосистема;побудова та впровадження розумних енергосистем з метою забезпечення стабільності їх функціонування.

Список використаних джерел:

1. Шевченко О. А. Енергетична безпека як невід’ємний елемент забезпечення економічної безпеки держави в стратегіях національної безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2021. Вип. 67. С. 163-168. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.67.32>.
2. Овчаренко Є. Енергетична безпека держави економічна безпека підприємства енергетичної сфери: суть протистояння та його послаблення. *Управління проєктами та розвиток виробництва*. 2016. № 1 (57). С. 83–96.
3. Битяк О. Господарсько-правове забезпечення енергетичної політики держави та особливості окремих її напрямів. *Вісник Академії правових наук України*. 2009 № 2 (57). URL : https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5632/1/Butak_241.pdf.
4. Енергетична безпека України: методологія системного аналізу та стратегічного планування :аналіт. доп. / Суходоля О. М., Харазішвілі Ю. М., Бобро Д. Г., Сменковський А. Ю., Рябцев Г. Л., Завгородня С. П.; за заг. ред. О. М. Суходолі. Київ : НІСД, 2020. 178 с.
5. Чорній В. Вплив війни на енергетичну систему України. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 2. Том 2. С. 196-202. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-31](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-31).

Яровой Т. С., доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри національної безпеки, менеджменту та публічного адміністрування; ЗВО «Міжнародний Науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

Кириченко Г.В., кандидат наук з державного управління, доцент кафедри національної безпеки, менеджменту та публічного адміністрування, ЗВО «Міжнародний Науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

КЛАСИФІКАЦІЯ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ, В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ СИЛ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ЇХ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Реалізація національної безпеки України, в умовах повномасштабного вторгнення ворожих сил, вимагає не лише консолідації суспільства й державних інститутів, орієнтованої на протидію загрозам, але й формування цілісного уявлення про природу й характер таких загроз.

Ведення бойових дій на території ряду областей, завдання ворогом ракетно-бомбових ударів по об'єктах як військової так і цивільної інфраструктури, має наслідки як для боєздатності Збройних сил України, так і для діяльності сил безпеки та їх матеріально-технічного забезпечення. Однак, вважати, що кризові ситуації в окреслених сферах виникли лише з початком повномасштабного вторгнення, було б аж надто наївно. Адже сучасній науці кризового менеджменту відома широка палітра кризових ситуацій, яка підлягає аналізу й класифікації.

Кризовою ситуацією, (відповідно до Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України») вважається «...крайнє загострення протиріч, гостра дестабілізація становища в будь-якій сфері діяльності, регіоні, країні» [1]. Настільки широке визначення дійсно дає підстави віднести до

кризових ситуацій будь-які проблеми національного рівня. Водночас, законотворець не надає нам переліку категорій кризових ситуацій, що обумовлює потребу їх визначення в ході наукового дослідження.

Більшість дослідників класифікують кризові явища з огляду на фактори їх виникнення, середовище, масштаб тощо. Так, зокрема, з огляду на фактори виникнення та залежно від часу дії виокремлюють постійні й тимчасові кризи; залежно від наслідків – загальні, специфічні, індивідуальні; залежно від причини виникнення – об'єктивні, суб'єктивні й природні. Залежно від середовища виокремлюють внутрішні й зовнішні кризи [2; 3]. Зазначені підходи почасти використовують саме в кризовому менеджменті підприємств.

Проблематика відповідності вітчизняних підходів до тлумачення кризових явищ у галузі національної безпеки, обумовлена ще й герменевтичним бар'єром. В ході адаптації вітчизняних концепцій до стандартів НАТО, виникає чимало проблем неоднозначного або неповноцінного тлумачення дефініцій. Зокрема, якщо йдеться про термін «Logistics», то фактично йдеться про комплекс загальнодержавних заходів, які, у вітчизняних нормативно-правових актах визначаються як «формування національних оборонних спроможностей» і включають функції оборонно-промислового комплексу, систем мобілізаційної підготовки і мобілізації, транспортної системи країни тощо [4].

При цьому, варто зауважити, що саме з функцій забезпечення бойових дій на оперативному й тактичному рівнях, можна виокремити кризи, класифіковані за відповідними категоріями: матеріально-технічного постачання; перевезення; відновлення озброєння і техніки; польового обслуговування; інженерного забезпечення; наслідків поранень та ушкоджень РХБ-зброєю; кадрову; психічного здоров'я особового складу та цивільного населення [5; 6; 7]. Звісно, наведений перелік категорій, в рамках яких можуть відбуватися кризові явища, не є вичерпним.

Так, до прикладу, якщо зосередитись на проблемі матеріально-технічного постачання (про кризу в контексті якої ведуть мову всі політики та військові

командири з початку повномасштабного вторгнення), то виявиться, що вітчизняний законодавець окреслює широке коло робіт оборонного призначення:

- фундаментальні наукові, прикладні дослідження та експериментальні розробки для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони;
- науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи або їх окремі етапи із розроблення, виробництва, використання, підтримки, вилучення товарів оборонного призначення та спеціальної техніки, розроблення спеціальних технологій, матеріалів та стандартів (для України взагалі є стабільно кризовою галуззю);
- будівництво, капітальний ремонт, реконструкція об'єктів і споруд оборонного та спеціального призначення;
- створення нових та модернізація, ремонт, реконструкція, розширення та переобладнання існуючих виробничих потужностей для виготовлення товарів оборонного призначення;
- роботи, необхідні для гарантованого забезпечення потреб безпеки і оборони [8].

Дослідження ролі науково-дослідних та конструкторських розробок у розвинених країнах світу демонструють потребу не лише колосальних обсягів фінансування (до прикладу, науково-дослідні та конструкторські роботи для літака Lockheed Martin F-22 Raptor були оцінені приблизно в 67,3 мільярда доларів США [9], тоді як для найсучаснішого літака цей показник перевищив 400 мільярдів доларів США [9]), але й організаційних заходів. І якщо проблема фінансування вирішується (в тому числі) проведенням спільних розробок (так, зокрема, програму розробки уніфікованої моделі винищувача-бомбардувальника для країн НАТО F-35 фінансували спільно США, Велика Британія, Італія, Нідерланди, Канада, Туреччина, Австралія, Норвегія і Данія), то в організаційному плані досягнути високої ефективності науково-технічних і

конструкторських робіт в умовах неспинного реформування вітчизняної освітньо-наукової галузі видається доволі проблемним.

Така ж галузь як створення нових та модернізація, ремонт, реконструкція, розширення та переобладнання існуючих виробничих потужностей для виготовлення товарів оборонного призначення [8], є вкрай актуальною саме в умовах гарячої фази війни. Та водночас, саме в таких умовах вона є повністю кризовою, адже по-перше, ворог неспинно завдає ракетно-бомбових ударів по об'єктах виробничої та ремонтної інфраструктури, а по-друге, дається в знаки дефіцит не лише фінансів та обладнання (з цим якраз можуть допомогти союзники), але й передовсім – фахових кадрів, здатних проводити ремонтні та модернізаційні роботи як у глибокому тилу, так і неподалік від лінії фронту. Своєю чергою, криза логістики бойової техніки тягне за собою збільшення навантаження на транспортне сполучення, протиповітряну оборону, кадрове забезпечення. І, звісно ж, безпосередньо негативно позначається на боєздатності підрозділів ЗСУ.

Як не парадоксально, але ще однією вагомою проблемою можна вважати експортну спрямованість вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Як доволі слушно зазначає з цього приводу В. В. Єманов, така спрямованість неминуче віддаляла вітчизняний оборонно-промисловий комплекс від дійсних потреб сил безпеки і оборони України. Як наслідок – навіть у тих галузях озброєння, де Україна міцно утримує передові позиції на світовому ринку, не завжди вдається в стислі терміни модернізувати конкретну військову техніку для безпосереднього застосування у силах безпеки і оборони України, а також збільшити обсяги її поставок [11]. В цьому контексті доречно було б згадати і сумнозвісний «кольчужний скандал» стосовно постачання комплексів РЕБ підсанкційному Іраку, й історію найсучаснішої вітчизняної бронетехніки, такої як БМ «Оплот», який вдалося закупити Королівській армії Таїланду, але чомусь не вдалося закупити для потреб Збройних сил України [12; 13]. Численні факти свідчать на користь того, що для керівництва вітчизняного оборонно-

промислового комплексу прибутки від експортування військової техніки і спорядження були вищим пріоритетом, аніж оснащення Збройних сил України.

Не менш вагомим кризовим фактором є систематичне зниження обороноздатності України, яке привернуло увагу політичного керівництва лише після ворожої агресії 2014 року [14].

Узагальнення існуючих у національному правовому полі та у науковому середовищі підходів серед ключових кризових підгалузей галузі національної безпеки можна виокремити такі як: науково-конструкторські розробки техніки й обладнання; матеріально-технічне постачання; перевезення; відновлення озброєння і техніки; польового обслуговування; інженерне забезпечення; наслідки поранень та ушкоджень РХБ-зброєю; кадрова; психічного здоров'я особового складу та цивільного населення; фінансового забезпечення особового складу сил безпеки тощо.

Окремої уваги дослідників як у галузі безпеки так і у галузі державного управління в цілому, заслуговує проблематика попередження кризових ситуацій, які загрожують безпеці України, шляхом своєчасного ефективного моніторингу їх виникнення й розвитку.

Список використаних джерел:

1. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 № 183/98-ВР *Офіційний Веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Чевганова В. Я. Узагальнююча класифікація криз, що загрожують діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 6. С. 43–48.
3. Скібіцький, О. М. Антикризовий менеджмент: навч. посіб. К.: *Центр учбової літератури*, 2009. 568 с.
4. Ролін І. Ф. Зміст основних термінів у сфері логістичного забезпечення військових формувань / І. Ф. Ролін, І. Є. Морозов, О. В. Минько // *Системи озброєння і військова техніка*. 2017. № 1. С. 61-64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/soivt_2017_1_12

5. Joint Logistics (JP 4-0). URL: http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/dod/joint/jp4_0_2008.pdf.
6. Sustainment (FM 4-0). URL: http://www.globalsecurity.org/military/library/policy/army/fm/4-0/fm4-0_2009.pdf
7. The NATO Hand book. URL: <http://www.freeinfosociety.com/media/pdf/3123.pdf>.
8. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 № 808-IX. *Офіційний Веб-портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>
9. FY 2009 Budget Estimates, *U.S. Air Force*, February 2008. Retrieved 23 July 2009. p. 1-13.
10. Capaccio, Anthony (10 July 2017). "F-35 Program Costs Jump to \$406.5 Billion in Latest Estimate". *Bloomberg*.
11. Єманов В. В. Вклад оборонно-промислового комплексу України у формування державної безпеки. *Честь і Закон*, 2022. № 83, Т 4. С. 87-95. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2022/4/83/272297>
12. Markiyan Malsky. Політичні передумови та міжнародний контекст Українських революцій. Markiyan Malsky, Igor Izhnin. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2019. № 46. DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vir.2019.46.0.10358>
13. Дванадцять років тому на озброєння прийнято БМ «Оплот». *Ukrainian Military Pages*. 29 травня 2021 р. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2021/05/oplot-.html>
14. Про звіт Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України для проведення розслідування відомостей щодо фактів розкрадання в Збройних Силах України та підризу обороноздатності держави у період з 2004 по 2017 роки: Проект Постанови Верховної Ради України від 06.06.2019р. № 10374 (Статус: Одержаний ВР України) *Веб-портал «Ліга-Закон»*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/DH80600A?an=2>

СЕКЦІЯ 4

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

Акименко О. Ю., д.е.н., доцент, професор
кафедри, Національний університет
«Чернігівська політехніка»

Седлер О. А., здобувачка вищої освіти,
Національний університет «Чернігівська
політехніка»

ПРОТЕКЦІОНІЗМ ТА ЛІБЕРАЛІЗАЦІЯ ЯК ФОРМИ ПРОЯВУ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

З кожним роком спостерігається тенденція кількісного росту учасників міжнародних торговельних відносин, що вимагає створення системи регулювання міжнародної торгівлі. Основними формами державного захисту національних інтересів у боротьбі на світових ринках є протекціонізм і лібералізм, які поєднуються державами в залежності від економічних цілей національної економіки.

Серед останніх досліджень і публікацій, присвячених досліджуваній проблематиці, виділяються роботи таких вчених: Безрукова Н., Лютак О., Пугачевська К., Харун О., Шлапак А., Юрчишин В. [1-5]. Проте, враховуючи динамізм світової економіки, підходи до формування зовнішньоторговельної політики окремих країн постійно змінюються, що потребує подальшого аналізу та наукових розвідок.

Більшість країн прагнуть до відкритості своїх ринків для іноземного капіталу, Україна не є виключенням. Рівні торговельних бар'єрів балансують від жорсткого протекціонізму до вільної торгівлі. Поштовхом до лібералізації торгівлі стало підписання 23 країнами Генеральної угоди з тарифів і торгівлі

(ГАТТ) у 1947 р. [3]. Провідну роль у цьому процесі відігравала США. Після створення Світової організації торгівлі (СОТ) лібералізація торгівлі набирає обертів [1].

Україна – приваблива країна для іноземних інвесторів. Але існує світовий досвід розвинутих країн: будучи прихильниками лібералізації світових ринків, вони в окремі періоди свого розвитку практикують жорсткі заходи захисту власного виробництва (протекціонізм). Формальними торговельними механізмами історично були валютний контроль та обмеження іноземних інвестицій у ключових секторах економіки. На неформальному рівні для контролю за іноземними інвестиціями використовувалися такі механізми, як преференції для державних підприємств та ін. На сьогодні європейські країни і Японія застосовують ефективні протекціоністські заходи у вигляді різноманітних технологічних і екологічних стандартів і обмежень. Зокрема, збереження лівостороннього руху в Японії та Великій Британії, низький стандарт електроенергії в США, спеціальна система заходів у Великій Британії та США тощо.

Дослідження в США, проведене більше двох десятиліть тому, підтвердило, що переважна більшість економістів виступає за лібералізацію торгівлі, але лише близько 50% американського співтовариства погодилися, що подальші угоди про лібералізацію торгівлі «підуть на користь економіці». Також провели аналіз опитування громадської думки стосовно вільної торгівлі і дістали висновку, що люди постійно сумніваються в перевагах вільної торгівлі [7].

Президентом США Трампом після приходу до влади підписаний був документ про вихід США з ТТП, він зауважив, що торговельні війни виправдані і виграти в них легко [4]. У 2018 році США підвищили мита на імпорт алюмінію та стали практично з усіх членів СОТ, в результаті чого ряд партнерів США ініціювали судові процеси в рамках цієї міжнародної економічної організації. Протягом 2018 року та на початку 2019 року між США

та Китаєм неодноразово велися переговори про торгове «перемир'я» та необхідність укладання «хорошої угоди». Тим не менш, не виключається можливість ведення «торгових війн» між США та іншими членами СОТ.

Доцільно звернути увагу на зовнішньоторговельну політику Японії, яка в найкоротші терміни стала провідною країною світової економіки. Тим часом в Японії уряд із самого початку досить жорстко контролював усі іноземні капіталовкладення в економіку [5]. У той же час японські компанії витрачали значні кошти на купівлю іноземних патентів і ліцензій для модернізації та розвитку власної виробничої та експортної бази. На сьогоднішній день прямі іноземні інвестиції в Японію були відносно невеликими, а вимоги іноземних держав (зокрема Сполучених Штатів) зняти формальні та неформальні обмеження на діяльність їхніх компаній на внутрішньому ринку Японії були неефективними.

Розглядаючи приклад Фінляндії, можна зазначити, що ще до Другої світової війни ця країна була однією з найбідніших у Європі. Сьогодні вона одна з найбагатших. Значне економічне зростання Фінляндії базується на її режимі жорстких обмежень на іноземні інвестиції. Почнемо з того, що з 1851 року у Фінляндії діє закон, який зобов'язує будь-якого нефінського громадянина отримати дозвіл короля (Фінляндія була Великим Герцогством як персональна унія) на володіння землею [1]. Також був прийнятий закон, який вимагав від іноземців ліцензії на розробку гірничих земель, забороняв їм займатися банківською діяльністю, будівництвом залізниць. Після здобуття Фінляндією незалежності від росії всі ці обмеження на іноземні інвестиції зберігалися тривалий час, а іноді навіть посилювалися. А серйозна лібералізація іноземного капіталу в країні почалася лише в 1993 році у зв'язку з підготовкою країни до вступу в ЄС.

Слід відзначити регіональні торгові угоди, кількість яких стрімко зростає, відмінною рисою яких є лібералізаційний характер, коли дві чи більше країни надають одна одній взаємні преференції. Серед нотифікованих і набули

чинності угод переважають угоди про вільну торгівлю (58% усіх угод) та угоди про економічну інтеграцію (31%), митні союзи (7%) та угоди з частковим охопленням номенклатури продукції або секторів економіки становлять значно менша частка (4%) [6].

Глобальні інтереси, втілені в багатосторонніх угодах СОТ, у сучасному світі відсуваються на другий план національними та регіональними інтересами. Торгово-політичні режими регіональних груп можна охарактеризувати як систему колективного протекціонізму, що є своєрідним «гібридом» протекціонізму та вільної торгівлі [5].

Сучасна реальність вказує, що багатьом учасникам міжнародної торгівлі не обійтися без використання протекціоністських інструментів. Правила використання цих інструментів визначаються десятками угод, що входять до правового пакету СОТ. Виходить, що СОТ, прагнучи досягти лібералізації торгівлі, змушена водночас виступати як охоронець протекціонізму, хоч і поміркованого порівняно з протекціонізмом минулого століття. Серед найпоширеніших цілей протекціоністської політики в більшості країн світу – є захист стратегічних галузей національної економіки, таких як сільське господарство, харчова та оборонна промисловість, інформаційно-комунікаційні технології. Оскільки безпека цих галузей особливо вразлива для захисту, протекціоністські заходи можна використовувати як тимчасовий засіб для підтримки інноваційних галузей, поки вони не досягнуть належного рівня конкурентоспроможності. Держави проводять виважену зовнішньоторговельну політику, використовуює гнучкі методи протекціонізму, зберігає елементи вільної торгівлі з метою створення сприятливого клімату в економічних відносинах з іншими країнами.

Список використаних джерел:

1. Безрукова Н. Лібералізація та протекціонізм: аналіз досвіду застосування у різних країнах світу. Н. Безрукова, В. Свічкарь. Науковий журнал «Економіка і регіон». Полтава: ПНТУ, 2021. Т. (2(81)). С. 107-112.

2. Міжнародні економічні відносини та світова політика. Частина 1: Навчальний посібник. Лютак О.М., Баула О.В., Галазюк Н.М., Зелінська О.М., Корольчук Л.В., Кравчук П.Я., Урбан О.А., Полянська Т.О. Луцьк: СПД Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2022. 324 с.
3. Офіційний сайт ВТО. URL: <https://www.wto.org>.
4. Пугачевська К., Медвідь Л., Гоблик-Маркович Н., Феєр О., Лизанець А. Протекціонізм в умовах баагатополярності світової торгівлі. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice. 2023. № 2 (49). С. 253–263.
5. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. Наук. ред. В.Юрчишин. Київ: Заповіт, 2019. 190 с.
6. Харун О.А., Рожок Т.В. Особливості проведення політики протекціонізму та фритредерства. Інфраструктура ринку. 2018. Випуск 18. С. 32-36.
7. Шлапак А.В. Міжнародна економічна політика як середовище реалізації стратегій розвитку країн, що розвиваються: від регуляторних обмежень до інституційних можливостей. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/45738/1/A_Shapak_VZKNEU_31_2023_FEU.pdf.

Воробйов О. В. аспірант кафедри публічної політики Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ У ФРАНЦІЇ

Значення виконавчого провадження важко переоцінити як у сфері цивільного судочинства, так і у суспільному житті. Ступінь реальності виконання судових постанов є показником не лише стану судової гілки влади, а й державної влади загалом. Спільним у процедурах виконавчого провадження різних країн є способи стягнення, як і ряд фундаментальних принципів виконавчого провадження: рівноправність сторін, гласність, державний нагляд за системою виконавчого провадження та ін. Основна відмінність у регламентації виконавчого провадження двох зазначених правових систем полягає різною мірою впливу з їхньої діяльності судового нагляду. Слід зазначити, що рівень судового нагляду за виконавчою діяльністю вищий у країнах континентальної Європи.

Проаналізуємо систему виконавчого провадження у Франції.

У Франції історично склалася система приватного виконання, коли повноваження щодо примусового виконання рішень судів та інших уповноважених органів реалізуються не державними службовцями, а особами, які отримали ліцензію від держави на дану діяльність і здійснюють її самостійно. До організаційної структури органів виконання рішень у Франції входять: Національна палата у складі делегатів підпорядкованих організацій-виконавців; Регіональна палата у складі судових виконавців на рівні апеляційних судів, співтовариства департаментів судових виконавців. Повноваження судових виконавців передбачають здійснення від імені держави

таких дій, як офіційне вручення судових та несудових документів відповідним особам, виконання судових актів, складання актів [1].

Французька модель покладена в основу виконавчого провадження у Польщі, Угорщині та деяких інших країнах Східної Європи. Примусовий виконавець у Франції є посадовою особою, пов'язаною з відправленням правосуддя, але водночас особою вільної (або як прийнято говорити у Франції – ліберальної) професії. У цьому плані примусовий виконавець є вільним професіоналом, якому держава делегувала функції виконання рішень у цивільних справах, винесених різними судами. Одночасно примусовий виконавець – посадова особа, оскільки отримує свої повноваження від держави і має певну монополію на ряд юридичних дій, зокрема: виконання судового рішення; вручення повісток, сповіщень; складання актів, що мають доказове значення, та інше [2, с. 492–496].

Примусовий виконавець у Франції є і помічником правосуддя, у зв'язку з чим він наділений монопольною функцією щодо повідомлення про акти, поряд з акціоністами користується монополією на публічні торги (аукціони) рухомого майна, здійснює полюбовне або досудове стягнення за борговими зобов'язаннями (здійснює функцію медіатора), на прохання приватних осіб здійснює збір та оцінку доказів, може представляти сторони в деяких судах. Примусовий виконавець також бере участь у судових засіданнях, забезпечуючи за рішенням судді дотримання внутрішнього порядку в залі суду [3].

Для того щоб стати примусовим виконавцем, необхідно мати диплом про юридичну освіту, пройти дворічне стажування в конторі судового виконавця, успішно витримати державний кваліфікаційний іспит. Стажування включає практичну професійну роботу і вивчення теоретичних дисциплін. Звання примусового виконавця присвоюється наказом міністра юстиції Франції, який видається за отриманим висновком прокуратури даного територіального округу і Палати примусових виконавців департаменту. Отримавши звання протягом місяця після свого призначення, примусовий виконавець повинен принести

присягу перед судом вищої інстанції того округу, при якому засновано дану посаду [3].

У Франції повноваження примусових виконавців виконуються недержавними службовцями, а особами, які отримали ліцензію від держави на цю діяльність та здійснюють самостійно [4].

До повноважень примусового виконавця у Франції віднесено: вручення повісток; виконання судових рішень від імені держави, вдаючись у тому числі до застосування заходів державного (адміністративного) примусу; складання проектів документів, протоколів, що мають значення доказів, надання юридичних консультацій та вчинення інших дій. Примусовий виконавець не має права вибирати собі клієнтів (оскільки він не належить до числа приватних юристів). Важливою частиною професії є обов'язок зберігати професійну таємницю про зміст процесуальних документів та розпочатих виконавчих процедур, що знаходяться в його провадженні, під загрозою притягнення до кримінальної відповідальності [5].

У Франції діє система безперервної освіти судових виконавців. Національна школа судочинства (приватний навчальний заклад) відкриває можливість здобуття п'ятирічної юридичної освіти, необхідної для складання державного кваліфікаційного іспиту. Ця ж школа здійснює підготовку до кваліфікаційних іспитів представників інших юридичних професій. Далі юридична освіта судових виконавців продовжується на рівні регіональних семінарів з актуальних проблем. Багато чого у цьому напрямі робиться Інститутом безперервної освіти судових виконавців.

Таким чином, Франція є прикладом держави, де органи, які займаються примусовою реалізацією судових актів, організовані на приватно-правовій основі. Хоча французький судовий виконавець є посадовою особою, який діє від імені держави та має право за необхідності вдаватися до державної допомоги з метою виконання рішень суду, одночасно він виступає як особа вільної професії, що діє або персонально, або вступивши до об'єднання

виконавців. При скоєнні професійної помилки виконавець несе відповідальність. Можливий ризик покривається страховкою, яку підписується співтовариство виконавців. Страхова премія розподіляється усередині об'єднання виконавців, яке заміняє одного із виконавців.

Список використаних джерел:

1. Батычко В. Т. Исполнительное производство в зарубежных странах. *Известия ЮФУ. Технические науки*. 2008. №10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ispolnitelnoe-proizvodstvo-v-zarubezhnyh-stranah>.
2. Ярков В. В. Основные мировые системы принудительного исполнения. *Проблемные вопросы гражданского и арбитражного процессов : сб. статей ; под. ред. Л.Ф. Лесницкой, М.А. Рожковой*. М., 2008.
3. Ярков В. В. Основные мировые системы принудительного исполнения. *Проблемные вопросы гражданского и арбитражного процессов / Под ред. Л. Ф. Лесницкой, М. А. Рожковой*. М., 2011. С. 465–504.
4. Цепкова Т. М., Филиппов С. А. Некоторые вопросы исполнительного производства российского и зарубежного законодательства. *Вестник СГЮА*. 2014. №2 (97). С. 159–164.
5. Хацук Ж. В. Системы принудительного исполнения за рубежом. *Проблемы гражданского права и процесса: сборник научных статей / ГрГУ им. Я. Купалы; ред. кол.: И. Э. Мартыненко (гл. ред.) [и др.]*. Гродно: ГрГУ, 2013. С. 364-375.

Гаврилечко Ю. В. к. н. з держ. упр., доцент
кафедри національної безпеки, менеджменту та
публічного адміністрування
Чернігівського інституту інформації,
бізнесу і права ЗВО «МНТУ».

ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАНІПУЛЯЦІЙ ГРОМАДСЬКОЮ ДУМКОЮ: ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Феномен використання публічного інформаційного простору для впливу на масову свідомість відомий вже декілька тисячоліть. Особливості ж функціонального забезпечення ефективності цього впливу напряду залежать від рівня технологічного розвитку суспільства.

Будь-яка війна з часів античності містила обов'язкову інформаційну складову. Одним найвідоміших прикладів тривалої інформаційної компанії вважається вислів, яким завершував всі свої виступи в давньоримському Сенаті в період Другої Пунічної війни (218-201 рр. до н.е.) Марк Порцій Катон Старший Цензор: «Ceterum censeo Carthaginem delendam esse» (А поза тим вважаю, що Карфаген потрібно зруйнувати). Про це ми дізнаємось з «Порівняльних Життєописів» Плутарха [4]. Ніколо Мак'явеллі наводить приклад використання інформаційних маніпулятивних інструментів для захоплення влади [3, с. 440]. Володимир Дмитренко у своїй праці «Розвідка та інші таємні служби Стародавнього Риму та його супротивників» [2] приділяє інформаційній складовій підготовки до війн та інших видів експансії три розділи: Розділ XI «Використання перехоплених листів і письмових донесень супротивника, а також підроблених документів», Розділ XII «Способи дискредитації супротивника, застосовувані стародавніми римлянами і ворогами Риму» та Розділ XIII «Таємниці римської спецпропаганди і «піару», в яких описує використання різних каналів комунікації для проведення того, що ми зараз знаємо як «інформаційно-психологічні спеціальні операції» (ІПСО).

Проте сучасні можливості донесення різного роду інформації до її споживача надають маніпуляторам інструменти, недсяжні за ефективністю та оперативністю поширення даних в минулі періоди. Зокрема, масові комунікаційні технології, що здатні водночас задіяти у споживанні інформації декілька базових репрезентативних каналів, насамперед візуальний та аудіальний [5].

Як зазначає Єнін М. Н., попри поширену оманливу впевненість в тому, що розвиток масових комунікаційних технологій сприяє становленню демократії, в реальності цього не відбувається і наявність великої кількості засобів масової комунікації автоматично не гарантує демократизації суспільно-політичного життя [6, с. 61].

Засоби масової комунікації проявляють себе і з іншого боку – як потужне знаряддя маніпуляцій масовою свідомістю через технології реклами, пропаганди та паблікрілейшнз (PR). Більш того, ці засоби перетворились на знаряддя ведення інформаційних війн. З виникненням електронних форм комунікації з'являється й «технічний» плацдарм інформаційних війн: можливості вносити перешкоди у радіо зв'язок, виводити з ладу комп'ютерні мережі, паралізувати управлінські системи. Оскільки технології маніпулювання цілеспрямовано і успішно впливають на значну частину споживачів інформації, монопольне володіння генераторами інформації в демократичних суспільствах цілком здатне замінити недемократичні методи управління в суспільствах тоталітарних [7, с. 305].

Основні види інструментів для маніпуляцій громадською думкою з використанням масових комунікаційних технологій [1] можна поділити на наступні великі групи:

1. Організаційно-фінансові
 - а. надвисокий фінансовий поріг появи нових незалежних ЗМІ, що матимуть суттєвий вплив та убезпечені від свавільної ліквідації в кримінальний, технічний, чи квазі-легальний спосіб;

б. наявність добре структурованих, достатньо профінансованих та ресурсно-забезпечених агентів впливу у вигляді політичних структур, груп лобістів економічних інтересів та громадських організацій, що можуть виступати як самостійними агентами так і інструментами політичного та економічного лобізму сторонніх осіб чи організацій;

2. Сугестивно-психологічні

а. вплив сугестивного ефекту від поширення однотипною та емоційно забарвленої інформації на користувачів платформ масової комунікації, що призводить до появи вторинних (третинних тощо) хвиль поширення маніпулятивних повідомлень та досить стрімкого затухання цих хвиль через появу нових, ще більш емоційно забарвлених месіджів, які так само швидко поширюються через платформи масової комунікації;

б. формування вже в декількох поколіннях поспіль кліпової свідомості та некритичної моделі сприйняття інформації з одночасним акцентом на тому, що «думка кожного не лише важлива, а ще й рівноцінна думкам інших», що ставить на один щабель довіри до інформації від офіційних джерел, фахових експертів та будь-якого навіженого чи шахрая, в популяризацію якого вкладено певний фінансовий та організаційний ресурс;

с. наднизький або навпаки, надвисокий рівень довіри до офіційних джерел інформації, що робить їх інструментом для просування фейкової та маніпулятивно організованої інформації чи то з боку влади, чи то опозиції (внутрішньої та/або зовнішньої), а також ворожих структур та агентів;

3. Адміністративно-цензурні

а. обмежені можливості для свободи слова через функціонування економічних та політичних факторів, зокрема прямої чи опосередкованої (прихованої) державної цензури;

б. розподіл інформаційного простору обмеженим колом картелів, так чи інакше контрольованих урядами країн реєстрації материнських компаній, що дозволяє майже в онлайн-режимі цензурувати будь-який контент, що

з'являється на платформах масових комунікацій та навпаки, сприяти надшвидкому поширенню будь-якої інформації/месіджів, у розповсюдженні яких зацікавлені афільовані із власниками (чи топ-менеджментом) платформ особами та/або організаціями.

Дана класифікація може бути доповнена та розширена. Загалом, регулювання роботи інформаційного простору є однією з головних проблем на порядку денному у ХХІ столітті. Тому на порядку денному стоїть вже не просто завдання протидії маніпуляціям чи боротьба з цензурою, а створення Загальної теорії продукування та споживання інформації, що може стати не менш складним завданням ніж Єдина теорія поля у фізиці і, скоріш за все, це завдання можна буде вирішити лише за умов використання міждисциплінарного та/або мультипарадигмального підходів.

Список використаних джерел:

1. Гаврилечко Ю.В. Маніпуляції громадською думкою: чому працюють та як уникнути. URL: <https://vezha.com.ua/zmi/manipulyacziyi-gromadskoyu-dumkoju-chomu-praczyuyut-ta-yak-unyknuty/> (дата звернення: 15.11.2023)
2. Дмитренко В. Розвідка та інші таємні служби Стародавнього Риму та його супротивників. Київ: Кальварія, 2020. 704 с.
3. Мак'явеллі Н. Флорентійські хроніки; Державець / Пер. з іт. А. Перепаді. Харків: Фоліо, 2007. 511 с.
4. Плутарх. Сравнительные жизнеописания. Трактаты и диалоги / под ред. Макаренкова С.М. РиполКлассик, 1998. 670 с.
5. Свириденко О.М. Використання особливостей репрезентативних систем для успішного засвоєння інформації. Вісник Національного авіаційного університету. Серія «Педагогіка. Психологія». 2009. Вип. 1. С. 55–59.
6. Соціологія громадської думки та мас-медіа: Комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни: навч. посіб. / уклад.: Єнін М.Н., Северинчик О.П. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. – 81 с.

7. Шепель Ю. Медіа-дискурс як засіб маніпулятивного впливу на читача. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2017. № 3. С. 302 – 307.

Гайдук А. В. аспірант ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая»

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В МІСЦЕВИХ ПРОЕКТАХ

У сучасному світі швидких змін та глобальних викликів, інноваційні підходи до публічного управління набувають особливої актуальності. Це стосується не лише загальнонаціонального рівня, але й місцевих проектів, де важливо забезпечити ефективність, відповідальність та відкритість управлінських процесів. Інноваційні підходи в місцевому управлінні включають в себе застосування новітніх технологій, нетрадиційних методів організації роботи, а також залучення громадян до участі у прийнятті рішень.

Основні напрямки інновацій в публічному управлінні місцевих проектів:

1. Цифровізація та використання великих даних. Цифрові технології та аналітика великих даних можуть значно підвищити ефективність управління місцевими проектами. Використання цифрових платформ для моніторингу та аналізу соціально-економічних процесів дозволяє швидко реагувати на зміни та підлаштовуватися під потреби громади.

2. Громадська участь. Залучення громадян до процесу прийняття рішень через публічні слухання, опитування, а також використання онлайн платформ для обговорення та голосування є ключовим елементом інноваційного підходу. Це сприяє підвищенню прозорості та підзвітності управління.

3. Екологічні інновації. Зосередження уваги на екологічній стійкості та впровадження "зелених" технологій у місцевих проектах є важливим кроком до сталого розвитку. Це може включати розвиток громадського транспорту, енергозбереження, а також використання відновлюваних джерел енергії.

4. Соціальні інновації. Розробка та впровадження нових соціальних програм, спрямованих на підтримку вразливих верств населення, підвищення якості освіти та охорони здоров'я. Соціальні інновації також включають забезпечення рівного доступу до муніципальних послуг для всіх груп населення.

5. Партнерство з приватним сектором. Співпраця з приватним сектором може значно підсилити потенціал місцевих інновацій. Через публічно-приватні партнерства можна залучати інвестиції, експертизу та новітні технології для реалізації місцевих проектів [1].

Крім цих основних напрямків, інновації в публічному управлінні місцевих проектів також можуть включати в себе наступні аспекти. Широке використання проектного підходу до управління. Проектний підхід передбачає чітке визначення цілей, завдань, термінів та бюджету проекту, а також ефективне управління ресурсами та ризиками.

Впровадження новітніх методів управління проектами. Органи місцевого самоврядування можуть використовувати такі методи, як управління за вартістю, управління за результатами, управління за ризиками тощо.

Створення сприятливого середовища для інновацій. Органи місцевого самоврядування повинні створювати умови для того, щоб працівники могли генерувати нові ідеї та впроваджувати інновації. Це може бути досягнуто шляхом надання працівникам необхідної підготовки та підтримки, а також шляхом створення культури відкритості та інновацій.

Впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів може принести ряд переваг, таких як:

1. Покращення ефективності та результативності проектів. Інноваційні підходи можуть допомогти органам місцевого самоврядування розробляти більш ефективні проекти, які відповідають потребам громади та забезпечують її підтримку.

2. Зменшення ризиків, пов'язаних з реалізацією проектів. Інноваційні підходи можуть допомогти органам місцевого самоврядування краще прогнозувати результати проектів та розробити план дій на випадок виникнення непередбачених обставин.

3. Покращення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування. Інноваційні підходи можуть допомогти органам місцевого самоврядування краще інформувати громаду про діяльність, пов'язану з реалізацією проектів [2].

Впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів є складним завданням, яке вимагає часу та зусиль. Однак, це завдання є важливим для забезпечення ефективного та результативного розвитку громад.

Впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів пов'язане з рядом викликів, таких як:

- нестача ресурсів. Органи місцевого самоврядування часто мають обмежені ресурси, що може ускладнювати впровадження інновацій.

- нестача кваліфікованих кадрів. Органи місцевого самоврядування можуть не мати достатньої кількості кваліфікованих кадрів, які могли б ефективно впроваджувати інновації.

- опір змінам. Деякі працівники органів місцевого самоврядування можуть бути не готові до змін, пов'язаних з впровадженням інновацій.

Незважаючи на ці виклики, впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів має ряд перспектив, таких як:

1. Покращення ефективності та результативності місцевого самоврядування. Інновації можуть допомогти органам місцевого самоврядування розробляти більш ефективні проекти, які відповідають потребам громади та забезпечують її підтримку.

2. Зменшення ризиків, пов'язаних з реалізацією проектів. Інновації можуть допомогти органам місцевого самоврядування краще прогнозувати результати

проектів та розробити план дій на випадок виникнення непередбачених обставин.

3. Покращення прозорості та підзвітності органів місцевого самоврядування. Інновації можуть допомогти органам місцевого самоврядування краще інформувати громаду про діяльність, пов'язану з реалізацією проектів.

Для того, щоб подолати виклики та реалізувати перспективи впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів, органам місцевого самоврядування необхідно:

Розробити стратегію впровадження інновацій. Ця стратегія повинна визначати цілі, завдання, ресурси та заходи, необхідні для впровадження інновацій.

Створити сприятливе середовище для інновацій. Це означає створення культури відкритості та інновацій, а також надання працівникам необхідної підготовки та підтримки.

Поступово впроваджувати інновації. Не варто намагатися впровадити всі інновації одразу. Краще поступово впроваджувати їх, оцінюючи результати та вносячи необхідні корективи.

Впровадження інноваційних підходів до публічного управління місцевих проектів є складним завданням, але це завдання є важливим для забезпечення ефективного та результативного розвитку громад.

Отже, інноваційні підходи до публічного управління місцевих проектів можуть бути ефективним інструментом для підвищення ефективності та результативності цих проектів. Органи місцевого самоврядування можуть використовувати ці підходи для кращого розуміння потреб громади, розробки більш ефективних проектів та покращення результатів цих проектів.

Список використаних джерел:

1. Баштанник В. В., Лозицька І. О. Європейський досвід трансформації систем публічного управління та можливість його впровадження в Україні. *Право та державне управління*. 2018. № 1(30). Т.2. С. 30-35.

2. Helmsing (Bert) A. H. J. Local Economic Development. New generations of actors, policies and instruments A summary report prepared for the UNCDF symposium on Decentralization. The Hague. Local Governance in Africa Institute of Social Studies. 2021. P. 59-78. URL: <http://www.meso-nrw.de/helmsing.pdf>.

Глушков В. О. студент V курсу кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ У ВСТАНОВЛЕННІ БЕЗПЕКИ В ІННОВАЦІЙНІЙ УКРАЇНІ ПОВОЄННОГО ЧАСУ

Ідейний пріоритет є формою осягнення засобом думки явищ об'єктивної дійсності. Актуальність такої ідеї полягає в усвідомленні мети і прогнозуванні подальшого соціального пізнання й трансформації суспільства. При цьому ідея не зводиться лише до фіксації очевидного буття, а віддзеркалює необхідності, можливості та тенденції розвитку соціальної дійсності. Відтак, ідея є передовою ланкою рефлексивного опосередкування між суб'єктом та дійсністю, що детермінує невичерпний креативно-евристичний потенціал мудрої людини.

Як зазначав Огюст Конт у «Курсі позитивної філософії», «ідеї керують світом і визначають його спрямованість... Доти, доки люди не дійдуть згоди відносно мінімуму загальних ідей, необхідних для творення стрункого соціального вчення, народи неминуче залишатимуться в революційному стані. Вони будуть спроможними творити лише тимчасові установи» [2, с. 584]. Адже принцип розповсюдження певних ідей і механізм навіювання їх у соціумі має відповідний світоглядний та етично-аксіологічний формат, де відбувається розмаїтість поняття ідеї в полікультурних аспектах.

Історія свідчить про те, що синтез ідеї та ідеалу відбувається на етапі формування національних ідей – ідеальних образів буття нації, методів, способів та прийомів його самовдосконалення крізь призму соціальних цінностей.

Як зауважує Лариса Нагорна, «...в ідеалі національна ідея містить в узагальненому вигляді відповіді на запитання, заради чого живе нація, яким

ціннісним орієнтирам віддає перевагу, як реалізує свій творчий потенціал в оточенні інших спільнот?

В процесі своєї об'єктивації національна ідея проходить кілька стадій – від етнічної самоідентифікації людини через самовизначення окремих етнічних спільнот до усвідомлення цілісності соціуму і політичної значущості злагоджених зусиль» [3, с. 176].

Отже, національна ідея феноменології мудрості знаходиться лише на стадії розробки в подальшому розвитку інформаційного суспільства, оскільки така ідея є способом та формою реалізації політичного ідеалу; при цьому вона володіє світоглядним потенціалом.

Справжня національна ідея повинна володіти дієвим інструментарієм національного згуртування, щоб найефективніше актуалізувати очевидний потенціал. Національна ідея – це невід'ємний атрибут нації, генерування якої розпочинається від початку формування національної спільноти. До фази теоретичного осмислення вона існує на емпіричному, розчиненому у буденній свідомості рівні.

Структурний зміст ідеї України складається з трьох шарів, кожен з яких має власну історію становлення, політичні й етнонаціональні особливості та стратегії розвитку.

Найглибший шар – протидержавний, що вкорінений у часах гетьманської доби. Адже першими носіями та діяльними провісниками української національної ідеї були учасники національно-визвольної боротьби українського народу часів Хмельниччини. Другий шар – етнічний, що фіксує національне виокремлення українства. Третій шар національної ідеї – політичний, сутність якого зводиться до необхідності усвідомлення консолідації суспільства на спільних політичних, світоглядних і ціннісних основах.

Національна ідея в правовій державі визнає пріоритет національних інтересів та політичної волі українських громадян. У мудрому розумінні

національна ідея вважається ідеальним образом буття нації, у якій поєднуються історична пам'ять, традиції, уявлення про добро і щастя із сучасними проблемами, які необхідно розв'язувати на своєму шляху. У цьому відношенні слушною є позиція, що «національна ідея віддзеркалює прагнення народу бути суверенним у вирішенні своєї долі, одержати такі політичні форми самовизначення, які забезпечать економічний, соціальний і духовний поступ» [4, с. 36].

Національна ідея набуває конструктивних ознак лише тоді, коли переходить зі сфери абстрактних теоретизувань в площину практичного державотворення. За своєю внутрішньою структурою поняття національної ідеї є не лише конструктивно-теоретичним, а і логічним визначенням раціоналізму та стереотипізму етнонаціональної свідомості. Це в свою чергу розгортає діалектичну органічність поєднання інтелекту та з огляду ментальності народного інстинкту як вияву духовності нації. Інакше кажучи, національна ідея складає національний інтерес та нагальні потреби як соціокультурну обумовленість її ірраціональних (емоційно-чуттєвих) та раціональних (логічно-мислячих) чинників. Як слушно підкреслює Оксана Пашкова, «зміст національної ідеї не лише абстрактний, а й конкретний, оскільки він втілює прагнення усіх поколінь: і тих, що жили в історичному минулому, і тих, що житимуть у майбутньому, однак у першу чергу тих, що живуть сьогодні. Таким чином, національну ідею слід визначити як ідею самопізнання, самовизначення і самореалізації».

Натомість раціональна модель звертає увагу першочергово на значущості для суспільства реалізації духовного арсеналу мудрості, закладеної в національній ідеї. При цьому раціонально зважені кроки легше робити тоді, коли існує певний обсяг інформації щодо існуючих альтернатив. Разом з тим необхідно враховувати, що «відсутність інтелектуального ресурсу, панування посередності, «пересічної свідомості» позбавляє ілюзії, що демократичні

процедури (дискусії, суперечки, аргументація точок зору тощо) можуть виконати своє призначення» [5, с. 91].

Безсумнівно, що національна ідея набуває конструктивних ознак лише тоді, коли переходить зі сфери абстрактних теоретизувань в площину практичного державотворення. Крім того, варто враховувати, що неподільним атрибутом національної ідеї є національно-релігійний механізм як себеобожнювання, що є відповідним підходом у маніпуляції свідомістю – це самонавіювання. Адже українська ідея – це теоретичний вираз самоусвідомлення українським народом своєї самотності та індивідуальності, цивілізаційної самоцінності, права на самовизначення, самостійний розвиток і національну незалежність. Мудре осмислення її сутності, зародження та функціонування становлять основний зміст філософії української ідеї. Суттєвим компонентом зазначеного контексту є проблема генезису національної ідеї, її першовитоків та закономірностей становлення. У пропонованому аспекті Максим Розумний слушно акцентує увагу на те, що «...не слід розглядати українську ідею лише як загальну інтенцію, нерerefлектоване емотивне начало, хоч і в цій іпостасі вона, звичайно, виступає» [6, с. 101].

На жаль, сучасний буттєвий простір українського суспільства характеризується розпадом та маргінальністю соціальності, в якому розпорошена єдність народу. Це покладає додаткові зобов'язання стосовно ідейного пріоритету на якість та готовність зробити своєчасні управлінські корекції в суспільному відтворенні. Оскільки на глобальному рівні все більшого впливу набуває ідейно-світоглядна парадигма технократизму, що заперечує спроможність соціальних доктрин вносити істотні зміни в сучасний життєвий світ. «Демократія – це засіб (найкращий з тих, що були винайдені донині) зниження рівня втручання влади у свободу людей» [6, с. 70]

Таким чином, у сучасних умовах розвитку постмодерністської культури питання пріоритетної ідейності нівелюються в силу того, що митці перестають

розглядати свою творчу діяльність як «служіння» своєму народу, і намагаються наслідувати західних інтелектуалів, чиє буття відрізняється від решти суспільства виключно тим, що вони заробляють на життя розумовою працею. Така поведінка абсолютно вписується в ліберально-демократичний світогляд, який пропонує індивідуальний колективізм як свободу дій та думок. Але така поведінка не відповідає викликам суспільного часу і тим загрозам, які стоять перед сучасною Україною.

Отже, варто віднаходити загальнонаціональні духовні орієнтири мудрості, що спроможні консолідувати суспільство (ідея соборності), оскільки існує гостра потреба відродження та модернізація ефективно діючих національних традицій і цінностей. За цих умов необхідно визначити ієрархію національної ідентичності українства, їх потреб та інтересів. Ці початкові мудрі цілепокладання повинні ініціюватись на продуктивні інтелектуальні сили. В силу цього українство має бути зацікавленим у тому, щоб сформувати надійний імунітет гідності як наріжний камінь моральності проти ідеологічної порожнинності у світовій практиці.

Список використаних джерел:

1. Лісовський П.М., Лісовська Ю.П. Воєнно-Стратегічна безпека України : навч. Посібник. Київ, Університет «Україна», 2023.220 с.
2. Конт О. Курс позитивной философии. Антология мировой философии / О. Конт. Т. 3. 1991. 756 с.
3. Нагорна Л. Історична культура: концепт, інформаційний ресурс, рефлексивний потенціал / Л. П. Нагорна. – Київ, ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2014. – 382 с.
4. Камінська О. В. Раціональне та ірраціональне в управлінні навчальним закладом : монографія / О. В. Камінська / за наук. ред. В. П. Бега ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. 192 с.

5. Попович М.В. Національна ідея і соціальні трансформації в Україні / М. В. Попович. Київ : Укр. Центр духовн. культури, 2005. 328 с.
6. Розумний М. Микола Хвильовий та українська ідея. *Генеза*. Київ. 1994. № 2. С. 101.

ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Тероризм, який, нажаль, стає невід'ємною частиною політичних і економічних процесів та загрозою суспільній і національній безпеці у всьому світі, перетворюється на масове явище, коли такі злочини скоюють не лише окремі особи, екстремістські організації, але й цілі держави. Характер терористичної діяльності стає все більш складним, а нестандартність і жорстокість терористичних актів зростає. Тому розгляд цієї теми є актуальним, особливо в умовах війни з росією, визнаною країною-спонсором тероризму – адже міжнародна дипломатія не передбачає статусу «країни-терориста».

Тероризм, – зазначається в Законі України «Про боротьбу з тероризмом» [1], – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

У перекладі з латині terror означає «страх», «жах». Тероризувати означає переслідувати, загрожувати розправою, насильством, залякувати, тримати в стані страху. У сучасному значенні слово «терор» з'явилося у широкому вжитку наприкінці XVIII ст. [4, с. 302].

Тероризм вважається однією з форм збройного політичного конфлікту, способом вирішення політичних проблем, який не відповідає принципам гуманізму та має на меті залякування, або примушування влади, чи окремих осіб до певних вигідних для терористів дій. Головними методами тероризму є насильство, погрози, психологічний тиск, убивства та викрадення людей.

Міжнародний тероризм виражається у специфічних злочинних діях, кримінальна відповідальність за які регулюється національним та міжнародним

правом. Метою тероризму є тотальна паніка в суспільстві, послаблення або повалення певних урядових структур, почуття беззахисності та безпорадності у людей. Для цього захоплюються заручники, підриваються будинки та поїзди, викрадаються літаки. Звичайно, тероризм є загрозою для національної безпеки кожної країни. Тому тероризм у світі переслідується майже всіма державами.

Національне законодавство окремих країн керується нормами міжнародного права, враховує специфіку та традиції конкретних держав, захищаючи власні національні інтереси та безпеку. Наприклад, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [1] визначає терористичну діяльність як діяльність, «яка охоплює: планування, організацію, підготовку та реалізацію терористичних актів; підбурювання до вчинення терористичних актів, насильства над фізичними особами або організаціями, знищення матеріальних об'єктів у терористичних цілях; організацію незаконних збройних формувань, злочинних угруповань (злочинних організацій), організованих злочинних груп для вчинення терористичних актів, так само як і участь у таких актах; вербування, озброєння, підготовку та використання терористів; пропаганду і поширення ідеології тероризму». Це визначення було доповнене відповідно до Закону України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну» [2]: тероризмом слід вважати також «пропаганду російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України...».

Ознаками сучасного тероризму, на думку дослідників, є чітка політична спрямованість, оскільки терористи не лише прагнуть залякати населення, але й знищити систему державного устрою, довести, що існуюча влада неспроможна захистити, зберегти порядок та убезпечити громадськість. Терористи застосовують найжорстокіші форми насильства: збивають літаки, скидають

авіабомби на пологові будинки, спрямовують ракети місця, де люди відпочивають, роблять покупки, або, навіть, прощаються із загиблими. На жаль, такі прояви тероризму росія використовує з метою підкорення України, позбавлення її народу незалежності та свободи.

В пам'ять про трагедію 11 вересня 2001 року, коли було зруйновано Всесвітній торговий центр у Нью-Йорку, відбулись напади на Пентагон у Вашингтоні, відзначається Всесвітній день боротьби з тероризмом. Цей день нагадує людству, що тероризм є страшним злочином, який не знає кордонів. Після цієї страшної події країни світу однозначно засудили терористичні акти, внесли зміни до власного законодавства. Так, 13 вересня 2001 року Верховна Рада України прийняла Заяву, яка проголошує: «Подолання тероризму є одним із важливих та невідкладних завдань світової спільноти і боротися з ним необхідно об'єднаними зусиллями всіх держав і народів, створивши для цього дієвий міжнародний механізм» [3]. Пізніше було прийнято Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [1].

Зокрема, боротьба з тероризмом визначається як діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності та ґрунтується на принципах законності та неухильного додержання прав і свобод людини і громадянина; невідворотності покарання за участь у терористичній діяльності; пріоритетності захисту життя і прав осіб, які наражаються на небезпеку внаслідок терористичної діяльності. [1].

Боротьба та запобігання тероризму вимагає від керівництва всіх країн світу вдосконалення законодавства на державному та міжнародному рівнях. Можливо тоді міжнародній спільноті вдасться ліквідувати це страшне явище – тероризм.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 року №638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення 1.11.2023)

2. Закон України «Про заборону пропаганди російського нацистського тоталітарного режиму, збройної агресії Російської Федерації як держави-терориста проти України, символіки воєнного вторгнення російського нацистського тоталітарного режиму в Україну». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-20#n58> (дата звернення 11.11.2023)

3. Заява Верховної Ради України з приводу актів тероризму, вчинених 11 вересня 2001 року у Сполучених Штатах Америки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1%D0%B0-14#Text> (дата звернення 04.11.2023)

4. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник К.: НАДУ, 2012. 544 с.

Дабіжа В. В. к. н. з держ. упр., доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, ЗВО Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

СУЧАСНЕ ГЕОПОЛІТИЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ УКРАЇНИ

Історичний досвід і логіка розвитку міжнародних відносин переконливо свідчать про надзвичайно важливу роль геополітичного фактора у формуванні внутрішньої та зовнішньої політики будь-якої держави. Факт появи України як самостійного, суверенного суб'єкта вніс суттєві зміни у міжнародну геополітичну ситуацію. Сприйняття України світовою спільнотою ґрунтується на вкрай суперечливих досягненнях її незалежного розвитку, непевних геополітичних орієнтирах, системах цінностей та політичних пріоритетах еліти [5, с. 34].

Територіальними властивостями України є унікальні природні умови, які вигідно відрізняються родючістю ґрунтів, значною кількістю корисних копалин, сприятливими кліматичними умовами. Україна володіє значним воєнним потенціалом. При характеристиці геополітичного фактора важливу роль відіграють промисловий та науково-технічний потенціал, рівень освіченості та духовної культури населення.

Україна межує з багатьма країнами, що зумовлює необхідність налагодження рівноправних і взаємовигідних відносин на основі глибоко обґрунтованої сучасної геостратегії. Важливим елементом зовнішньополітичної стратегії України має стати концепція рівнонаближеності, сутність якої полягає в розвитку поглибленого співробітництва одночасно з усіма провідними міжнародними учасниками в регіоні та у прагненні встановити з ними відносини особливого або стратегічного партнерства. Основним елементом концепції рівно наближеності має бути врахування інтересів

кожного учасниками з одночасним запобіганням поглибленню відносин з окремими представниками регіональних центрів [4, с. 14-15].

Вихід до Чорного та Азовського морів дозволяє Україні бути природним посередником між регіонами Балтійського і Чорного морів. Важливу роль може відіграти активне співробітництво й лідерство України у Балто-Чорноморському партнерстві, активізація участі в діяльності Організації Чорноморського співробітництва. Нагальність розширення зв'язків між Півднем і Північною Європою дозволяє Україні взяти на себе роль посередника. Співробітництво за лінією Північ-Південь сприятиме зміцненню безпеки в частині Європи між Балтійським і Чорним морями, що є надзвичайно важливим для України як у політичному, так і в економічному аспектах [7, с. 66].

Не менш перспективним для України є співробітництво з країнами Чорноморсько-Каспійського регіону. Вона має всі можливості відігравати провідну роль як важливого транспортного коридору, який сприяє диверсифікації паливно-енергетичних потоків. При цьому дуже важливим є подальший розвиток співробітництва та укріплення ролі такої міжнародної організації як ГУАМ, ініціатором створення і зміцнення співробітництва в рамках якої є Україна.

Таким чином, напрямки міжнародної діяльності України є дуже різноманітними, але головними серед них є ті, які, насамперед, визначають її роль як стратегічної держави при розвитку співробітництва в рамках Євроатлантичного партнерства і, ті, що є головними при реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію в ЄС.

Серед українських науковців немає одностайної думки щодо регіональної приналежності країни. Одні (С. Пирожков) вважають, що Україна є регіональною, виключно європейською державою, тобто її власні національні інтереси виявляються через загальноєвропейські структури [3, с. 31]. Інші науковці (Ф. Рудич, О. Дергачов) схильні розглядати її як бірегіональну

державу з приналежністю одночасно до двох регіонів – Європи та Євразії [3, с. 32].

Формування стабільних конструктивних міжнародних відносин як у східному, так і в західному напрямках, надає Україні можливість перетворення на своєрідний геополітичний центр, який пов'язує країни Сходу і Заходу, Азії та Європи. Україна має реальні передумови утвердитися в ролі регіонального політичного лідера. Для цього доцільним є поступове посилення конструктивного впливу на загальну ситуацію в регіоні, до якого вона належить.

Історичні та географічні реалії практично виключають можливість орієнтації України лише на один стратегічний зовнішньо-політичний напрям. Багатовекторність України з її особливим геополітичним статусом набуває вирішального значення і пов'язана з конкретними перевагами. Багатовекторність принципово потребує чіткого визначення геополітичної орієнтації, вибору пріоритетних геостратегічних напрямків відповідно до об'єктивних можливостей і врахування національних інтересів. Багатовекторність зовсім не означає рівновекторності та рівнозначності всіх її складових. Серед багатьох векторів завжди мають виділятися ті, що є пріоритетними, які, власне, і визначають зовнішню політику України.

Принцип багатовекторності помилково трактується як постійне коливання України між двома зовнішньополітичними напрямками – західним (європейський та євроатлантичний простори) та східним (євразійський простір) [4, с. 14]. Багатовекторність слід сприймати в широкому розумінні, як розвиток і підтримку відносин із багатьма учасниками міжнародної політики. Для України це абсолютно раціональна і прагматична політика, яка, викликана ще й тим, що в Україні поки що немає єдності стосовно визначення зовнішньополітичних пріоритетів.

Україна має визначитися як у пріоритетному в одному із трьох можливих геостратегічних напрямів: або обрати шлях до європейського співробітництва,

або забезпечити гарантії незалежного розвитку як від Заходу, між Сходом і Заходом, яка підтримується міжнародним співтовариством і яка є найбільш перспективною [4, с. 6].

З метою реалізації геостратегії для України є актуальними виконання таких завдань:

1) у короткостроковому плані

- недопущення ізоляції на основних стратегічних напрямках (США, Європа, Азія);

2) у середньостроковому плані

- сприяння формуванню регіональних систем безпеки і співробітництва в сусідніх регіонах;

- інтеграція в міжнародні економічні та політичні структури;

- участь в урегулюванні міжнародних конфліктів, боротьбі з міжнародним тероризмом і злочинністю, у вирішенні екологічної, енергетичної, ресурсної, інформаційної та інших глобальних проблем;

3) у довгостроковому плані

- збереження і зміцнення позицій нашої держави у світовій політиці;

- активна участь у формуванні демократичної глобальної системи міжнародного порядку [1, с. 36].

Отже, стратегічними напрямками України визначаються відносини із США, Європою та Азією. Рівень реалізації завдань різнорівневої політики багатовекторності України залежатиме від того, наскільки самостійно Україна політично, економічно і культурно утвердитися у нових геополітичних відносин світу [5, с. 69].

Внаслідок особливостей свого геополітичного розташування Україна може бути територіальним об'єктом для реалізації будь-яких великих проєктів на євразійському просторі, у Східній та Південно-Східній Європі, у Балто-Чорноморському та Чорноморсько-Балтійському регіонах. Водночас статус

України як держави середнього рівня в світовій ієрархії свідчить про те, що вона не має достатньо ресурсу, щоб суттєво впливати на процеси глобальної системи міжнародних відносин. Українська геостратегія має ґрунтуватися на чітко визначених геополітичних пріоритетах і жорстко окресленому колі стратегічних партнерів.

Геополітичне положення України вимагає активної зовнішньо-політичної діяльності у різних напрямках і тому одним із головних принципів української геостратегії має бути багатовекторність її міжнародної політики. Таким чином, можна відмітити, щодо тримання принципу рівнонаближеності, послідовне взаємовигідне співробітництво в питаннях, що становлять національний інтерес України, уникнення різкого хитання від одного стратегічного напрямку до іншого мають бути покладені в основу стратегії України в існуючому геополітичному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Ветринський І. Концептуальні засади дослідження геополітики в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / І. Ветринський // Віче. – 2015. – № 22. – С. 6–10. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2015_22_3
2. Геополітика: енциклопедія: / за ред. Є.М. Суліми; редкол.: Є.М. Суліма (голова), М.А. Шепелєв (заст. голови), В.В. Кривошеїн та ін. – К.: Знання України, 2013. – 920 с.
3. Геополітичні та геоекономічні зміни, формовані під впливом російської агресії, та оновлення місця України у світовому просторі / Наук. ред. В. Юрчишин. — Київ: Центр Разумкова, 2022. – Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_TRANSFORMANS_UKR.pdf
4. Дубов Д. В. Зрушення сфер геополітичного протиборства: від географічної експансії – до конструювання інформаційно-кібернетичних просторів / Д. В. Дубов // Стратег. пріоритети. – 2014. – № 1. – С. 106–115.

5. Дубов Д. В. Кіберпростір як новий вимір геополітичного суперництва / Д. В. Дубов ; Нац. ін-т стратег. досліджень. – Київ : НІСД, 2014. – 326 с.
6. Шульга М.А. Геополітика: навч. посіб. / М. А. Шульга. – К.: Київський ун-т, 2017. – 239 с.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ДЕРЖАВНІЙ ПОЛІТИЦІ ДЛЯ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Децентралізація влади, яка є одним із пріоритетних напрямків реформ в Україні, передбачає передачу значних повноважень та ресурсів на місцевий рівень. Це створює нові можливості для розвитку територіальних громад, але також ставить перед ними ряд викликів. Одним із ключових викликів є забезпечення ефективного управління громадами. Для цього необхідно забезпечити належну професійну підготовку кадрів, впровадити сучасні технології управління та сприяти розвитку громадянської активності. Інноваційні підходи у державній політиці можуть бути ефективним інструментом для вирішення цих викликів. Вони дозволяють: Створити нові можливості для розвитку громад. Покращити ефективність управління. Підвищити рівень громадянської активності.

Деякі конкретні приклади інноваційних підходів у державній політиці для стимулювання розвитку територіальних громад включають:

1. Розвиток електронного урядування. Електронне урядування дозволяє громадам надавати послуги громадянам та бізнесу більш ефективно та прозоро. Україна активно розвиває електронне урядування. У 2015 році було прийнято Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», який заклав правову основу для розвитку електронного урядування в Україні. У 2018 році було створено Міністерство цифрової трансформації України, яке відповідає за розвиток цифрової економіки та суспільства в Україні. За останні роки в Україні було реалізовано ряд важливих проєктів у сфері електронного урядування, зокрема: Розроблено та впроваджено єдину державну електронну

платформу «Дія», яка надає громадянам доступ до широкого спектру державних послуг. Впроваджено електронний документообіг в органах державної влади та місцевого самоврядування. Розроблено та впроваджено систему електронної ідентифікації громадян [1].

Електронне урядування має ряд переваг, зокрема:

1. Покращення ефективності та прозорості державного управління. Електронне урядування дозволяє органам державної влади та місцевого самоврядування більш ефективно та прозоро надавати послуги громадянам та бізнесу.

2. Підвищення доступності державних послуг. Електронне урядування дозволяє громадянам та бізнесу отримувати державні послуги в будь-який час і в будь-якому місці.

3. Сприяння економічному зростанню. Електронне урядування сприяє розвитку підприємництва та економічному зростанню.

Разом із тим, розвиток електронного урядування в Україні стикається з низкою викликів, зокрема:

- нестача цифрових навичок у населення. Більшість українців не мають достатніх цифрових навичок для використання електронних державних послуг.
- недосконалість нормативно-правової бази. Деякі нормативно-правові акти не відповідають сучасним вимогам розвитку електронного урядування.
- нестача фінансових ресурсів. Розвиток електронного урядування потребує значних фінансових ресурсів.

У перспективі електронне урядування в Україні буде розвиватися за такими напрямками: розширення спектру державних послуг, які надаються в електронному вигляді; покращення якості державних послуг, які надаються в електронному вигляді; залучення громадян до процесу розвитку електронного урядування [2].

Отже, розвиток електронного урядування є важливим кроком на шляху до створення ефективного та прозорого державного управління в Україні.

2. Запровадження програм підтримки підприємництва. Підтримка підприємництва сприяє створенню нових робочих місць та економічному зростанню громад. Запровадження програм підтримки підприємництва є важливим інструментом для стимулювання економічного зростання та створення нових робочих місць. Такі програми можуть включати в себе: Фінансову підтримку, наприклад, у вигляді субсидій, грантів, кредитів та пільгових умов оподаткування. Інформаційну та консультаційну підтримку, наприклад, у вигляді навчальних програм, семінарів та консультацій з питань реєстрації бізнесу, оподаткування, маркетингу та управління. Інфраструктурну підтримку, наприклад, у вигляді надання офісних приміщень або виробничих потужностей.

3. Створення умов для розвитку соціальної інфраструктури. Соціальна інфраструктура, така як школи, лікарні та культурні заклади, є важливою для якості життя в громадах. Держава може створювати умови для розвитку соціальної інфраструктури за допомогою таких заходів:

3.1. Фінансування будівництва та реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури. Цей напрямок є найбільш важливим, оскільки він дозволяє забезпечити фізичне існування соціальної інфраструктури.

3.2. Забезпечення доступності соціальних послуг для населення. Цей напрямок включає в себе надання пільг та субсидій малозабезпеченим громадянам, а також розвиток соціальних програм, таких як дошкільна освіта, безкоштовне лікування та соціальне житло.

3.3. Створення сприятливого середовища для розвитку соціальної інфраструктури. Цей напрямок включає в себе розробку нормативно-правової бази, яка сприяє розвитку соціальної інфраструктури, а також залучення приватного сектору до фінансування та будівництва соціальних об'єктів. Держава має вживати заходів для створення умов для розвитку соціальної інфраструктури. Це дозволить підвищити якість життя населення та забезпечити його доступність до необхідних послуг [3].

4. Залучення громадян до управління громадою. Громадська активність сприяє розвитку громад та вирішенню місцевих проблем.

Держава може стимулювати розвиток інноваційних підходів у державній політиці для стимулювання розвитку територіальних громад шляхом:

Проведення досліджень та розробок у сфері децентралізації. Це дозволить розробити ефективні механізми впровадження інновацій.

Надання фінансової підтримки інноваційним проектам. Це сприятиме їх реалізації на практиці.

Створення сприятливого середовища для розвитку інновацій. Це може включати законодавчі зміни, а також підтримку з боку державних органів.

Впровадження інноваційних підходів у державній політиці є важливим кроком на шляху до забезпечення ефективного розвитку територіальних громад України.

Список використаних джерел:

1. Кужелєв М.О., Нечипоренко А.В. Фінансові інструменти стимулювання регіонального розвитку: практика використання в Україні: монографія. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 224 с.

2. Wallimann I. Social and solidarity economy for sustainable development: its premises – and the Social Economy Basel example of practice. *International Review of Sociology*. 2014. Vol. 24:1, P. 48-58.

3. Baark E. The Chinese State and Its Role in Shaping China's Innovation System. *The Asian Developmental State*, edited by Y.W. Chu. New York :Palgrave Macmillan, 2016. P. 217-236.

Денисенко Д. Є. аспірант II курсу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

БОРОТЬБА ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ Й АДМІНІСТРУВАННЯ З ДЕЗІНФОРМАЦІЄЮ, ФЕЙКАМИ Й ІПСО В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ.

За півтора року від моменту початку широкомасштабного вторгнення РФ в Україну і часу тривалості правового режиму воєнного стану в Україні, держава загалом й органи публічного управління зокрема, постали не тільки перед воєнними загрозами і викликами, але й витонченішими формами гібридної війни – інформаційної, з усіма властивими їй формами, методами і форматами впливу на суспільство зсередини. Звісно, не можна стверджувати, що форми інформаційної війни – нові й не застосовувалися раніше, якщо вести відлік від 2014 року; так само не варто стверджувати, що вони не застосовувалися й до 2014 – змінилися лише змісти й акценти впливу, технологічні можливості і з'явилися можливості тонкої маніпуляції окремими групами людей – громадян країни – фокусуючись на їхніх інтересах, психології, болях, освіченості, майнового статусу etc.

Інформаційні загрози у вигляді дезінформації, фейкових новин і повідомлень, застосування технології Deepfake, різноманітних форм ІПСО у популярних соціальних мережах – створюють суттєві виклики функціонуванню держави і цілісності суспільства. Правильно створена, подана і поширена маніпулятивна інформація поглиблює недовіру громадян до органів публічного управління, створює напруження всередині суспільства і гальмує реалізацію окремих напрямків державної політики в умовах воєнного стану.

Яскравими і найсвіжішими прикладами використання ворогом технології Deepfake є відео, яке активно поширювалося соціальними мережами, з Головнокомандувачем ЗСУ Валерієм Залужним, який звертається до військових

та цивільних із закликом до повалення «злочинної влади». Прикро визнавати, але українські пабліки, які навіть – й особливо – в умовах воєнного часу мають відчутну популярність в українській аудиторії, швидко підхопили цей інформаційний вкид, втягнули його в український медіа простір та активно поширили.

Безумовно, на противагу, майже одразу з'явилися повідомлення, які пояснювали нікчемність такого фейку, а великі медіа випустили окремі репортажі або цикли програм, здійснюючи інформаційну боротьбу проти такого типу дезінформації і проводячи активну просвітницьку роботу серед своєї аудиторії і цільових груп. Варто розуміти, що розквіт технології штучного інтелекту призвів до стрімкого поширення у світі підроблених відео- та аудіозаписів. Чим досконалішим стає ШІ, тим переконливіші нові підробки.

Людство вступило в епоху «глибоких» підробок, які називають *deepfake*, відносно нещодавно, але критично і відчутно впливає на потрібні аудиторії ця технологія тут, тепер і зараз – в Україні воєнного часу. Органам публічного управління при здійсненні своїх повноважень і провадженні політики, розробці стратегії інформаційної роботи й просвітницької роботи, а також виробленні інформаційної оборонної стратегії, варто враховувати це у подальшій діяльності. Цей тренд суттєво вплине на методи ведення політичної боротьби, інформаційної війни, роботи медіа, криміналістів і розважальної галузі.

Переконливим аргументом до цієї тези можна навести приклад застосування технології *deepfake* при створенні фотографій. Так, вигадана журналістка Bloomberg Мейсі Кінслі, яка мала профіль у LinkedIn і Twitter, була, імовірно, фальшивкою. Про що свідчить журналістське розслідування видання FastCompany оприлюднене у квітні 2019 року. Ще одна підробка у LinkedIn, Кеті Джонс, стверджувала, що працює в Центрі стратегічних та міжнародних досліджень, але вважається фальшивкою, створеною для іноземної шпигунської операції. А про це розповідало у висновках свого

журналістського розслідування видання The Economic Standard у статті Deep Fake Part Deux: Meet Katie Jones, Digital Spy 2021 року.

Ми маємо на увазі і той факт, що аудіо записи так само цілком можуть бути сфальшовані, щоб створити «голосові клони» громадських діячів. Так, у березні 2019 року у Великій Британії керівник дочірньої німецької енергетичної компанії заплатив майже 200 тис фунтів стерлінгів на банківський рахунок в Угорщині після дзвінка шахрая, який підробив голос CEO німецького керівника. На тепер, афери з використанням голосових повідомлень стають все популярнішими в різноманітних месенджерах, наприклад WhatsApp або Facebook Messenger. Чи варто говорити, яке поле для дезінформаційної і фейкової діяльності може бути, у тому ж таки Telegram, враховуючи все ще відчутно низьку медіаграмотність громадян України?

Позитивним моментом на наш погляд, є оперативне реагування військових, а саме Управління стратегічних комунікацій Апарату головнокомандувача Збройних сил України, яке одразу ж повідомило у Фейсбуці - росіяни застосовують технологію deepfake для фабрикування відеороликів, у яких «представники» військового командування та політичного керівництва України закликають громадян до внутрішніх конфліктів. Зокрема попередили, що поширення росіянами подібних фейків є спробою розсварити українців між собою, адже здобути перемогу в інший спосіб ворогу ніколи не вдавалося. В управлінні закликають громадян вмикати критичне мислення й довіряти винятково перевіреним джерелам. Наголошується, що інформація, якої немає на офіційному ресурсі, посилення на яке дається, слід розцінювати як ворожий фейк. Це – якісний приклад реакції на будь-яку схожу за змістом новину і повідомлення.

Ще одним позитивним прикладом роботи з інформування громадян і формою просвітницької діяльності, була коротка замітка на сторінці Центрального міжрегіонального управління юстиції у м. Києві влітку 2023 року. Мовилося, зокрема, що дезінформація, фейки, інформаційні та кібератаки

– це вже звичні загрози для всього світу, та проти України така інформаційна зброя застосовується в десятикратних масштабах. У даному прикладі імпонує застосування т.зв. «правила трійки» у медійних повідомленнях, репортажах чи інтерв'ю, як спосіб зафіксувати увагу людини на трьох ключових акцентах, які закарбовуються у пам'яті і можуть бути використані у конкретній ситуації. Так, в управлінні юстиції порадили - виробити імунітет можна лише за допомогою підвищення медіаграмотності та дотримання правил інформаційної гігієни, зокрема: отримувати інформацію лише з офіційних джерел; не реагувати на занадто емоційні повідомлення; не поширювати неперевірену інформацію. Принагідно зазначають, що неодноразово фіксувалася діяльність «фейкових» сторінок з візуальними ознаками та неймінгом реально існуючих ресурсів українських органів державної влади.

Боротьба з дезінформацією фейками й ІПСО органами публічного управління в умовах воєнного часу – стратегічно важливе і пріоритетне завдання держави та її органів, на рівні з оборонною стратегією і доктриною. За роки війни, починаючи з 2014 року, Україна створила низку компетентних інституцій і виробила чимало програм, які формують інформаційну безпеку країни і реалізують відповідні напрямки. Проте, з огляду на кричущо низький рівень медіаграмотності населення, незважаючи на роботу таких інституцій, за цей час досягнення не такі значні. Органам публічного управління у сфері протидії інформаційним загрозам, необхідно бути максимально близьким, сучасним у підходах і зрозумілим для якнайширших верств громадян, починаючи від шкільних програм інформаційної безпеки, закінчуючи програмами для людей літнього віку.

Реалізована стратегія інформаційної безпеки України і її громадян має бути схожою до успішних прикладів реформи цифровізації, а просвітницькі кампанії мають бути доступними кожному. Змісти й акценти реалізації були і лишаються універсальними і для воєнного часу й у подальшому – повоєнному: медіаграмотність є важливою складовою протидії дезінформації. На це вказує і

міжнародна спільнота, і громадськість в Україні. Споживач інформації повинен мати знання і вміння із перевірки інформації, виявлення сумнівної або очевидно фейкової інформації, ретельно ставитися до надання доступу до персональних даних тощо. Для цього варто створити освітні програми у закладах середньої, професійно-технічної, вищої освіти тощо. Також курси з цифрової та медіаграмотності повинні передбачатися поза програмами навчальних закладів, а для деяких категорій осіб (публічних службовців, співробітників інтернет-провайдерів тощо) бути обов'язковими. Тож як співробітники медіа, так і звичайні користувачі Інтернету повинні критично ставитися до інформації; що стосується діпфейків, то варто критично оцінювати відео, на яких особа говорить неприйнятні для себе речі, різко змінила попередню позицію тощо. Особливо важливо донести це старшому поколінню, яке може довірливо поставитися до діпфейків через менший досвід користування Інтернетом; особливі заходи із протидії дезінформації повинні діяти у населених пунктах, які межують із тимчасово окупованими територіями, Криму, зонами бойових дій, де все ще проживають люди і мають отримувати інформацію проукраїнського характеру, адже важливу роль грає ставлення місцевого населення до війни і сторін конфлікту. Зокрема, на цих територіях повинне бути безперебійне транслявання українських телеканалів і радіохвиль, посилений моніторинг поширення фейків у Інтернеті, зокрема у соцмережах, реагування на такі явища; представники ЗМІ, а також люди, які часто працюють із новинами, можуть стежити за роботою фактчекінгових проєктів, таких як VoxCheck, Stopfake тощо. Вони займаються перевіркою повідомлень або заяв на предмет правдивості або маніпулювання.

Список використаних джерел:

1. Deep Fake Part Deux: Meet Katie Jones, Digital Spy. URL: <https://theeconomicstandard.com/deep-fake-part-deux-meet-katie-jones-digital-spy/>

2. How to spot the realistic fake people creeping into your timelines. URL: <https://www.fastcompany.com/90332538/how-to-spot-the-creepy-fake-faces-who-may-be-lurking-in-your-timelines-deepfaces>
3. Для чого російська пропаганда використовує дипфейк В. Залужного. URL: <https://cpd.gov.ua/main/dlya-chogo-rosijska-propaganda-vykorystovuye-dipfejk-v-zaluzhnogo/>
4. Росіяни застосовують технологію deepfake, щоб розсварити українців—СтратКом. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3784348-rosiani-zastosovuut-tehnologiu-deepfake-sob-rozsvariti-ukrainciv-stratkom.html>
5. Як протидіяти дезінформації в умовах війни? URL: <https://centraljust.gov.ua/news/info/yak-protidiyati-dezinformatsii-v-umovah-viyni>

ТРАНСФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Перехід до ринкової економічної системи, що розвивається за новими законами діджиталізації, стала рушійною силою для ефективної організації соціально-трудоких відносин. В умовах реформування, структурної перебудови економіки та трансформації ринку праці, забезпечення стабільності господарського комплексу та уникнення негативних тенденцій в сфері зайнятості, основна проблема полягає у не допущенні суттєвого зниження життєвого рівня працівника. Цифровий мейнстрим сучасних ринків спричинила появу нових способів ведення бізнесу, які докорінно руйнують класичні парадигмальні засади економіки.

Отож, дослідження можливостей та перспектив діджиталізації внутрішнього ринку України, визначення критичних сфер та узгодження проєктів цифровізації вітчизняної економіки з цілями сталого розвитку України є дуже актуальним завданням. Надважливо для цього ефективно задіяти весь наявний потенціал інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, забезпечити активний розвиток і доступність інформаційної інфраструктури, системну інтеграцію високотехнологічних секторів внутрішнього ринку у світову економіку, акцентувати увагу на креативній складовій розвитку ринку праці.

Дослідження “Manpower-Group” [1] аргументовано доводять, що цифровізація змінює підходи до ведення бізнесу, а відповідні інституціональні зрушення мають ознаки перетворювальних процесів у соціально-економічному та авангардно-креативному розвитку всіх сегментів ринку. Водночас практично

повністю відсутніми є дослідження взаємовпливу та взаємообмежень діджиталізації ринкового простору та суспільно прийнятних пріоритетів досягнення цілей сталого розвитку.

Основною особливістю інтелектуальної праці на сучасному етапі цифрової економіки є її діджиталізація, що призводить до збільшення кількості людей, зайнятих творчою, креативною та інтелектуальною працею на сучасному просторі.

Нині економіка суттєво трансформується, набуваючи все більше ознак діджиталізації. Наприклад, перенесення бізнесу з реальної сфери у цифрову зумовлює необхідність участі в процесах управління з боку людини. Діджиталізація переважної більшості бізнес-процесів автоматизуються за допомогою інформаційних систем і багатофункціональних інтернет-технологіях, вимагаючи від працівника нового типу мислення, що формується на основі загальноосвітніх і спеціалізованих знань та навичок у сфері використання інноваційних технологій.

Однією з характерних особливостей періоду становлення цифрової економіки є віртуалізація інститутів ринку праці. Інтелектуальна праця, за рахунок швидкого розвитку інноваційних технологій також діджиталізується. Вона стає переважно дистанційною та не обмежується географічним простором і часом, а її ефективність залежить від налагодженої системи комунікацій у цьому просторі.

Діджиталізація, яка на сьогоднішній день позиціонується як якісно новий тип інформаційних та телекомунікаційних технологій, що охоплює та змінює всі сфери сучасного виробничого та суспільного життя, хоча і знаходиться в процесі формування, але вже володіє потужним потенціалом, що при його реалізації надає можливість країнам зайняти лідируючі позиції за ключовими напрямками соціально-економічного розвитку.

При цьому, як підкреслює один з відомих розробників концепції 4-ої промислової революції Клаус Шваб, мова йде про не тільки про лідерство, що

набуває все більш глобальних форм конкурентної боротьби в розрізі ефективності, продуктивності та інновацій, а також в контексті забезпечення високих стандартів життя та розуміється в широкому розумінні добробуту, включно із застосуванням принципово нових цифрових форм комунікацій між людьми, використання можливостей, що надаються штучним інтелектом відповідно до потреб людей в задоволенні індивідуалізованих принципах.

Від так, Digital-процеси кидають виклик традиційним робочим місцям. Діджиталізація - це переклад всіх видів інформації (тестової, аудіо та відео) в цифрову форму. Діджиталізація господарської системи має на увазі повну зміну всіх процесів і моделі бізнесу. Її проводять з метою оптимізації роботи компанії, поліпшення взаємозв'язку з клієнтами і продуктивності. Запровадження діджиталізованої форми, передбачає концентрацію величезного масиву інформації, в тому числі персональних даних.

Так, розвиток інститутів ринку праці неможливий без врахування загальносвітових тенденцій економічної динаміки, пов'язаних з постіндустріальною трансформацією суспільства. Досвід останніх десятиліть свідчить, що чинниками економічного зростання є трансформаційні процеси, пов'язані з інститутами ринку праці, а як наслідок, зростає суспільне, економічне та соціальне багатство країни.

При віртуальній зайнятості результати праці є невідчужуваними від працівника, що є ключовою відмінністю інформаційних відносин від всіх колишніх, накопичених за тисячоліття розвитку людства. Для віртуальної економіки характерне функціонування нового виду трудової діяльності - інформаційної праці (інформатизацією). Інформатизація праці визначаємо як система відносин в діяльності, пов'язаної з відтворенням інформаційних ресурсів та їх експлуатацією. Так, діяльність віртуальних працівників, або, пов'язана з перетворенням інформаційних та інтелектуальних ресурсів в необхідні для особистого і суспільного споживання інформаційні продукти і послуги.

Від так, слід зазначити, що в окремих секторах економіки на процес праці та рівень зайнятості населення, крім позитивного ефекту, який виникає, у науковому середовищі виникає низка протиріч, щодо загроз, які пов'язані із взаємозв'язком людини та технологій. Оскільки, в умовах технологічного прогресу збільшується ризик заміни інтелекту людини на штучний інтелект.

У деяких випадках нові робочі місця створюються в суміжних сферах. Швидке зростання нових технологій змінює форму праці майже в кожній галузі. Від так, впровадження нових технологій у будь-якій сфері, призвело не стільки до скорочення працівників, скільки до зміни їх функціональних обов'язків. Таким чином, робота цих працівників здебільшого пов'язана із налагодженням зв'язків з клієнтами для надання їм різноманітних послуг і інноваційних продуктів.

Однією з основних переваг діджиталізованої інтелектуальної праці є те, що вона не обмежена простором. Нові технології впливають на зміну робочого простору, який дедалі стає цифровим. Сучасний робочий простір, характеризується певною віддаленістю працівників один від одного, а тому визначається швидкістю комунікацій, а не одиницями виміру відстані, оскільки нові технології дозволяють вирішувати значну кількість питань у цифровому офісі без фізичного переміщення працівників.

Оскільки, діджиталізована інтелектуальна праця не обмежена часом, тому право власності на благо володіють не тільки ті країни, яким належить ресурс простору, а ті, які здатні організовувати час і впливати на пришвидшення темпів життя в соціально-економічному просторі. Чітке розуміння та ефективне використання сучасного ритму життя у новому способі виробництві, зумовлює підвищення продуктивності праці та, як наслідок конкурентоспроможності ринку праці.

Діджиталізована інтелектуальна праця розрахована майже на всі сфери соціально-економічного впливу. Розвиток діджиталізованого ринку праці створює новий економічний простір і дозволяє переорієнтуватись із

малоефективної роботи на інтелектуальну діяльність. Особливість діяльності в даному випадку, полягає у тому, що чим вище рівень її технічного оснащення, тим важливішою стає роль людського чинника. Саме тому діяльність цифрової компанії суттєво залежить від праці людей, без яких виробничі системи та технології не функціонують [2].

Великим попитом на діджиталізованому ринку праці користуються послуги інтелектуальних працівників, які працюють у сферах: юриспруденції, ІТ та програмування, інжинірингу, фінансів і менеджменту, а також маркетингу. Відповідно працівники цих секторів економіки мають найвищі ставки погодинної оплати праці.

Діджиталізація інтелектуальної праці породила безперервний процес трансформації споживачів у співробітників, і навпаки. Якщо раніше основними учасниками інноваційного процесу були підприємства, то в умовах глобалізаційних процесів економіки, саме споживачі відіграють визначальну роль у процесі модернізації та генерування щодо створення інноваційних товарів і послуг.

Як висновок, інтелектуалізація впливає на зміну суспільних інститутів. Зокрема, він змінює суспільний інститут праці шляхом зміни мотивів до праці в потенційних працівників. Це в подальшому зумовлює певні зміни у структурі економічної системи. Перетворення праці з важкої, рутинної у висококваліфіковану, творчу, що долає будь-які форми речової залежності, усуває будь-який примус та приниження людської гідності, робить суспільні відносини більш гуманними, радикально оновлюють менталітет людини. Відтак працівники виявляються безпосередньо зацікавленими в результатах праці, забезпеченні безперебійного функціонування виробничих систем, підвищенні ефективності виробництва та конкурентоспроможності продукції [3].

Відповідно, процес інтелектуалізації економіки впливає на економічне зростання та конкурентоспроможність у двох напрямках: шляхом розвитку

інноваційної активності та шляхом зміни суспільних інститутів та розвитку інтелекту нації.

Список використаних джерел:

1. Work force Solutions of Manpower Group. (2018). The official website of Manpower Group. Available at: <https://www.manpowergroup.com/workforce-solutions> (accessed: 15.11.2019).
2. Bessen J. Toiland Technology. Finance&Development. 2015. Vol. 52, №1. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2015/03/pdf/bessen.pdf>
3. Davidow W. The Virtual Corporation: Structuring and Revitalizing the Corporation for the 21st Century / W. Davidow, M. Malone. – New York: Harper Collins, 1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.amazon.com/Virtual-Corporation-Structuring-Revitalizing-Century/dp/0887306578>.

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВИХ ІННОВАЦІЙ

Цифрові технології в державному секторі України – це основа його реформування та потенційний приклад для всієї країни, яким чином потрібно використовувати переваги «цифрового» світу. Забезпечення ефективності державного управління в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства не може бути досягнуто без упровадження цифрових технологій у цій сфері.

Крім того, інновації в державному управлінні - це впровадження новаторських ідей, методів, технологій та процесів з метою покращення ефективності, ефективності та якості надання публічних послуг. Це може включати в себе впровадження нових інформаційних технологій, стратегій управління та структурних змін для досягнення більш високого рівня гнучкості та адаптивності в умовах постійних змін. Ми можемо сформулювати наступний асоціативний ряд (рис 1) [1].

Рис. 1. Асоціативний ряд поняття інновація

Актуальність проблеми постає в сучасному сьогодні, де «все вже вивчено і інтегровано». Але навіть знаючий цей фактор, у сучасному українському управлінні велика увага приділяється боротьбі з корупцією та забезпеченню високого стандарту прозорості, підвищення прозорості та відкритості, покращення якості послуг [2].

Враховуючи ці аспекти, інновації стають ключовим елементом сучасного державного управління, сприяючи покращенню якості життя громадян та забезпечуючи стабільний та конкурентоспроможний розвиток країни

Впровадження стратегій та політик для підтримки інновацій в державному секторі визначається необхідністю адаптації урядових структур до вимог сучасності та використання передових технологій для поліпшення ефективності та надання якісних послуг громадянам. Враховуючи високий темп технологічного розвитку, важливо впроваджувати інновації в управлінські процеси, щоб забезпечити гнучкість, швидкість та відкритість у діяльності державних установ. Стратегії, такі як створення інноваційної культури, фінансова підтримка, партнерства з приватним сектором та інші, сприяють створенню відкритого та гнучкого середовища для інновацій. Відданість інноваціям в державному секторі сприятиме створенню більш ефективного, прозорого та громадянсько-орієнтованого уряду, здатного ефективно вирішувати виклики та впроваджувати передові рішення для забезпечення високого рівня обслуговування громадян і підтримки соціально-економічного розвитку [3].

Таким чином, цифрова трансформація має значущий вплив на державне управління, вносячи революційні зміни у способи, якими державні органи виконують свої функції та надають послуги громадянам. У цифровому кодексі вказано 8 основних аспектів які є стовпами, на чому буде формуватись діджиталізація. Слід відзначити, що принципи "цифровізації" в Україні, які визначені, підкреслюють необхідність комплексного та спільного підходу для успішної трансформації в цифрову економіку. Основні аспекти включають

забезпечення рівних можливостей доступу до інформації, створення переваг у різних сферах життя, використання цифрових технологій для економічного зростання, розвиток інформаційного суспільства та культури, міжнародне співробітництво, стандартизація, безпека та довіра, а також активне державне управління.

Ці принципи створюють основу для структурованого підходу до впровадження цифрових технологій в Україні, сприяючи інноваціям, конкурентоспроможності та підвищенню якості життя. Важливо враховувати ці принципи при розробці та впровадженні національних стратегій і програм цифрової трансформації для досягнення національних та глобальних цілей.

Список використаних джерел:

1. Безгін К. С., Клименко Ю. М. Управління інноваціями: навчальний посібник / заг. ред. К.С. Безгіна. Вінниця: ДонНУ, 2017. 207 с.
2. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020). Концептуальні засади (версія 1.0). URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>
3. Сімаков К. І., Валіна В. Г., Лауніконіс В. П., Будовій М. Ю. Особливості державного управління в умовах цифрової трансформації України. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1(63). С. 179-185. DOI: 10.12958/1817-3772-2021-1(63)-179-185.

Марченко Н. А., к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки, обліку та фінансів Чернігівський інститут інформації, бізнесу і права ЗВО «Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Ю. Бугая»

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ ПОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

В результаті російської агресії було завдано значних збитків українській промисловості, зокрема в металургії, електроенергетиці, хімічній и нафтовій промисловості. Реформування промисловості України після війни з Росією є важливим завданням для відновлення економіки та забезпечення стійкого розвитку країни.

Проблематиці воєнного руйнування і завданих збитків у промисловості країни та її повоєнного відновлення на даному етапі здебільшого приділяють увагу зарубіжні та вітчизняні політичні діячі, міжнародні експерти та журналісти. Ця тема має актуальний характер в складних умовах воєнного стану, в яких опинилась вся українська економіка. Тому важливим є питання визначення розмірів зазнаних збитків у промисловості та стратегічне планування її відновлення шляхом фінансування і реформування з метою подальшого розвитку.

Метою дослідження є визначення сум завданих збитків у вітчизняній промисловості внаслідок російської агресії та шляхів післявоєнного відновлення і розвитку промислового виробництва в Україні.

На лютий 2023 року сума збитків, завдана інфраструктурі України через повномасштабне вторгнення РФ, збільшилася ще на 6 млрд. дол. і становить 143,8 млрд. дол. Про це йдеться в оцінці KSE Institute в рамках проекту «Росія заплатить». [4]

Найбільше постраждали від війни Донецька (\$32,2 млрд.), Харківська (\$31,2 млрд.), Луганська (\$17,7 млрд.), Запорізька (\$10,5 млрд.), Київська (\$9,1 млрд.), Херсонська (\$7,3 млрд.), Чернігівська (\$6,4 млрд.) і Миколаївська (\$6,3 млрд.) області.[3] Тобто, в першу чергу постраждалими є області з високим промисловим потенціалом.

У перші місяці повномасштабної війни не працювало понад 40% підприємств, тисячі людей втратили джерела доходу. Загалом через вторгнення росії Україна втратила від 5 до 7 млн. робочих місць [2].

В результаті через війну очікується падіння промисловості на 42,6% при зменшенні ВВП на 31% (за оцінками експертів Інституту економічних досліджень та політичних консультацій) [1].

Попередньо за розрахунками було визначено суму збитків від руйнації і знешкодження активів промислових підприємств в результаті воєнних подій на суму біля 13,0 млрд. дол. Однак за останніми підрахунками експертів проєкту KSE «Росія заплатить» знижено оцінку збитків промисловості та підприємств з 13,0 млрд. дол. до 11,3 млрд. дол. через переоцінку статусу підприємств після надходження оновленої інформації про результати пошкодження активів після обстрілів [4].

Реформування промисловості України після війни з Росією є надзвичайно важливим завданням для відновлення економіки країни. Внаслідок війни було знищено значну кількість промислових об'єктів, а також призупинено виробництво на багатьох інших підприємствах.

Одним з найважливіших завдань реформування промисловості України є модернізація й оновлення виробничої бази. Це включає до себе впровадження нових технологій, підвищення продуктивності праці и нарощування ефективності виробництва.

Також важливо залучити іноземні інвестиції до промислового виробництва України, що дозволить розширити експортний потенціал країни і створити нові робочі місця.

Окрім того, важливим аспектом є орієнтація на виробництво від експортно-орієнтованої до внутрішньої споживчої моделі. Це передбачає створення відповідної інфраструктури та розвиток внутрішнього ринку.

Нарешті, важливою складовою реформування промисловості України є підвищення енергоефективності виробництва. Це дозволить не тільки знизити енергоспоживання, але й знизити негативний вплив на навколишнє середовище.

Однією з основ стратегічної реформи промислового виробництва України є стимулювання інвестицій в економіку, отримання іноземних інвестицій для підтримки вітчизняних підприємств. Для цього можна вводити податкові канікули та знижувати митні ставки для іноземних інвесторів, а також розробляти спеціальні програми та утворювати фонди для фінансування підтримки підприємств.

Також важливим елементом реформування промисловості є збільшення ефективності виробництва та впровадження нових технологій. Для цього можна провести заходи щодо модернізації виробничих потужностей, підвищення кваліфікації робочої сили та сприяння впровадженню інноваційних рішень.

Крім того, для реформування промисловості України потрібна реформа законодавства та підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності. Це дозволить розробити велику прозору та стабільну систему ділових відносин, підвищити інвестиційну привабливість держави та сприяти розвитку конкурентного середовища.

В результаті війни з Росією промисловість України зазнала великих змін і потребує серйозної реформи. В результаті військового конфлікту, було знищено багато підприємств, особливо на території Донбасу. Загалом, промисловість України зазнала серйозної турбулентності і зниження виробничого потенціалу.

Для реформування промисловості України необхідно провести ряд заходів. На першому етапі необхідно відновити зруйновані підприємства та

ринки збуту, а також завести інвестиції для заміни застарілих технологій і обладнання.

Наступним кроком повинно бути здійснення макроекономічних реформ, які дозволять створити сприятливий інвестиційний клімат. Зокрема, необхідно подолати бюрократію и корупцію, збільшити транспарентність в управлінні підприємствами, а також запровадити доступну та стабільну енергетичну політику.

Також важливим кроком повинно стати долучення висококваліфікованих консультантів та підготовка нового покоління фахівців для відновлення промисловості, що потребує створення ефективної системи навчання і підготовки, а також підвищення стимулів для залучення роботодавців.

Крім того, варто звернути увагу на розвиток нових промислових галузей, які будуть сприяти диверсифікації економіки и створенню нових робочих місць. До таких галузей можна віднести виробництво екологічно чистих матеріалів, високотехнологічне виробництво.

Уряд України повинен працювати над реалізацією всіх цих заходів, щоб забезпечити успішне реформування промисловості країни і відновлення економіки.

Підсумовуючи, хотілося б зазначити, що запорукою успішного економічного відновлення України, у тому числі – промислового – є ефективна співпраця влади, бізнесу і міжнародних інвесторів. Також захист прав власників, верховенство права і жорстка боротьба із корупцією. Власне, це ті фактори, від дотримання яких залежить і наше членство в ЄС.[2]

Список використаних джерел:

1. Ангел Є., Гулік А. Як українська промисловість долає воєнні виклики. *Дзеркало тижня*. 11.08.2022. URL: <https://zn.ua/ukr/promyshliennost/jak-ukrajinska-promislovist-dolaje-vojenni-vikliki.html>

2. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці. *Український Союз Промисловців і Підприємців*. 27.07.2022. URL: <https://uspp.ua/news/actual/2018/ohliad-vplyvu-viiny-na-promyslovist-ukrainy-ta-prohnoz-perspektyv-v-ekonomitsi>
3. Прямі збитки від агресії РФ за рік повномасштабної війни сягнули \$143,8 млрд - KSE Institute. *Interfax–Україна*. 23.03.2023. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/899445.html>
4. Рік повномасштабної війни: РФ завдала збитків інфраструктурі України на \$144 мільярда. *Економічна Правда*. 23.03.2023. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/03/23/698344/>

Новаченко Т. В. доктор наук з державного управління, канд. пед. наук, доцент, професор кафедри менеджменту, маркетингу та публічного управління Національної академії статистики, обліку та аудиту

БІНАРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ: «ТВЕРДА» ТА «М'ЯКА» СИЛИ

Протистояти світовим кризам і захищати інтереси громадян може лише сильна, системно функціональна державна влада – вид публічного політичного впливу, що реалізує свій потенціал подоланням множинних глокалізаційних викликів. Тому, немає влади без сили, оскільки безсильна влада – це не влада. Однак поняття «сила» здебільшого асоціюється з директивним моментом – насиллям, примусом, нав'язуванням своєї волі у формі наказу, що супроводжується загрозою покарання. Тож, влада, що засновується на примусовому її елементі, може характеризуватися як прямолінійна і примітивна, але навіть така влада не може бути зведена тільки до примусу, оскільки вона не зможе згуртувати націю, побудувати державну самостійність, забезпечити свободу і безпеку народу. Як наголошує «Силою можна звалили трон, однак заснувати республіку можна тільки мудрістю»[3, с. 68]. Водночас лідер Великої французької революції підкреслює, що від часів повалення Римської імперії і аж до занепаду французької монархії – завжди у тієї правлячої верстви, яка не вміла або не могла застосувати силу, відбиралася влада іншою верствою, яка вміла і могла ту силу використати. Людовік XVI зазнав поразки через те, що не хотів, не вмів або не міг скористатися силою, а перемогли його революціонери тому, що хотіли, вміли і могли скористатися силою.

У довідковій літературі поняття «сила» визначається як джерело початок, головна (невідома) причина будь-якої дії, руху, прагнення, спонукання, будь-яких речових змін у просторі або як початок змін у світових явищах. Сила – це здатність впливати на речі, змінюючи їх попередній стан [4, с. 1725]. Отже,

сила – здатність прояву якої-небудь діяльності, що має характерний ступінь, спрямованість, напруженість прояву цієї діяльності. У контексті державної влади і владарювання поняття «сила» виступає як суто моральний або такий, що підтримується страхом покарання, феномен. Відповідно, сила – матеріальне або духовне начало, що є джерелом енергії у будь-якій діяльності.

Сильною є легітимна влада, що засновується на таких її формах, як вплив і авторитет. Разом із тим дії влади, що спрямовані проти людини та її гідності, руйнують моральні засади спільного життя людей – солідарність, довіру, правові відносини, дозволяють констатувати факт відсутності її легітимності. У суспільній і політичній думці склалося декілька типів теорій, що пояснюють джерела насилля. Так, одну з груп об'єднує концепція, що виводить насилля з природи людини – її вроджених нахилів та інстинктів, що підштовхують людину до насилля, зокрема її прагнення до влади й панування.

У довідковій літературі поняття «насилля» визначається з двох позицій, а саме як державна влада, що спирається на право, і як влада, обмежена правом. Друге тлумачення охоплює модус дії, спрямований на навмисне нанесення шкоди суб'єктам дії чи речам або на знищення останніх. Стосовно державної влади висловився й Нікколо Мак'явеллі, який вважає, що лише за допомогою насилля можна створити, зміцнити та зберегти державну владу [2]. Такий принцип стає керівництвом до дії в політичній боротьбі за здобуття державної влади та її утримання і в сучасні часи. Наукові пояснення науковцями феномену насилля бачимо, що він пов'язується не лише з прямими фізичними та матеріальними збитками, а і з психологічною й інтелектуальною сферами і проявляється опосередковано – у вигляді нав'язування опонентові власних переконань, спотвореної інформації тощо. Насилля – це руйнівна сила, точніше саморуйнівна, оскільки в своєму абсолютному здійсненні як абсолютне зло воно обертається проти самого себе [1].

Схильність до насильства може мати біологічні причини, що зумовлює певні психічні та фізичні зміни, які готують людину до боротьби. Однак відомо,

що розпочати насильницькі дії значно простіше, ніж зупинити, оскільки насильство підкоряється глибинним інстинктам – ірраціонально і сліпо. Крім того, насильство має властивість взаємності, оскільки будь-яке насильство викликає відповідь як форму наслідування.

Отже, сутність поняття «насилля» виражається у самому слові, що означає примушування до чогось силою. Проте останнє не гарантує процес владарювання, бо доки об'єкт чинить опір, не підкоряється, він – не підвладна, а протиборча сторона. Насилля, яке може застосовувати влада, можна коротко визначити як узурпацію свободи волі.

Таким чином, динамічна сутність життя, у якій закладено природне прагнення до конкуренції й владарювання, окреслює вимогу щодо поняття «сила» у якому слід розрізняти такі її складові: руйнівну (насилля) та продуктивну, що криється в її «м'якій силі» як могутності влади.

У 80-х роках ХХ ст. Р. Клайн, запропонував формулу, що призначалася для оцінки сукупної державної сили. Ця формула ділить елементи, що визначають сукупну державну міць, на дві частини – матеріальну та духовну. Через десятиліття, з цієї ж підстави, Джозеф Най розділив державну силу на «тверду» (hardpower) – матеріальні елементи сукупної державної сили та «м'яку силу» (softpower) – як духовні елементи. До твердої сили віднесено набір інструментів економічного, політичного, військового чи дипломатичного тиску. Іншими словами – це примусові заходи, які одні країни змушують діяти певним чином інші країни, що на теперішній час відображається у загарбницьких діях росії стосовно незалежної України.

М'яка сила, м'яка влада, м'яка міць – концепція, що була розвинена Джозефом Найємом для опису можливості отримати бажане через кооптацію і співробітництво. До «м'якої сили» він відносить стратегію розвитку держави, ідентифікаційну міць її ідеології й ціннісних орієнтацій, позитивність соціального ладу, здатність проведення основної лінії і стратегії розвитку, солідарність народу, творчу силу нації, атрактивність культури і силу впливу в

міжнародних справах, а також авторитетне керівництво [5]. На думку вченого, усі ці духовні елементи, є «м'якою силою», що має глибоке філософське коріння і походить від стародавніх китайських філософів. Вода – найм'якша і найслабша річ у світі, але в подоланні твердого та міцного вона є непереможною, і в світі їй немає рівного. З погляду символізму, вода розчиняє, знищує, очищає, змиває і відновлює, однак те, що м'яке і субтильне – сильне. Очевидно, що м'яка сила з'явилась не тільки як альтернатива твердій силовій політиці. Як і будь-яка форма сили, вона може використовуватись з недобрими намірами, але, на відміну від твердої, м'яка сила відрізняється своїми засобами.

Таким чином, дієздатність та ефективність державної влади багато в чому залежать від її легітимності, що акумулюється в продуктивній, нематеріальній цінності – «м'якій силі». Разом із тим, застосування жорсткої сили, як зовнішньополітичного інструменту, за допомогою військових засобів, що застосувала росія, поставило вимогу перед державною владою в Україні застосування щодо загарбників твердої сили. Однак, після перемоги, Україна, як і раніше, представлятиме себе світу через «м'яку силу» – культуру, політичні цінності та моральний авторитет.

Список використаних джерел:

1. Арендт Х. Джерела тоталітаризму. К.: Дух і Літера, 2002. 575 с.
2. Мак'явелі Н. Державець. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Machiavelli_Niccolo/Derzhavets/ (дата звернення 02. 11. 2023)
3. Робесп'єр М. Представницьке урядування. *Всесвіт* Київ. 1989. №7. С. 156–161.
4. Онацький Є. Сила. Українська мала енциклопедія: 16 кн. : у 8 т. Т. 7, кн. XIV: Літери Сен_Сті. 1965. С. 1725.
5. Nye Joseph S. Leadership. URL: <https://dash.harvard.edu/bitstream/handle/1/11738396/Nye-Leadership.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 10. 11. 2023)

ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Публічне управління регулює усі сфери державного та суспільного життя, а тому вивчення його функціонування залишається актуальним у будь-які часи та періоди. На сучасному етапі, коли перед Україною стоять небачені виклики у вигляді російської агресії, коли реальним стало набуття повноправного членства України у Євросоюзі, важливим є вдосконалення ефективності публічного управління шляхом проведення реформ.

Реформуючись, система державного управління набуває якісно нових властивостей. Зокрема, величезна робота проводиться задля забезпечення прозорості органів публічної влади з метою надання населенню повної достовірної інформації про її діяльність, досягнення розуміння населенням усіх її аспектів.

Звичайно, це завдання можливо реалізувати за умови ефективної політичної комунікації як всередині органів публічного управління, між ними, так і на рівні спілкування «влада – суспільство». Тобто публічне управління повинне використовувати всі переваги горизонтальної та вертикальної політичної комунікації, оскільки публічне управління є не лише адміністративним, але й політичним процесом. Загальновідомим є те, що представники всіх теорій влади та її виникнення вважають, що владні відносини мають складну ієрархічну структуру, в якій формальним первинним суб'єктом та джерелом влади виступає народ, що передає владні функції своєму офіційному представнику – державі. Держава ж, використовуючи політичну комунікацію, делегує повноваження серед «носіїв» владних відносин по «горизонталі» (законодавча, виконавча, судова гілки влади) й по «вертикалі»

(центральні, регіональні, місцеві органи влади). Разом з тим «носії» владних відносин керують населенням країни від імені всього суспільства, що також є вертикальною політичною комунікацією. Сучасний процес управління передбачає комунікацію не лише між формальними, але й між неформальними акторами політики задля прийняття та виконання управлінських рішень різного рівня [2]. Між різними носіями влади, а також між державою та громадянами існують прямі та опосередковані форми спілкування та спеціальні засоби зв'язку, які складають систему політичної комунікації. Свобода поширення та отримання інформації сприяє значному збільшенню участі громадян у політичному процесі, досягненню консенсусу між різними соціальними групами та прошарками населення.

Саме політична комунікація формує та забезпечує взаємодію між суспільством та владою. Її метою є виявлення та дискусійне обговорення найбільш важливих для суспільства соціальних, економічних, політичних проблем з подальшим визначенням можливих, припустимих методів їх вирішення спільними зусиллями влади й суспільства. Діалогові відносини суспільства та влади передбачають аргументацію певних позицій з метою переконання іншого учасника у правильності обраного рішення, або ж зміни певної позиції. Рішення, які продукуються сучасною політичною системою, все менше є вольовими (такими, що приймаються всупереч опору сторін, які зачіпаються) і все більше набувають ознак дискурсивних рішень. Заговорили навіть про становлення нової форми організації влади у сучасних суспільствах – медіакратію, яка створює специфічні політичні відносини суспільства та правлячого класу, надаючи нові можливості використання державної влади.

Політична комунікація впорядковує обмін інформацією між політичними суб'єктами, які у демократичній державі не можуть бути поза процесом політичного спілкування, яке зачіпає питання спільного інтересу, оскільки, за висловом Ю. Хабермаса, публічне управління є засобом впливу демократичних суспільств на самих себе [1]. Процеси публічної комунікації повинні привести

суспільство до обґрунтованої розумності та ефективності публічного управління [1]. Так, «презумпція розумності» спирається на нормативний зміст демократичних методів [1], які повинні забезпечити ґрунтовний розгляд питань, які виникають, та виробити рішення, які б враховували інтереси всіх. «Презумпція ефективності» [1] передбачає здатність суспільства до самоорганізації.

Влада, яка здійснюється на основі комунікації, пише Ю. Хабермас, може впливати на оцінку публічного управління, на процеси прийняття політичних рішень за допомогою «розгалужених демократичних публічних організацій та інститутів» [1], створення громадської думки та демократичного волевиявлення. Така, багатобічна та багатоканальна комунікація, на думку Ю. Хабермаса, зумовлює гнучкість та мобільність, і, разом з тим, нормативну міцність публічного управління.

Отже, головним змістом політичної комунікації є створення передумов публічної політики та публічної влади, тобто влади, яка користується підтримкою та довірою громадян, які складають структуровані соціальні групи (громадянське суспільство), ведуть публічні дискусії про розробку, прийняття й просування владних рішень. Сучасні владні відносини все більше стають договірними відносинами, сфера яких постійно розширюється завдяки політичній комунікації, суспільній думці, засобам масової інформації тощо. А тому політичну комунікацію слід вважати механізмом публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Habermas J. Ausgewählte politische Schriften. Frankfurt am Main: Suhrkamp; 1981–1998.
2. What is good governance? / UNESCAP. URL: <http://creativelearning.org/blog/2021/10/14/what-is-good-governance> (дата звернення 10.11.2023)

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЯК ПОКАЗНИК ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Курс на європейську інтеграцію вимагає від України масштабних внутрішніх перетворень, одним із яких є публічність політики, формування відкритого суспільства, створення системи соціального партнерства між органами державної влади, місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства. Саме цим визначається актуальність обраної теми.

Публічна політика – це не лише «відкритість» та «прозорість» державної служби та органів управління. Публічна політика передбачає служіння «публіці» [1, с.11], наявність публічного управління, яке повинно базуватися на врахуванні прямих та зворотних зв'язків при прийнятті управлінських рішень; бути відкритою системою; спиратись на принципи поліцентричності.

Публічна влада, за визначенням Жюльєльмі, – це «чітко диференційовані відносини правителів та підлеглих, прийняття цієї ситуації підлеглими та можливість постійного контролю правителів та їх діяльності з боку підлеглих» [4], що є ознакою влади відкритого демократичного суспільства. В такому розумінні, розглядаючи питання публічного управління, слід звернутися до поняття «транспарентність».

Транспарентність визначається тлумачним словником української мови як «вірогідність, ясність і можливість легкої перевірки відомостей про щонебудь; відсутність таємності» [2]. У сфері публічної політики транспарентність розуміють як ознаку комунікації між публічною владою та населенням і частіше використовують як синонім прозорості та відкритості. К.Поппер зазначав, що відкрите суспільство «вільне та справедливе, найбільш самокритичне та відкрите до реформ» [7, с. 15], у якому потрібні рішення

приймаються за допомогою «промов за та проти...» [7, с. 232], тобто обговорюються всім суспільством. У зарубіжній науковій літературі поняття «транспарентність» широко застосовують для характеристики багатьох процесів, які відбуваються у політичній сфері суспільства: фінансування передвиборчих кампаній, консолідація та зміцнення демократії, боротьба з корупцією, політична комунікація. Р.Мітчелл вважає, що «транспарентність» взагалі виступає характеристикою політичної системи сучасної демократичної держави [6]. Тому принцип транспарентності доцільно застосовувати до сфери публічного управління як такий, що відповідає міжнародному законодавству зокрема та принципам «належного врядування» [9].

Транспарентність, на переконання Дж. Я. Шпігельмана, виникає тоді, коли будь-який вид державної діяльності здійснюється в умовах очевидної самодемонстрації [8, с. 147]. Західні дослідники [3, 6] розглядають транспарентність як відкритість діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування і процесу прийняття ними управлінських рішень.

Отже, аналіз наукової літератури дозволив зробити висновок про те, що транспарентність є невід'ємною характеристикою демократичного суспільства та публічного управління, оскільки передбачає відкритість, прозорість, гласність, публічність і підзвітність процесу формування, розвитку та функціонування органів державної влади різного рівня та процесу прийняття ними рішень, а також у ситуаціях реалізації особистих та суспільних інтересів, виробництва, розподілу та використання суспільних ресурсів та благ, у вирішенні суспільно значимих соціальних та політичних проблем. Вона є інструментом забезпечення підконтрольності влади, засобом підвищення активності громадян, їхньої свідомості і політичної культури, результатом комунікації між різними учасниками демократичного процесу. Відкритість державної влади можна визначити як її обов'язок забезпечувати можливості вільного доступу громадян до здійснення управління державними справами. Прозорість передбачає створення органами державного управління умов, які

забезпечують залучення політичних акторів до процесу прийняття управлінських рішень. Однією з ознак транспарентності виступає інформаційна відкритість органів публічної влади, що дозволяє «громадянам отримати адекватне уявлення та сформулювати критичне судження про стан суспільства та органи публічної влади, укріплює дієвість та ефективність громадського контролю за діяльністю останніх» [5, с. 12].

Якщо мати на увазі, що публічність політики є підґрунтям та необхідною умовою демократії, то ефективність публічного управління буде забезпечуватися саме за допомогою його транспарентності, яка передбачає діалогові форми відносин між владою та суспільством, толерантне ставлення та прагнення до взаєморозуміння при обговоренні навіть найгостріших дискусійних проблем. Транспарентність здатна консолідувати та солідаризувати суспільство, оскільки забезпечує підвищення довіри суспільства до рішень та дій влади.

Транспарентність публічного управління забезпечується за допомогою механізмів консультативної взаємодії державної влади з громадянським суспільством, коли до консультацій та обговорень різноманітних питань долучаються представники професійних співтовариств та авторитетні спеціалісти недержавного сектору. Транспарентність публічного управління досягається також за допомогою об'єктивного та своєчасного висвітлення реформ, які відбуваються у різних сферах суспільного життя. Це і створення додаткових джерел інформування суспільства про власну діяльність за допомогою сучасних засобів, наприклад, соціальних мереж, інтернет-платформ, блогів і т.ін.

Тематика транспарентності у демократичному суспільстві залишиться актуальною через постійний пошук балансу між гласністю, підзвітністю та підконтрольністю органів влади.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління. Том 8: Публічне врядування. К.: НАДУ, Львів: ЛРІДУ НАДУ. 2011. 608 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Zbirnyk_statei/Entsyklopediia_derzhavnoho_upravlinni_a_Tom_8/ (дата звернення 2.10.2023)
2. Транспарентність. Словник UA: веб-сайт. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd=%D0%A2%D0%A0%D0%90%D0%9D%D0%A1%D0%9F%D0%90%D0%A0%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC> (дата звернення 08.11.2023)
3. Broz J. L. Political System Transparency and Monetary Commitment Regimes. International Organization, 2002. URL: <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/15087537.pdf> (дата звернення 10.10.2023)
4. Guglielmi G.J. Line introduction audroitdu service public. URL: <https://www.guglielmi.fr/IMG/pdf/INTRODSP.pdf> (дата звернення 10.11.2023)
5. Hood Ch. Transparency in his torical perspective. Oxford: Oxford University Press, 2006. P. 3-23.DOI: 10.5871/bacad/9780197263839.003.0001 (дата звернення 07.11.2023)
6. Mitchell R. B. Sources of Transparency: Information Systems in International Regimes. *International Studies Quarterly*, 1998. № 42. P. 109-130 URL: <https://www.jstor.org/stable/2600819> (дата звернення 10.11.2023)
7. Popper K. The Open Society and Its Enemies. Psychology Press, 2002. 870 с.
8. Spiegelman J. J. The Principle of Open justice : A Comparative Perspective. *UNSW Law Journal*, 2006. Volume 29(2). URL: <https://www8.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/journals/UNSWLawJl/2006/19.html> (дата звернення 10.11.2023)
9. The Principles of Public Administration. 2023 edition. URL: <https://www.sigmaweb.org/publications/Principles-of-Public-Administration-2023-edition-UKR.pdf> (дата звернення 01.11.2023)

ВПЛИВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ НА РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ.

Криптовалютний ринок в Україні розвивається швидкими темпами. За даними НБУ, за 2022 рік обсяги операцій з криптовалютами в Україні склали понад 100 млрд. грн. Цей ринок має значний потенціал для розвитку, але для цього необхідна підтримка з боку держави. Публічне управління може мати як позитивний, так і негативний вплив на розвиток криптовалютного ринку. З одного боку, держава може запровадити регуляторні рамки, які сприятимуть прозорості та надійності ринку. З іншого боку, держава може обмежити або заборонити діяльність на криптовалютному ринку, що призведе до його деградації.

Держава може сприяти розвитку криптовалютного ринку шляхом запровадження наступних заходів:

1. Запровадження регуляторних рамок. Регулювання криптовалютного ринку допоможе захистити інвесторів від шахрайства і недобросовісної конкуренції. Держава може запровадити правила реєстрації та ліцензування криптовалютних компаній, а також вимоги до їхньої діяльності.

2. Створення умов для легалізації криптовалютного ринку. Легалізація криптовалютного ринку допоможе залучити інвестиції в цей сектор економіки. Держава може запровадити податкові пільги для криптовалютних компаній і інвесторів.

3. Розвиток інфраструктури. Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку допоможе зробити його більш доступним для широкого кола користувачів. Держава може підтримувати розвиток криптовалютних бірж,

гаманців і інших сервісів. Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку може сприяти розвитку цього ринку за допомогою наступних факторів [1]:

3.1. Зручність використання. Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку може зробити його більш зручним для використання для широкого кола користувачів. Це може призвести до зростання попиту на криптовалюту.

3.2. Пріоритетність. Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку може показати, що держава підтримує розвиток цього ринку. Це може залучити інвестиції в цей сектор економіки.

3.3. Конкурентоспроможність. Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку може зробити криптовалютний ринок більш конкурентоспроможним. Це може призвести до зниження цін на криптовалюту.

Держава може сприяти розвитку інфраструктури криптовалютного ринку за допомогою наступних заходів: Запровадження податкових пільг для компаній, які займаються розвитком інфраструктури криптовалютного ринку. Надання грантів та інших форм фінансової підтримки компаніям, які займаються розвитком інфраструктури криптовалютного ринку. Співпраця з міжнародними організаціями, які займаються розвитком інфраструктури криптовалютного ринку.

Розвиток інфраструктури криптовалютного ринку в Україні може сприяти зростанню попиту на криптовалюту, залученню інвестицій в цей сектор економіки та підвищенню конкурентоспроможності криптовалютного ринку.

Держава може негативно вплинути на розвиток криптовалютного ринку шляхом запровадження наступних заходів [2]:

1. Заборона діяльності на криптовалютному ринку. Заборона діяльності на криптовалютному ринку призведе до його деградації. Це може привести до втрати інвестицій і робочих місць. Заборона діяльності на криптовалютному ринку — це політика держави, яка забороняє або обмежує торгівлю

криптовалютами. Існує ряд аргументів на користь заборони криптовалют. Деякі з цих аргументів включають:

1.1. Захист інвесторів. Криптовалюти є високоризиковими активами, і заборона торгівлі ними може допомогти захистити інвесторів від збитків.

1.2. Протидія відмиванню грошей. Криптовалюти можуть використовуватися для відмивання грошей, і заборона торгівлі ними може допомогти боротися з цим злочином.

1.3. Захист фінансової системи. Криптовалюти можуть дестабілізувати фінансову систему, і заборона торгівлі ними може допомогти запобігти цьому.

2. Обмеження діяльності на криптовалютному ринку. Обмеження діяльності на криптовалютному ринку може зробити його менш привабливим для інвесторів і користувачів. Це може призвести до зниження обсягів операцій на ринку. Обмеження діяльності на криптовалютному ринку – це політика держави, яка встановлює правила та обмеження для торгівлі криптовалютами. Ці обмеження можуть бути різними, і вони можуть мати різний вплив на розвиток криптовалютного ринку. Деякі з найбільш поширених обмежень на діяльність на криптовалютному ринку включають:

2.1. Реєстрація та ліцензування криптовалютних компаній. Держава може вимагати від криптовалютних компаній реєстрації та отримання ліцензії для здійснення діяльності. Це може допомогти захистити інвесторів від шахрайства та недобросовісної конкуренції.

2.2. Оподаткування криптовалют. Держава може вводити податки на криптовалюти. Це може допомогти залучити інвестиції в цей сектор економіки.

2.3. Обмеження використання криптовалют. Держава може обмежувати використання криптовалют у певних сферах, наприклад, для оплати товарів і послуг. Це може допомогти запобігти відмиванню грошей та іншим злочинам.

Україна має потенціал стати одним з лідерів у розвитку криптовалютного ринку в Європі. Однак для цього необхідно створити сприятливі умови для діяльності на цьому ринку.

У 2022 році Верховна Рада України ухвалила закон "Про віртуальні активи", який визначає правові засади регулювання криптовалютного ринку. Цей закон є важливим кроком у розвитку криптовалютного ринку в Україні.

Однак, для того щоб повною мірою реалізувати потенціал криптовалютного ринку, необхідно внести зміни до цього закону. Зокрема, необхідно уточнити визначення "віртуального активу" та "криптовалюти", а також запровадити вимоги до реєстрації та ліцензування криптовалютних компаній.

Крім того, необхідно розробити податкові правила для криптовалютного ринку. Наразі оподаткування криптовалют в Україні є невизначеним, що створює певні ризики для учасників ринку.

Загалом, публічне управління може мати як позитивний, так і негативний вплив на розвиток криптовалютного ринку в Україні. Для того щоб створити сприятливі умови для розвитку цього ринку, необхідно ухвалити необхідні нормативно-правові акти та розробити податкові правила.

Список використаних джерел:

1. Васильчак С.В. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького*. 2017. №76. С. 19-25.
2. Пальчевський І. Як працює ринок криптовалют в Україні URL: <https://finclub.net/ua/analytics/yakpratsiuie-rynok-kryptovaliut-v-ukraini.html>

КОМУНІКАТИВНА ПОВЕДІНКА ПУБЛІЧНИХ ОСІБ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Ефективність державного управління визначається багатьма чинниками. На сучасному етапі розвитку українського суспільства підвищенні вимоги висуваються до осіб, які здійснюють управління та керівництво суспільством. Цим і зумовлюється актуальність обраної теми.

Державне управління набуває ознак публічності, воно стає дедалі прозорішим та відкритішим. Поряд з поняттям «державне управління» широко використовують поняття «публічне управління», яке розуміють як суспільне управління, що здійснюється через надання влади суспільству – через децентралізацію. Публічне управління є трендом сучасного демократичного суспільства. Воно передбачає, що державне управління буде керуватися принципами децентралізації, концепції «Good Governance», які наповнюють «концепцію державного управління соціальною та гуманітарною складовими», формують «новий підхід до розуміння необхідного самоврядування, що має тепер не тільки відповідати вимогам ефективності, а і бути відкритим, доступним, підзвітним, підконтрольним і чутливим до вимог громадян, їх потреб і прохань» [4, с.9]. Під принципами належного врядування розуміють: забезпечення участі в ухваленні рішень та належне реагування; відкритість і прозорість; доброчесність і етичну поведінку; ефективність, компетентність і спроможність; інноваційність та відкритість до змін; сталість та довгострокову орієнтованість; грамотне фінансове управління; повагу до прав людини та культурної різноманітності; забезпечення соціальної згуртованості; підзвітність [1, с. 137]. Як бачимо, велика увага приділяється саме людським якостям осіб, які беруть участь у державному управлінні, їх культурі та поведінці. Складовою діяльності державного управлінця виступає комунікативна поведінка, тобто

вміння спілкуватися, передавати та отримувати повідомлення, працювати з інформацією.

Характеризуючи відкрите суспільство, яким, звичайно, є сучасне демократичне українське суспільство, К. Поппер нагадував, що ще в античні часи наголошувалось на «людському аспекті політики», «особистісному вимірі відкритого суспільства» [6, с. 237]. Тому особистісний вимір державного публічного управління є надзвичайно важливим в умовах реформування державної служби та адміністрації.

Державна посадова особа, за визначенням, наприклад, Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC) [3], це особа, «яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі; виконує будь-яку державну функцію, або надає будь-яку державну послугу».

Публічність державного управління передбачає комунікацію між посадовими особами та громадянським суспільством. А тому сучасний управлінець має відповідати певним вимогам, мати певний рівень комунікативної компетенції зокрема.

Комунікативна компетентність особистості у науковій літературі визначається як «здатність володіти таким потенціалом і досвідом, який дозволить бути успішним у професійному спілкуванні, а також надасть упевненості у тому, що фахівець зможе ефективно реалізовувати їх у ситуаціях взаємодії з людьми», «ступінь задовільного оволодіння певними нормами спілкування, поведінки, ... стратегією, тактикою і технікою ефективного спілкування» [5, с. 125]. До комунікативної компетентності належить сформованість комунікативних навичок – навичок публічних виступів, ведення розмови, активного слухання тощо.

Комунікативна поведінка публічних осіб повинна спрямовуватись на встановлення контакту, взаємодії з громадянами, на конструктивний діалог, який допоможе прийняти правильні управлінські рішення та розв'язати

нагальні питання у певній управлінській сфері.

Державний службовець більшість робочого часу приділяє спілкуванню з громадянами, вирішує їх нагальні питання, задовольняючи різноманітні інтереси та потреби. А тому до компетентностей комунікативної поведінки посадових осіб слід зараховувати й такі особистісні якості як емпатія, доброзичливість, ініціативність та відкритість. Саме вони допоможуть посадовцеві «поставити себе на місце іншого», поважати співрозмовника та його позицію, бути до нього толерантним, бути щирим та активно співпрацювати з партнером по взаємодії. При цьому посадовець як публічна особа має вміти говорити про конкретні проблеми, знаходити ефективні шляхи їх вирішення, однозначно відповідати на питання, висловлювати власну думку, не ображаючи та не принижуючи співрозмовника. Все це стане можливим за умови, коли публічні особи будуть володіти знанням про особливості вербальної та невербальної комунікації, навичками усного та письмового ділового мовлення, вмінням обирати найбільш доцільні засоби інформування населення та канали комунікації.

Принципи комунікативної поведінки посадових осіб закріплені і в законодавстві України. Наприклад, у Законі України «Про запобігання корупції» фіксуються правила поведінки представників державної влади та місцевого самоврядування щодо законності, пріоритету інтересів, політичної неупередженості, толерантності, об'єктивності, компетентності і ефективності, формування довіри до влади, конфіденційності, утримання від виконання незаконних рішень чи доручень, недопущення конфлікту інтересів тощо [2].

Навички ефективного спілкування, вміння працювати в команді, керувати та підтримувати інших – невід'ємні складові комунікативної компетенції посадових осіб, які допоможуть ефективно співпрацювати з партнерами, надавати якісні послуги населенню, сприятимуть всебічному розвитку громади як частини громадянського суспільства, а, отже, виступають чинником ефективного державного управління.

Список використаних джерел:

1. Бедний О. І. Зміст та значення принципів належного врядування в адміністративному праві України. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.19>
2. Закон України «Про запобігання корупції»
URL: https://ips.ligazakon.net/document/T14_1700 (дата звернення 11.11.2023)
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text (дата звернення 01.11.2023)
4. Навчальний дистанційний курс «Належне врядування». 2020. URL: https://mmgh.kname.edu.ua/images/NAUKA/2020_____pdf (дата звернення 31.10.2023)
5. Управління професійним розвитком кадрового потенціалу органів державної влади: Монографія / О. Г. Романовський та ін. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. 316 с.
6. Popper K. The Open Society and Its Enemies. Psychology Press, 2002. 870 с.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ: ДОСВІД США.

Необхідність ефективного управління бізнес-процесами промислових підприємств в умовах цифрової економіки щодо диверсифікації підприємств оборонно-промислового комплексу обумовлена воєнними діями на території України, наростанням геополітичної нестабільності та нестійкого розвитку світової економіки в цілому, загостренням глобальної конкуренції.

Посилилася тенденція розповсюдження на сферу економіки викликів та загроз військово-політичного характеру, а також використання економічних методів для досягнення політичних цілей.

У цих умовах особливої ролі набуває диверсифікація розвитку підприємств оборонно-промислового комплексу, здатних при правильній організації їх управління відповідно до цифрових викликів економіки забезпечувати стабільне зростання економічного потенціалу в сукупності із забезпеченням національної безпеки нашої країни загалом.

Підприємства оборонно-промислового комплексу, які здійснюють реалізацію всього життєвого циклу виробів, забезпечують реалізацію завдань не лише створення найбільш перспективних зразків озброєнь, військової та спеціальної техніки, а також з розвитку трансферу технологій з оборонних галузей у цивільні та назад, зі створення продукції конкурентоспроможної на світовому ринку.

На сьогодні актуалізується необхідність у формуванні взаємозв'язку процесу реалізації національних програм розвитку та національних проектів.

Наразі відбувається внесення змін до законодавства з метою вдосконалення стратегій розвитку оборонно-промислового комплексу, які

мають сприяти розробці, апробації та виробництву організаціями оборонно-промислового комплексу інноваційного озброєння, які мають стати конкурентно спроможними у світі.

Водночас, зарубіжні держави, які займають лідируючі позиції на світових ринках, дозволяє досліджувати пріоритети та тенденції розвитку трансформації бізнес – процесів оборонно-промислових підприємств, особливості формування та напрямки диверсифікації оборонної промисловості за допомогою комерціалізації військово-орієнтованих наукомістких технологій цивільного та подвійного призначення в умовах цифрової економіки. Як свідчить міжнародний досвід, саме в сукупності фактори диверсифікації та технологій подвійного використання збільшують інвестиційну привабливість оборонного сектора через мультиплікативний ефект взаємного збагачення технологій, стандартів цифрової економіки.

Перше місце у списку лідерів посідає США. Багатоскладовий ефект функціональної взаємодії критичних, зокрема, технологій подвійного призначення через системні та рішучі зміни в деяких галузях науки, техніки та виробництва, що дозволяє формувати матеріальну основу для прискорення інноваційних процесів військової промисловості США. Розвиток концепції подвійних технологій у США передбачає вдосконалення механізму передачі технологій та науково-технічних знань, а також підвищення ефективності та раціоналізацію інноваційної діяльності у вигляді системного підходу. При цьому передбачається розширення потенціалу вдосконалення подвійних технологій, що перевершують якість світових аналогів, за рахунок їх вбудовування в динамічний комерційний ринок.

Особливе значення має мультиплікативний ефект взаємного збагачення військових та цивільних технологій, що призводить до підвищення гнучкості під час створення інноваційного наукомісткого продукту, трансформації бізнес-процесів, та, відповідно до зростання ефективності використання витрат.

Дедалі важливішу роль відіграють проекти державно-приватного партнерства. Долучення дрібного бізнесу до вирішення технологічних проблем Міністерства оборони США (частка у загальному обсязі контрактів наприкінці 80-х зросла до 25%) стало одним з ефективних каналів поширення науково-технічних досягнень подвійного призначення, отримані під час виконання військових досліджень. Так, у 2001 р. малому бізнесу було виділено 1,29 млрд. дол., на 4748 проектів, 45% цієї суми по лінії Міністерства оборони США (576 млн. дол.) [1].

У 2014 р. прийнято «Інноваційну ініціативу у військовій галузі» (Defense Innovation Initiative), мета якої є збільшення інвестицій та якісно новий ривок у розробці нових високих технологій та систем, зокрема в галузі робототехніки, автономних систем, великих даних, перспективних виробничих систем, включаючи адитивні технології за допомогою більш досконалих та ефективних форм державно-приватного партнерства під час створення технологій [2]. Головна задача є залучення та стимулювання працюючих у Силіконовій долині компанії.

Стратегія США у сфері технологій подвійного призначення спрямована на створення єдиної національної промислової бази, в основі якої пріоритети при інвестуванні розвитку технологій подвійного призначення, критично важливих для національної безпеки, посилення процесу інтеграції військового та цивільного виробництва, а також розширення використання ринкових компонентів та цифровізації у військових виробництвах через залучення малого бізнесу, регулювання законодавства.

Список використаних джерел:

1. Воєнно-технічна політика: проблеми формування та управління: Монографія / В. О. Смірнов, Л. М. Ленський, С. В. Жданов; За заг. ред. В. О. Смірнова. К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2011. 216 с.
2. Сальнікова О.Ф., Ситник Г.П. Тенденції розвитку оборонно-промислового комплексу провідних країн світу. *Аспекти публічного управління*. 2014. № 9-10 (11-12). С. 56-65.

ОБ'ЄКТИВНІ ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ КОРУПЦІЇ

Згідно статті 1. Визначення термінів (абзац четвертий частини першої статті 1 у редакції Закону України від 14.05.2013 р. N 224-VII): «Корупція - використання особою, зазначеною в частині першій статті 4 вищевказаного Закону, наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній в частині першій статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції", або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей» [1].

Слід звернути увагу на корупційне не правопорушення як умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у частині першій статті 4 Закону України "Про засади запобігання і протидії корупції", за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність.

Діяльність із запобігання і протидії корупції ґрунтується на принципах:

- верховенства права;
- законності;
- комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів;
- пріоритетності запобіжних заходів;
- невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;

- відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

- участі громадськості у заходах щодо запобігання і протидії корупції, державного захисту осіб, які надають допомогу у здійсненні таких заходів;

- забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням.

Причини поширеності корупції лежать в економічних, політичних, правових, соціально-культурних, моральних і навіть у психологічних площинах.

Об'єктивні причини поширеності корупції в Україні:

- становлення нової державності й руйнування старої;

- перерозподіл державної власності;

- занепад економіки, розгортання економічної кризи;

- тінізація економіки;

- зменшення надходження податків;

- різке скорочення надходжень до державного бюджету, зменшення асигнувань на утримання бюджетної сфери та заборгованість із виплати бюджетникам заробітної плати, яка сягає декількох місяців;

- незавершеність формування правового поля в Україні;

- монополізація державними службами багатьох послуг для населення;

- різке зростання в суспільстві злочинності, поширеність особливо тяжких злочинів.

Характерною ознакою корупції є конфлікт між діями посадової особи та інтересами її працедавця або конфлікт між діями виборної особи й інтересами суспільства. Багато видів корупції аналогічні шахрайству, що здійснюється посадовою особою, та відносяться до категорії злочинів проти державної влади.

До корупції може бути схильна будь-яка людина, що володіє дискреційними повноваженнями — повноваженнями щодо розподілу якихось ресурсів, що їй не належать, на свій розсуд (чиновник, депутат, суддя,

співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор, лікар тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку (ренти), зв'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримувальним чинником — ризик викриття і покарання.

Основними областями, яких торкнулась корупція у сфері оборони і безпеки, є:

- управління персоналом;
- бюджетування та управління фінансами, закупівлями, процедури по виплаті компенсацій;
- аутсорсинг, приватизація, партнерство між державним і приватним секторами;
- використання надлишкового обладнання та інфраструктури;
- військові операції, а також залучення особового складу та обладнання до господарської діяльності.

Корупція в секторі безпеки може проявлятися в різних формах, таких як: відкати і хабарі, просування неконкурентних контрактів або маніпуляції з зарплатами солдат, зловживання бюджетними коштами і використання військових ресурсів для отримання позабюджетних доходів

ВИСНОВОК. У висновку варто було б зазначити, що, незважаючи на наявність вагомих причин, корупція була і залишається злочином та глобальною проблемою нашого соціуму, з якою потрібно боротися із самих низів і до верхівки суспільства, адже вона встигла міцним корінням поєднатись із нашим життям, набуваючи більш побутових рис. У вищенаведених прикладах не було доцільно наголошувати найменш глобальні приклади корупції (до прикладу можна привести намагання пацієнта "задобрити" або "домовитись" із лікарем), але вони так само впливають на загальну картину нашого життя, посилюючи та популяризуючи корупцію навіть у таких незначних речах.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 14.05.2013 р. N 224-VII). URL: https://minjust.gov.ua/m/str_36096
2. Морарь М. В. Місце і роль політичної освіти у формуванні політичної культури української молоді: теоретико-методологічний аспект. *Регіональні студії. Науковий збірник*. 2020. № 20. С. 98-102.
3. Баришніков В. М. Запобігання та протидія проявам корупції на державній службі та в органах місцевого самоврядування : навчально-методичний посібник. Київ: ШПК ДСЗУ, 2013. 133 с.
4. Прохоренко О. Я. Корупція по-українськи: Сутність, стан, проблеми. Київ: Національна академія держ. управління при Президентові України, 2005. 166 с. URL: http://od.ukrstat.gov.ua/ZPK/pru_korup.htm

Савлук С. В., студент МІ-22-1, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»;

Савич В. О., кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу, Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ

Актуальність вивчення феномену толерантності зумовлена характерним для сучасності процесом наростання дезінтеграції, що спостерігається у тенденціях розвитку світової економіки і політики, у протистояння світових воєнних блоків, ідеологізації, виникненні глобальних проблем. Звідси дедалі значущим стає завдання пошуку шляхів і засобів входження в новий європейський та загальносвітовий етнополітичний простір. "Ми всі прагнемо безпеки й воліємо свободи, – слушно наголошує англійський філософ В. Нейган, – та чи здатні ми навчатися культурної, психологічної толерантності та інституціоналізувати її так, щоб забезпечити ці блага для "інших", чужих, тих, кого не включаємо до "ми"?" [1, с. 13].

Сучасна цивілізація не бачить іншого шляху в своєму розвитку, як у накопиченні і перенакопиченні. І в площині гонитви за матеріальними благами вибудовуються зручні моральні конструкти. За доби глобалізації державна відповідальність за добробут громадян вступає в суперечність з принципом максимізації прибутку, який сповідують валютні фонди, транснаціональні корпорації та уряди розвинених держав, які, надаючи позики державам, що розвиваються, ставлять їх у залежність від себе. На рівні забезпечення соціальних стандартів держава, не зважаючи на посилення де-соціалізації ринків, виконує провідну роль. По суті, сучасна держава, виконуючи функції соціальної держави, здійснює гуманізуючу та консолідуючу функцію,

звертаючись до таких цінностей як толерантність, солідарність, суспільна відповідальність та добробут для всіх. Традиційно наповнена людським сенсом сфера толерантності принципово змінює свій характер та спрямованість.

Запорукою досягнення в поліетнічному суспільстві толерантних відносин є створення сприятливого національного середовища, яке визнає спільність історичного розвитку, особливості менталітету, національної свідомості, традиції, звичаї, особливості мови, тобто критеріїв збереження національної самобутності і самодостатності окремого народу для його національної самоідентифікації. Досягнути дану мету можливо завдяки вирішенню таких завдань: формування негативного відношення до насилля і агресії в будь-якому вигляді, профілактика тероризму, екстремізму в суспільстві, виховання поваги до себе та інших людей, їхньої культури, розвиток здатності до міжнаціональної та міжрелігійної взаємодії, толерантного спілкування, вміння визначати межі толерантності, гуманізація і демократизація існуючих в суспільстві взаємовідносин, модернізація системи виховання. Визначити межі толерантності достатньо важко, враховуючи, що політичні діячі завжди виправдовують свої дії інтересами народу. Відтак, свідомість народу і є тим механізмом, що встановлює межу єдності і терпимості, а поза нею – протест.

Висновки. Національна політика повинна підтримувати і захищати ті цінності і зразки поведінки, які відповідають корінним інтересам. Дане питання розглядається в різних резолюціях міжнародних організацій. Створення гармонійних політичних відносин є важливим процесом на тлі великої кількості конфліктів, в основі яких міжетнічні протистояння як між різними державами, так і внутрішні. Світова практика свідчить, що лише реальна рівність в правах, суверенність, демократизм, співпраця і взаємодопомога, враховуючи національні особливості, будуть сприяти встановленню нового типу відносин.

Отже, у час глобалізаційних процесів, інтенсивного розвитку інформаційно-комунікативних технологій вирішення проблеми толерантних відносин переходить на міжнародний рівень. Актуалізувалося також питання

про вплив інформації на свідомість людини, як індивідуальну, так і суспільну, а крім того, формування її персональної картини світу, її індивідуального світогляду в дусі толерантності. Глобалізація породжує нерівність між громадянами різних держав та суспільну поляризацію всередині країн, постає потреба обґрунтування існування різних форм толерантності в період глобалізації. Лише на основі толерантності можна побудувати планетарну етику спільної відповідальності, яка буде універсалістською, такою, що не обмежується лише піклуванням про добробут сучасників, а також включатиме в себе відповідальність перед прийдешніми поколіннями. В зв'язку з цим з'являється можливість інтерпретації толерантності залежно від глобального розвитку.

Список використаних джерел:

1. Нейган В. Толерантність та міжнародний правопорядок. *Політична думка*. 1995. № 2-3. С. 4-13.

ПРИЦИПИ ДЕМОКРАТИЧНОГО ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний глобалізаційний процес сприяє взаємодії між країнами світу, разом із тим, посилюючи їх взаємозалежність, що спонукає до відповідної локалізації тих чи інших дій. У цьому контексті спостерігається існування конкуруючих між собою протилежних тенденцій, що призвело до визначення нової гібридної категорії – «глокалізація». Як зазначається у довідковій літературі, глокалізація – це синергетичний взаємовплив глобальних, регіональних та локальних структурних рівнів політики [4].

Тож, на тлі глокалізації, відбувається збереження та посилення регіональних відмінностей; виникають, набираючи силу, такі явища як загостреність зацікавленості до локальних відмінностей традицій, звичаїв тощо, а також розгортання сепаратизму, що впливає на виникнення воєнної агресії, що наразі проявилася у повномасштабній війні, яку розв'язала російська федерація проти суверенної України.

Цей факт спричиняє ріст зацікавленості вітчизняних та зарубіжних науковців, політиків та державного керівництва, принципів демократичного публічного управління.

Дослідження базових принципів демократичного публічного управління постають предметом активних дискусій і обговорень великої когорти науковців, зокрема: Бегей І., Василевська Т., Васильєва О., Венедіктова І., Ваніна Я., Колодій А., Козакова В., Кирилюк Ф., Новаченко Т., Радиша Я., Скакун О. та ін.

Тож, до базових принципів демократичного публічного управління умовах глокалізації та воєнного стану відносяться такі принципи:

□ принцип верховенства права та закону утверджує необхідність дотримання базових правових норм, що є загальнообов'язковими для виконання всіма суб'єктами, які входять до демократичного суспільства.

□ принцип досягнення згоди забезпечує взаємодію влади з громадськістю шляхом громадських обговорень, слухань та консультацій на рівних умовах, що сприяє формуванню серед населення почуття довіри до уряду;

□ принцип розподілу влади є гарантом демократії, взаємодії й співпраці між органами держави, що відбуваються в межах однієї країни та поміж країн-учасниць демократичного простору. Він набуває особливого методологічного значення в умовах глокалізації;

□ принцип справедливості дозволяє керуватися об'єктивними фактами без використання суб'єктивної складової, впроваджуючи прийняті рішення, спираючись на засади чинного законодавства;

□ принцип системності характеризується тим, що врахування кожного з елементів та координація їх діяльності, при цьому досягнутий елементом системи результат є складовою результату системи загалом. Єдність елементів системи забезпечує механізм ефективного публічного управління, адже вони спрямовані на досягнення спільної мети;

□ принцип доступності і демократичного публічного управління розкривається шляхом наявності можливості приймати участь громадськості в системі управління державними справами і рівному доступу громадян до державної служби через дотримання процедури відбору;

□ принцип транспарентності дозволяє поєднувати активні та пасивні дії громадськості відносно органів державної влади, сприяючи ефективному наданню адміністративних послуг й вирішенню найважливіших суспільних потреб;

□ принцип максимальної відкритості, коли будь-яка інформація, якою володіють органи державної влади є відкритою, крім тієї, що має винятковий характер.

Публічне управління стосується функціонування всієї системи політичних інституцій і держави в цілому. Пріоритетом України сьогодні є встановлення миру, відновлення суверенітету і територіальної цілісності у межах її міжнародно визнаного державного кордону. Усі державні органи України об'єднали свої зусилля задля здійснення потужної відсічі агресивним військовим діям російської федерації. Воєнні дії загрожують правам людини у максимальній мірі.

Відомо, що визначення Венеційської комісії, поняття режиму воєнного стану ґрунтується на припущенні про те, що за певних політичних, військових чи економічних надзвичайних ситуацій система обмежень конституційного правління має поступитися збільшенню повноважень виконавчої влади. Проте навіть в умовах воєнного режиму переважну силу повинен мати основоположний принцип верховенства права.

Відповідно вище представленого зауважимо, що в умовах воєнного стану, принцип верховенства права може піддаватися певним ускладненням та гальмуванню, проте встановлення дієвої системи концепції може зіграти важливу роль у допомозі післявоєнним державам побудувати міцний мир [1]. Вочевидь, що цей принцип зосереджує в собі такі ключові маркери, як: законність (прозорий, підзвітний і демократичний порядок введення законів у дію), правова передбачуваність, заборона свавілля; доступ до правосуддя, незалежність та неупередженість суду, дотримання прав людини, табу щодо.

У чинному законодавстві України відсутній єдиний підхід до інституційного забезпечення транспарентності діяльності органів публічної влади, більшість норм щодо доступу до інформації про таку діяльність мають декларативний характер. Не всі організаційно-інституційні складові та інструменти транспарентності відповідають міжнародним стандартам належного урядування. Однак, як відомо, рівень довіри громадян безпосередньо залежить від рівня транспарентності влади. На жаль, більшість посадових осіб владних органів дуже часто зловживають своїми

повноваженнями і спрямовують власну діяльність на задоволення особистих інтересів, а не на благо суспільства. Про такі факти свідчить реальний рівень корумпованості державної служби. Боротьба з корупцією має бути пріоритетом для держави і не тільки на словах а й на ділі. Також треба відмітити, що наші міжнародні партнери наголошують про те, що боротьба з корупцією дуже важлива для подальшої співпраці з цивілізованим світом.

Забезпечення законності, моніторингу активів органів місцевого самоврядування; проведення консультацій із заходів щодо забезпечення принципів законності; підзвітності, прозорості та відкритості були предметом обговорення та дискусії у «страсбурзькому форматі», що проходила у Львові 14 жовтня 2014 р. [2].

Через повномасштабне вторгнення росії в Україну низка державних інституцій із міркувань безпеки зняли частину публічної інформації, зокрема і у форматі відкритих даних про свою роботу, закрили держреєстри та призупинили інформування про свою роботу. У березні 2022 року Кабмін видав постанову № 263, яка дозволила обмежувати публікацію даних, а наступного місяця Мінюст видав наказ №1462/5 про припинення публікації інформації у форматі відкритих даних. Така політика суттєво погіршила прозорість роботи державних органів, а громадяни втратили оперативний доступ до відкритих даних, які становлять значний суспільний інтерес дискримінації та рівність перед законом [3].

Таким чином, в умовах сучасних викликів, зокрема повномасштабної війни, принципи демократичного публічного управління в Україні продовжують діяти, нехай навіть у слабшому прояві.

Список використаних джерел:

1. Васильчук Л. Б. Верховенство права в умовах війни: Матеріали міжнародного круглого столу. Ужгород, 2022. 79 с.

2. Вдосконалення системи багаторівневого врядування в Україні: дискусія у «страсбурзькому форматі». 14 жовтня 2023. URL : <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/high-level-dialogue-on-the-fundamental-issues-relating-to-multi-level-governance-reforms-in-ukraine-under-martial-law-and-after-its-termination> (дата звернення: 14.11.2023)

3. Зозуля В. О., Принципи демократичного врядування в умовах глобалізації. Інвестиції: практика та досвід № 18. НАДУ при Президентові України. К. 2017. 110 с.

4. Хома Н. М. Сучасна політична лексика : енциклопед. словник–довідник / за наук. ред. Хоми Н. М. Львів : «Новий Світ–2000», 2015.

ПОЛІТИЧНІ ВИБОРИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПРАВОМІРНІСТЬ, ЛЕГІТИМНІСТЬ ТА РЕАЛІСТИЧНІСТЬ

Актуальність теми. Чергові, восьмі за рахунком вибори Президента України, мають пройти не пізніше 31 березня 2024 року (перший тур), другий тур (у випадку призначення) — 21 квітня (**стаття 103 Конституції України**). Оскільки 24 лютого 2022 року через повномасштабне російське вторгнення на території України було введено воєнний стан у державі, під час якого проведення виборів заборонене чинним законодавством (**стаття 19 ЗУ "Про правовий режим воєнного стану"**), існує велика ймовірність перенесення цих виборів на пізніший термін або їхнє скасування. Разом з тим, в інформаційному просторі України все частіше і частіше з'являються заклики західних політиків щодо необхідності підтримання демократичних процесів та проведення виборів Президента України незважаючи на наявність воєнного стану в країні.

Вищевикладені обставини визначають актуальність обраної теми та необхідність аналізу правомірності, легітимності та реалістичності проведення виборів Президента України в 2024 році.

Щодо законодавчого регулювання проведення виборів Президента України, то тут необхідно зазначити що перший тур наступних виборів згідно з вимогами Основного Закону має відбутись не пізніше 31 березня 2024 року (**стаття 103 Конституції України**).

В самому тексті Конституції України не міститься прямої заборони на проведення виборів Президента України під час воєнного стану, однак передбачено, що в умовах воєнного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень, у тому числі може бути обмежене право громадян щодо участі в управлінні державними

справами, у всеукраїнському та місцевому референдумах, право вільно обирати та бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування (**Конституція України**).

Враховуючи викладене, можна зробити висновок що для проведення виборів Президента України у березні 2024 року непотрібно вносити будь-які зміни до Конституції України. Більше того, саме проведення виборів навесні 2024 року є прямою конституційною нормою, і, у випадку не проведення таких виборів у строки, передбачені Основним Законом, така ситуація може розцінюватись як пряме порушення Конституції з відповідними правовими наслідками та дискусіями з приводу легітимності діючого гаранта.

Разом з тим стаття 19 ЗУ "Про правовий режим воєнного стану" (**ЗУ "Про правовий режим воєнного стану"**) імперативно забороняє проведення в умовах воєнного стану загальнодержавних виборів. Таким чином, проведення виборів в Україні під час дії воєнного стану буде порушенням наведеної вище законодавчої норми, яка була чинною ще до президентства Зеленського та до повномасштабного вторгнення країни-агресора.

Незважаючи на законодавчі обмеження, абсолютно очевидно, що, в разі наявності політичної волі, проведення президентських виборів навесні 2024 року є абсолютно реальним, оскільки процедура внесення змін до ЗУ "Про правовий режим воєнного стану" є значно простішою порівняно з внесенням змін до Конституції України.

Таким чином будь-які законодавчі перешкоди в проведенні виборів усуваються відносно легко та швидко шляхом внесення відповідних змін до виборчого законодавства.

Якщо аналізувати плюси та мінуси проведення президентських виборів у 2024 році то із плюсів можна виділити підтвердження легітимності діючого гаранта на можливих виборах, що означає стабільність та незмінність політичного курсу України та поточної політики. Щодо мінусів виборчого процесу під час воєнного стану, то це відволікання політичних еліт від

головного виклику, який наразі існує в Україні, а саме цілодобової боротьби з ворогом, який поставив за мету знищити українську державність, як таку. Проведення виборів під час війни, з моєї точки зору, значно послабить державне управління на момент передвиборчих перегонів, поставить під сумнів продовження існуючого політичного курсу, в зв'язку з чим існують достатньо серйозні ризики щодо погіршення ситуації на фронті, перебої або затримки з прийняттям рішень по постачанню зброї іноземними партнерами через невизначеність з політичним майбутнім нашої держави. Також проведення передвиборчих агітацій буде розколювати та роз'єднувати суспільство за політичними вподобаннями, що вкрай небезпечно для воюючої країни, оскільки задачі військового характеру мають виконуватись безперервно. Крім того, президент України є Верховним Головнокомандувачем, і проведення виборів під час війни може значно негативно вплинути на управління військовою вертикаллю, яку очолює діючий президент. Крім того необхідно зазначити, що іноземні партнери, після початку повномасштабного вторгнення, достатньо довго вагались щодо надання тих чи інших видів озброєнь, при цьому причинами були як непевність у тому, що держава Україна збереже свою незалежність, так і перевірка діючої влади на предмет того, чи можна довіряти першим особам держави ті чи інші види озброєнь, як такі, оскільки існує багато ризиків щодо подальшого використання зброї після того, як вона надійде до території України. Той факт, що види озброєнь, які передаються в Україну, розширюються і розширюються говорить про те, що існує певна довіра до конкретних людей, які ведуть з цього приводу перемовини на чолі з діючим гарантом.

Вважаю, що основна ідея закладена в законодавстві переважної більшості країн, щодо неможливості проведення виборів під час воєнного стану, та обмеження виборчих прав громадян у цей період, полягає в тому, що під час війни вся увага політичних еліт має бути зосереджена на вирішенні військових завдань, збереженні суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості

держави. Крім того дуже важливе об'єднання всіх політичних еліт заради досягнення саме військових цілей у цей непростий період. Водночас проведення виборів передбачає, у тому числі, і серйозну критику діючої влади політичними опонентами, що значно може послабити нашу державу в цілому.

Крім того в поточній ситуації достатньо складно провести вибори легітимно в силу багатьох достатньо об'єктивних факторів, які існують на даний момент.

Під час воєнного стану існують достатньо обґрунтовані сумніви в легітимності виборів Президента України, якщо такі вибори будуть проводитись.

Серед іншого, найбільш серйозними і складно вирішуваними, є три організаційні проблеми, які фактично унеможливають легітимність, чесність і прозорість проведення президентських виборів навесні 2024 року.

Перша проблема – це велика кількість виборців, які знаходяться за межами України. За даними Держприкордонслужби України від початку повномасштабної війни Росії проти України, з 24 лютого 2022 року, за кордон виїхали і не повернулися 2,4 млн українців. Про це повідомляє платформа Опендатабот (**Інтернет-видання <https://glavcom.ua>**). Варто зазначити, що дані, які Опендатабот отримав від Держприкордонслужби про осіб, які офіційно перетнули кордон України, значно різняться від показників ООН. Так, в ООН говорять про 6,24 млн. українських біженців. Таким чином виникає складне організаційне питання щодо забезпечення виборчих прав громадян України, які знаходяться за кордоном.

Друга проблема – це організація виборів на тимчасово окупованих територіях, яка практично не може бути вирішена, оскільки зазначені території де-факто тимчасово не контролюються уповноваженими державними органами України. Враховуючи викладене, є обґрунтовані сумніви щодо легітимності виборів Президента України без голосування громадян України, які перебувають на тимчасово окупованих територіях України і реально не

зможуть взяти участь у таких виборах. При цьому необхідно зазначити, що починаючи з 24.02.2022 року, географія тимчасово окупованих територій значно розширилась порівняно з періодом до повномасштабного вторгнення країни-агресора, що також має оцінюватись при прийнятті рішення про можливість або неможливість проведення президентських виборів у 2024 році.

Третя проблема - це забезпечення голосування військових, які перебувають в зоні бойових дій. Виконання зазначеного вище завдання є занадто складним і частково нереальним, в зв'язку з чим критики проведення виборів, під час воєнного стану, здебільшого використовують саме вказаний аргумент.

Складнощі полягають також у фінансуванні проведення президентських виборів, а також забезпеченні вільного доступу до медіа і захисті інформаційного простору від небажаного впливу зі сторони країни-агресора.

Також важливим є питання про недопущення масових фальсифікацій можливих президентських виборів з огляду на вищевикладені об'єктивні обставини, адже легітимність майбутнього обраного Президента на таких виборах може бути поставлена під сумнів.

Прихильники проведення президентських виборів пропонують організувати голосування через додаток «Дія», відповідаючи на викладені вище організаційні проблеми та складнощі в організації виборчого процесу.

Щодо того кому саме вигідно провести президентські вибори під воєнного стану, то тут є декілька гіпотез.

З одного боку, західні партнери зацікавлені залишити діючого президента, як прогнозовану зрозумілу для них людину, підтвердивши легітимність влади на наступні 5 років, враховуючи достатньо високий його рейтинг, який може бути значно меншим через деякий час.

З іншого боку, абсолютно реальною виглядає ситуація, що якраз таки навпаки, західні партнери зацікавлені замінити діючого президента, оскільки він є надто непоступливим і принциповим у багатьох питаннях, ключовими із

яких є переговори з країною-агресором або деякі територіальні поступки на її користь. Враховуючи те, що український контрнаступ є занадто повільним, все більше і більше озвучуються наративи, направлені на так зване «дипломатичне вирішення конфлікту».

Певною мірою зацікавлений у проведенні виборів і сам президент В. Зеленський, оскільки, як відомо, однією із передвиборних обіцянок, була обіцянка щодо перебування на президентській посаді протягом одного строку. В одному із недавніх інтерв'ю президент В. Зеленський наголосив, що буде балотуватись на пост Президента повторно, виключно у випадку, якщо країна буде продовжувати знаходитись у стані війни (інтерв'ю Президента України португальському громадському телебаченню RTP, 30 серпня 2023 року).

Узагальнюючи викладене вважаю, що проведення виборів в Україні в 2024 році є цілком реальною, однак дуже небезпечною подією, із можливими фатальними наслідками, з точки зору збереження єдності, територіальної цілісності та суверенітету України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України.
2. ЗУ "Про правовий режим воєнного стану".
3. Інтернет- видання <https://glavcom.ua>).
4. Інтерв'ю Президента України португальському громадському телебаченню RTP, 30 серпня 2023 року).

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Сучасний розвиток Української держави характеризується зміною в усіх соціальних інститутах, зокрема й органах державної влади. Разом із тим, ці трансформації наразі здійснюються надзвичайно складно, оскільки відбуваються в процесі боротьби із зовнішнім ворогом – російською федерацією, яка розв’язала повномасштабну війну на території нашої держави. Воєнна агресія призвела до викликів, що постали перед Україною в усіх сферах її життєдіяльності – суспільній, політичній, економічній.

У роботах таких вітчизняних вчених як Геєць В.М., Гриценко А.А., Головатюк В.М., Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Жданенко С. Б., Литвиненко В., Петров В. та ін., спостерігається різноманітність підходів до аналізу тенденцій публічного управління та адміністрування щодо суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку України. Досліджуючи питання ефективності публічного управління та адміністрування науковці наголошують, що успішність України щодо подолання множинних проблем залежить від готовності адаптуватися до змін, розробляти інноваційні рішення, визначати та реалізовувати стратегії розвитку тощо.

У довідковій літературі, публічне управління та адміністрування визначається як діяльність, яка пов’язана з вирішенням стратегічних завдань державних органів, підприємств, установ, організацій з урахуванням комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів впливу і тенденцій розвитку в конкурентному середовищі, а також в певній галузі суспільного виробництва і держави в цілому [1].

Так, Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. наголошують, що активна фаза війни з російським агресором негативно впливає на соціально-політичний та соціально-економічний стан нашої держави, ставлячи під загрозу безпеку країни та розвиток суспільства [4, с. 72]. Відповідно постає важливою думка В. Петрова, який зауважує, що важливими аспектами публічного управління та адміністрування постає розробка такої стратегії, яка б враховувала поточну ситуацію, адаптувалася до змін та забезпечувала сталість розвитку в умовах воєнних конфліктів та їх наслідків [7, с. 35].

Подолання внутрішніх та зовнішніх сучасних викликів вимагає комплексного підходу та спільних зусиль для забезпечення сталого розвитку України. У цьому контексті, українські науковці Гейець В.М., Гриценко, А.А. та ін. наголошують на важливості стабілізації соціально-економічного розвитку, підкреслюючи роль громадянського суспільства, яке відіграє важливу роль у формуванні суспільно-політичних процесів та контролю за владою, сприяючи більшій відкритості та відповідальності уряду перед громадянами [2, с. 86]. Сучасними тенденціями публічного управління та адміністрування також визначається цифровізація та діджіталізація, що сприятиме конкурентоспроможності країни та поліпшення доступу до послуг для населення та їх якості [2, с. 61].

Значущою тенденцією публічного управління та адміністрування щодо вирішення складних проблем постає співпраця з міжнародними партнерами і організаціями, що включає фінансування проєктів та обмін досвідом; інвестиційну привабливість, розвиток малих та середніх підприємств, підтримку інновацій для стимулювання економічного зростання тощо. Розвиток та підтримка міграційних процесів, зокрема робочої сили та вибудовування партнерства з іншими країнами, може сприяти розвитку економіки та обміну досвідом. Разом із цим, зміцнення дипломатичних зусиль та залучення міжнародного співтовариства до врегулювання воєнного конфлікту з

російським агресором залишається першочерговим завданням, що сприятиме зменшенню напруги та відновленню територіальної цілісності.

Перехід від воєнного стану до післявоєнного розвитку України вимагає комплексних заходів для відновлення та стабілізації суспільства. У цьому контексті важливими тенденціями публічного управління та адміністрування постають розвиток ефективної системи освіти та науки, що гарантує якісну підготовку молодого покоління та його включення у розбудову Української держави. Підтримка наукових досліджень та інновацій сприятиме розвитку нових технологій та ринків, що створюватиме нові можливості для розвитку національної науки [7, с.34].

Забезпечення прав людини та рівність перед законом є невід'ємною частиною сучасного суспільства та важливим завданням для України. Досягти цього можливо шляхом подальшого реформування системи правосуддя, в контексті побудови правової держави, яка б гарантувала рівність прав та свобод громадян, створила рівні умови і можливості для ведення бізнесу, що б позитивно вплинуло на інвестиційний клімат в країні. Без незалежної судової системи неможливо побудувати довіру до держави з боку громадянського суспільства та бізнесу.

Держава мусить працювати у напрямку створення прозорих та ефективних механізмів взаємодії з суспільством, вибудовувати довіру до діяльності державних інституцій, надаючи їм необхідні ресурси та повноваження для прийняття рішень. Підвищенню довіри також може слугувати дієва система контролю за діяльністю державних та муніципальних органів влади та їх відповідальність перед законом. Через систему децентралізації, наслідком якої має стати залученість громадян у політичних процесах та державотворчих процесах, створюється підґрунтя до зміцнення демократії в Україні. Громадянське суспільство мусить бути активним учасником політичних процесів і життя країни. Формувати власний порядок денний змін та процесів, які б підвищували добробут, якість життя громадян та

приватного сектору. Між державою та суспільством має бути вибудована ефективна та прозора система комунікації, що передбачає зворотній зв'язок між усіма учасниками суспільно-політичного та соціально-економічного життя. І в цьому контексті інформаційна гігієна та безпека відіграють важливу роль у формуванні громадянської свідомості в умовах сучасних викликів [7 с.32].

Підсумовуючи вищенаведене зазначимо, що основними тенденціями публічного управління та адміністрування в умовах сучасних викликів є такі:

- дотримання принципів правової державності;
- партнерство та узгодженість дій з громадянами;
- розвиток громадянського суспільства та його активна участь у політичному житті держави;
- забезпечення прав і свобод громадян;
- розвиток ефективної системи освіти та науки;
- підтримка наукових досліджень та інновацій;

Отже, після перемоги над російською федерацією, реалізація окреслених тенденцій публічного управління та адміністрування відкривають реальні можливості для подальшої економічної, політичної і соціальної трансформації, інтеграційного руху України до ЄС та НАТО.

Список використаних джерел:

1. URL:https://uk.wikipedia.org/wiki/Публічне_управління_та_адміністрування(дата звернення: 26.10.2023)
2. Загальний механізм та чинники стабілізації соціально-економічного розвитку України: колективна монографія. НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» / Геєць В.М., Гриценко, А.А. та ін. Київ. 2022.302 с. URL: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2022/08/Zagalnyj-mehanizm-ta-chynnyky-stabilizacii.pdf>.(дата звернення: 26.10.2023).
3. Головатюк В.М. Стратегія наукоємного розвитку України: національні особливості в контексті світового тренду. *Наука та наукознавство*.

2020. № 3 (109), с. 16-33.<https://sofs.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/2020-3-1-16-33.pdf> (дата звернення: 26.10.2023).

4. Суспільство, людина, право: досвід філософсько-правового осмислення: монографія /Данильян О. Г., Дзьобань О. П., Жданенко С. Б. та ін. 2018. Харків: Право. 350 с.

5. Звіт Державної служби фінансового моніторингу України за 2022 рік. Київ. 2023. 32 с. URL: <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/0350/zvity/zvit2022ukr.pdf>. (дата звернення: 26.10.2023).

6. Литвиненко В. Міжнародна інформаційна діяльність України: формування позитивного іміджу. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2021. 3. с. 82-89.

7. Петров В. Імідж України у світовому інформаційному просторі: транснаціональний підхід. *Український інформаційний простір*. 2019. 4(7). с. 31-37.

8. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року (проект). URL: <https://sd4ua.org/wp-content/uploads/2015/02/Strategiya-stalogo-rozvytku-Ukrayiny-do-2030-roku.pdf> (дата звернення: 27.10.2023).

Тригубченко А. В. аспірант,
Відкритий міжнародний університет
розвитку людини «Україна»

ВПЛИВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Фондовий ринок – один із найкращих індикаторів економічного стану будь якої країни. Саме тому важливо проводити порівняльний аналіз регуляторних практик фондових ринків у різних країнах, зокрема в США, Європейському Союзі та Азії, і розглядати їх вплив на регулятивну структуру України. Досліджуючи різні підходи до регулювання, які відображаються у законодавчих ініціативах та впливають на розвиток розвинених фондових ринків, Україна може використати ці знання для покращення власної регуляторної практики з метою забезпечення прозорості та ефективності свого фондового ринку зокрема та підвищення інвестиційного клімату в цілому [1, с. 19].

Міжнародний Досвід: Огляд практик державного регулювання фондових ринків у різних країнах.

У США Комісія з цінних паперів та бірж (SEC) відіграє ключову роль у регулюванні фондових ринків. SEC забезпечує, щоб публічні компанії надавали правдиву та повну інформацію інвесторам [7, с. 1]. Наприклад, після фінансової кризи 2008 року, SEC впровадила низку нових правил для посилення прозорості, включаючи вимоги до розкриття інформації про високо ризикові інвестиції та заходи проти інсайдерської торгівлі.

В Європейському Союзі, Європейський орган з цінних паперів та ринків (ESMA) відіграє центральну роль у гармонізації регулювання фондових ринків між країнами-членами. ESMA сприяє захисту інвесторів та стабільності фінансових ринків шляхом розробки єдиних стандартів регулювання, як-от

МіФІД II (Директива про ринки фінансових інструментів), яка вводить строгіші вимоги до прозорості та розкриття інформації.

В Азії підходи до регулювання фондових ринків значно різняться. Наприклад, у Китаї державне регулювання фондового ринку суворе, з великим акцентом на контролі та нагляді [9, с. 2]. В Японії, Фінансове агентство Японії (FSA) регулює ринок, зосереджуючись на захисті інвесторів та прозорості ринку. В Сінгапурі, Монетарне управління Сінгапуру (MAS) забезпечує суворий нагляд за ринком, сприяючи міжнародній інтеграції та інноваціям.

В США, SEC зосереджується на захисті інвесторів. В ЄС, ESMA прагне до гармонізації стандартів і підходів між країнами-членами. В Азії, різні країни демонструють унікальні підходи, від суворого державного контролю в Китаї до просування інновацій у Сінгапурі. В США, після фінансової кризи було введено нові правила для збільшення прозорості. В ЄС, МіФІД II вводить строгіші вимоги до розкриття інформації та прозорості [8, с. 2]. В Азії, законодавчі ініціативи варіюються від країни до країни, відповідаючи їх специфічним потребам. Цей порівняльний аналіз показує, як різні країни підходять до регулювання фондових ринків, що залежить від їх економічного контексту, регуляторного середовища та історичних факторів. США, ЄС, та азійські країни демонструють різноманітність у своїх підходах до забезпечення прозорості та захисту інвесторів, що може бути корисним для розуміння та адаптації практик у контексті інших країн, включаючи Україну.

Український Контекст: Поточний стан державного регулювання фондового ринку в Україні.

В Україні регулювання фондового ринку здійснюється переважно Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР). НКЦПФР відіграє ключову роль у розробці правил для фондових ринків, захисту прав інвесторів та забезпеченні прозорості операцій на ринку [2, с. 16]. Однак, існуюча система регулювання часто зіткнулася з викликами, включаючи неефективність, обмежені ресурси, та відсутність довіри з боку інвесторів.

У останні роки Україна прагне модернізувати свій фондовий ринок, включаючи гармонізацію з європейськими стандартами [3, с. 22]. Наприклад, введення нового корпоративного управління та зобов'язань щодо розкриття інформації для публічних компаній сприяють підвищенню прозорості та довіри інвесторів. Проте, ці зміни зустрічаються з різними викликами у впровадженні та прийнятті на ринку.

Недостатня довіра інвесторів до українського фондового ринку є значною проблемою, що частково пов'язана з високим рівнем корупції та нестабільністю правової системи. Існують складнощі у координації між різними регуляторними органами, що ускладнює створення єдиної та ефективної системи нагляду за фондовим ринком. НКЦПФР та інші регуляторні органи часто стикаються з обмеженнями в ресурсах, що впливає на їхню здатність ефективно наглядати за ринком та впроваджувати нові ініціативи [4, с. 9]. Український фондовий ринок зазнає дефіциту в інструментів ринку капіталу, які були б привабливі для широкого кола інвесторів, включаючи міжнародні інвестиційні фонди.

Розвиток фондового ринку в Україні проходить складний шлях модернізації та реформ. Хоча були зроблені кроки вперед, зокрема, з метою гармонізації з європейськими стандартами, існують значні проблеми та виклики, що потребують вирішення. Важливим є подальше зміцнення правового поля та регуляторних органів, залучення інвесторів через покращення прозорості та впровадження нових інструментів ринку капіталу. Також необхідно зосередитися на боротьбі з корупцією та підвищенні довіри до фондового ринку, щоб створити стабільне та привабливе інвестиційне середовище.

Перспективи Розвитку: Поліпшення державного регулювання для забезпечення прозорості фондового ринку в Україні.

Один з ключових напрямків поліпшення - це гармонізація українського законодавства з міжнародними стандартами. Наприклад, адаптація норм МіФІД

П (з ЄС) може підвищити рівень прозорості та захисту інвесторів на українському фондовому ринку. Зміцнення НКЦПФР та інших регуляторних органів через підвищення їх ресурсів, незалежності та професійного потенціалу є важливим для ефективного нагляду за ринком [5, с. 13]. Важливим аспектом є розвиток ринкової інфраструктури, включаючи впровадження нових фінансових інструментів, платформ для торгівлі та поліпшення систем звітності. Гармонізація з ЄС: Прикладом для України можуть служити країни Центральної та Східної Європи, які успішно гармонізували свої ринки з нормами ЄС, підвищивши тим самим прозорість та інвестиційну привабливість. Інноваційні Підходи в Азії: Україна може також взяти приклад з азійських країн, таких як Сінгапур, де акцент робиться на інноваційність та привабливість ринку для іноземних інвесторів [9, с. 1]. Україні важливо розвивати міжнародну співпрацю з регуляторними органами інших країн для обміну досвідом та найкращими практиками [6, с. 10]. Впровадження новітніх технологій, таких як блокчейн для забезпечення прозорості та ефективності ринку, може бути ключовим фактором успіху. Підвищення фінансової грамотності інвесторів через освітні програми та інформаційні кампанії допоможе забезпечити краще розуміння ринку та його ризиків.

Перспективи розвитку фондового ринку в Україні вимагають комплексного підходу, що включає адаптацію міжнародних стандартів, зміцнення регуляторних органів, розвиток ринкової інфраструктури, та впровадження інноваційних технологій. Важливим є також створення привабливих умов для інвесторів, зокрема через підвищення прозорості та фінансової грамотності. Приклади з інших країн та активна міжнародна співпраця можуть значно допомогти Україні у досягненні цих цілей.

Список використаних джерел:

1. А. О. Босак, Ю. В. Дойнік. "Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання".

2. Краснова І. В. "Фондовий ринок в Україні: стан та перспективи розвитку". Проблеми економіки. 2014. № 1. С. 129–134.
3. Третьякова О. В., Харабара В. М., Грешко Р. І. "Фондовий ринок України: особливості функціонування в сучасних умовах". Економіка та держава. 2020. № 5. С. 103–107.
4. Мацелюх Н. П. "Індикатори розвитку фондових ринків та виклики для України". Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2019. Вип. 3. С. 144–154.
5. Чепульченко Т. О., Монаршук А. О. "Правове регулювання фондового ринку в Україні: проблематика та перспективи розвитку". Право і суспільство. 2020. № 2. Ч. 2. С. 276–282.
6. Мельник В.В. "Правове регулювання депозитарної та клірингової діяльності в Україні: монографія". Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 256 с.
7. Інформаційний ресурс Britannica: сайт URL: <https://www.britannica.com/money/financial-market-regulators>
8. Інформаційний ресурс Norton Rose Fulbright: сайт URL: <https://www.nortonrosefulbright.com/en/knowledge/publications/13c065b9/the-2022-eu-and-uk-financial-services-regulation-and-policy-outlook-for-markets>
9. Інформаційний ресурс Держдепартаменту США: сайт URL: <https://www.state.gov/reports/2022-investment-climate-statements/china/>

Ульянченко Н. М. аспірант кафедри
публічного управління та
адміністрування, Університет
Григорія Сковороди в Переяславі

ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Процеси трансформаційних змін національних систем охорони здоров'я європейських країнах в основному стосуються організаційного, нормативного, економічних аспектів діяльності. Здійснювана переоцінка наявних механізмів управління національними системами охорони здоров'я стосується переважно питань фінансування, економічного регулювання, нормативного ставлення до питань якості послуг та інших аспектів діяльності. Все це для досягнення найкращої ефективності та результативності в боротьбі за громадське здоров'я, з дотриманням етичних імперативів.

Різні країни це здійснюють по-різному. При цьому загальним є врахування демографічних, соціально-економічних, національних традицій, медико-організаційних, територіальних та інших особливостей. Це дозволяє нам, вивчаючи досвід різних країн світу, деякі сучасні моделі медичних систем, обґрунтовувати та впроваджувати в національну систему охорони здоров'я організаційно-управлінські, нормативно-правові засади та критерії оцінки діяльності.

В сучасному світі все більшої актуальності набувають різні методи, які здатні сприяти державі у виконанні її завдань. В умовах дефіциту бюджетних коштів державні органи вдаються до пошуку нових джерел, що дозволяють залучити позабюджетне фінансування для реалізації інфраструктурних проектів. У зв'язку з цим особливий інтерес держави матимуть проекти, засновані на принципах державно-приватного партнерства.

Найбільш успішним і показовим є досвід співпраці державного і приватного секторів у Великобританії.

Так, у своїй роботі С. Підгаєць відзначає, що однією із перших країн, де була впроваджена практика застосування існуючих моделей державно-приватного партнерства, являється Великобританія. В даній країні застосування моделей державно-приватного партнерства почало розвиватися із реалізації проектів національного значення (наприклад, будівництво тунелю під Ла-Маншем, будівництво залізнично-дорожніх шляхів тощо). Тобто державно-приватного партнерство розглядалося як альтернатива приватизації, а власне як спосіб залучення вмінь, знань і ресурсів бізнес-структур у сектор бюджетних послуг [1, с. 322].

Великобританія є однією з перших країн, де державно-приватне партнерство набуло законодавчого оформлення.

Першим кроком до цього послужило прийняття в 1992 особливої концепції, що отримала назву «Приватна фінансова ініціатива» (Private Finance Initiative, PFI) [2]. Її сенс полягав у наступному: приватним компаніям передавалися функції з будівництва, реконструкції та експлуатації об'єктів соціальної інфраструктури, що у державній власності.

Так, у країні поняття «державно-приватне партнерство» ідентичне поняттю «приватна фінансова ініціатива». Роль держави полягала в ініціюванні будівництва об'єктів через звернення до приватних осіб, причому стартове фінансування таких замовлень не здійснювалося.

Після завершення будівництва приватні структури, що експлуатували побудовані ними об'єкти, отримували від держави регулярні платежі, що дозволило бізнесу витягувати відносно малоризикову ренту за допомогою державних виплат. Державно-приватне партнерство набуло своєї популярності як ефективний механізм завдяки малому ризику таких проектів та можливістю залучення міжнародних джерел фінансування [3, с. 33].

До основних ознак державно-приватного партнерства у Великобританії відносять такі: централізація, що передбачає посилення централізованого підходу до відбору та реалізації проєктів державно-приватного партнерства; поліпшення механізму розподілу ризиків за допомогою зміни страхового та інших галузей права; держава виступає як інвестор у створення власного капіталу (або придбання частки у статутному капіталі); диверсифікація джерел фінансування шляхом залучення довгострокових і менш витратних джерел фінансування (коштів страхових та пенсійних фондів, довгострокових кредитних фондів) порівняно з дорогим та короткостроковим банківським фінансуванням; ефективне співвідношення ціни / якості: уряд має проводити консультації щодо досягнення найкращого співвідношення ціни/якості; прозорість: низку заходів спрямовано на поліпшення звітності, у тому числі введення зобов'язань щодо опублікування звітів про фінансування на ринку цінних паперів [4, с. 84].

На сьогоднішній день британський уряд виділяє такі основні форми взаємодії держави та приватного бізнесу:

- 1) акціонування – передача державної власності до рук приватного бізнесу шляхом утворення змішаних підприємств або продаж частини акцій державної компанії;
- 2) приватна фінансова ініціатива – укладання довгострокових угод між публічними та приватними партнерами на будівництво, фінансування, управління, експлуатацію об'єктів державної власності;
- 3) аутсорсинг – передача бізнесу державних функцій.

Необхідно відзначити, що однією з особливостей британської моделі державно-приватного партнерства є свобода вибору договірної форми для кожного проєкту через відсутність єдиного закону про державно-приватне партнерство. Однак не всі інвестиційні проєкти можуть бути віднесені до державно-приватного партнерства: існує певний алгоритм та низка вимог, основні положення яких регулюються Регламентом державних закупівель [5].

Нині у Великій Британії реалізується понад 700 ДПП-проектів у найрізноманітніших сферах. Їхня вартість оцінюється у більш ніж 54 млрд. фунтів стерлінгів, при цьому найбільше інвестицій було залучено у транспортну сферу – понад 26 млрд. фунтів стерлінгів. В свою чергу, найбільша кількість проектів реалізується у сферах охорони здоров'я та освіти. Слід зазначити, що як пріоритетні інвестори британський уряд надає особливого значення страховим і пенсійним фондам, які мають значні фінансові ресурси. Крім того, з часом все частіше почали використовувати державні гарантії [6].

У Великобританії у 2001 р. був створений Форум державно-приватного партнерства (PPP Forum), який є неурядовою організацією, спрямованою на стимулювання державно-приватного партнерства у сфері інфраструктури. Форум бере участь у розробці закупівельних процедур і контрактів, а також надає інформацію по державно-приватному партнерству для стейкхолдерів.

У країні здійснюється ефективний контроль за витрачанням фінансових коштів, вкладених державою у реалізацію інфраструктурних проектів через механізм державно-приватного партнерства. Такі перевірки здійснюються незалежними органами (парламентськими комітетами, національним фінансово-ревізійним управлінням).

Список використаних джерел:

1. Пидгаец С. Европейский опыт применения моделей государственно-частного партнерства. *Журнал Европейской экономики*. 2011. Том 10(3). С. 314-330. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28400/1/Пидгаец%20С..pdf>
2. United Kingdom – England: PPP Units and Related Institutional Framework. URL: https://www.eib.org/attachments/epec/epec_uk_england_ppp_unit_and_related_institutional_framework_en.pdf
3. Сухих В.Д., Руденко М.Н., Обороина Е.Д. Государственно-частное партнерство. *Вестник Пермского университета*. 2013. №2(18). С. 32–35.

4. Покатаєв П.С., Литвиновська П.С. Перспективи впровадження зарубіжного досвіду регулювання державно-приватного партнерства в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2020. Том 31 (70) № 5. С. 82-87. URL: http://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/5_2020/17.pdf
5. The Public Contracts Regulations 2015 No. 102. URL: http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2015/102/pdfs/ukxi_20150102_en.pdf.
6. Treasury H.M. A new approach to Public Private Partnerships. 2012. URL: https://www.minfin.bg/upload/11842/infrastructure_new_approach_to_public_private_partnerships_05.pdf

Черняк Д. С. кандидат соціологічних наук,
доцент, доцент кафедри філософії та
культурології Київський національний
університет технологій та дизайну

ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ОСВІТА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ НАПРЯМ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Давньогрецький мислитель Аристотель наголошував, що людина – істота політична, інший видатний політичний діяч Стародавньої Греції - Перикл зазначав, що «мало хто може творити політику, але судити про неї можуть усі». Ці твердження не втратили своєї актуальності і дотепер, оскільки політика є однією з пріоритетних сфер життєдіяльності людини, залученість до якої потребує знань, які дозволять свідомо приймати участь у політичному та суспільному житті, давати оцінку та виносити власні судження щодо подій, які відбуваються в ньому.

Сьогодні, коли Україна зазнає тяжких випробувань, відбуваються доленосні події як на рівні суспільства, так і на рівні особистості, руйнуються основи життєстрою, світоглядні установки, ідеали, ціннісні орієнтації, змінюються поведінкові стратегії особистості, зростає потреба в світоглядних орієнтирах та дороговказах.

Основою благополуччя, правопорядку, забезпечення цілісності та інтегрованості суспільства, на думку вітчизняних та західних науковців, є високий рівень розвитку політичної культури, політико-правова освіченість населення, що убезпечує суспільство від неефективних форм державної та суспільної організації, неврівноваженості, ідеологічного ірраціоналізму. Визнаним є взаємозв'язок ефективного політичного процесу від рівня оволодіння громадянами науковими політичними знанням та громадянськими навичками, а також розуміння можливості побудови правової, демократичної

держави на основі відповідної політичної культури, що виступає фактором ідентифікації особистості в мінливому політичному світі.

Функціонування політичної системи потребує підготовлених спеціалістів - професійних політиків, які на думку німецького вченого Макса Вебера, повинні бути наділені наступними якостями: пристрасстю, почуттям відповідальності та глазоміром [4, 17].

Відомий американський вчений Г.Алмонд в своїй роботі «Порівняльна політологія сьогодні» зазначає, щоб зрозуміти тенденції теперішньої та майбутньої поведінки певної нації, необхідно відштовхуватися від національної політичної культури, від суспільних установок в сфері політики та їх ролі в політичній системі [1, 93]. Демократична політична система, на думку автора, має базуватися на громадянській політичній культурі, що виступає поєднанням трьох типів культур. Зокрема 60 % населення мають дотримуватися культури участі, 30 % - підданської, 10 % - патріархальної культури [1, 98]. Отже, стабільність розвитку демократії має забезпечуватися гармонійним поєднанням політичної активності з традиційністю та зобов'язаністю щодо існуючих цінностей та правил.

Засновник Інституту громадянської освіти С. Рябов визначаючи демократію, писав, що «це, окрім іншого, ще й стан світосприйняття та самовідчуття людей, характер їхніх уявлень про самих себе, свої права, можливості та відповідальність, про засади авторитетності влади. Демократія, влада народу буває такою, якими є самі люди» [3, 3].

Люди є продуктом культури, формуються всередині існуючої політичної культури. Відповідно, становлення учасника політичного життя, підготовка індивіда до виконання громадянських функцій залежить від соціалізуючого середовища, агентів соціалізації. Вагому роль в цьому процесі мають відігравати лідери думок, зокрема політичні еліти. Про роль еліт в розбудові держави писав Д. Донцов - ідеолог національно-визвольного руху, називаючи правлячу верству живим символом і прикладом морального закону. «Провідна

верства, - пише Д. Донцов в роботі «Дух нашої давнини», - диктує людині свої скрижалі мудрості, своє «личить» і «не личить», ідеї правдивого і фальшивого, морального й неморального, чесного і безчесного, гідного осудження й гідного похвали...»[2, 452]. В той же час, автор застерігає, «суть нашої проблеми лежить у питанні формотворчої, будівничої правлячої касті. Була та каста мудра, відважна й сильна морально, була й держава. Була вона слаба або вироджувалася, розкладалася й гинула, слабла держава...» [2, 446]. Отже, від рівня політичної культури еліт залежить і рівень культури мас. Крім того політичні еліти несуть відповідальність за політику державотворення, основою якої має стати стратегія розробки програми формування та закріплення навичок громадянської поведінки, політико-правової освіченості населення.

В той же час, не варто забувати тезу, висловлену Г. Алмондом, про те, що культура - динамічне явище, тому слід враховувати зміну поколінь, що означає постійну модифікацію політичної культури, оскільки нові громадяни спираються на інший досвід [1, 119].

Список використаних джерел:

1. Алмонд Г., Пауэлл Дж., Стром К., Далтон Р. Сравнительная политология сегодня: Мировой обзор: Учебное пособие / Сокр. пер. с англ. А.С. Аспект Пресс, 2002. 537 с.
2. Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник / Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, А.К. Бичко та ін. – К.: Либідь, 1993. 560 с.
3. Політична культура: теорія, проблеми, перспектив. – К.: Видавець ПАРАПАН, 2004. 224 с.
4. Філософія політики: Хрестоматія: У 4 т. /Авт. – упоряд.: В.П. Андрущенко (кер.) та ін. – К.: Знання України, 2003. Т III. 407 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ

Сучасний світ переживає період значущих трансформацій у соціально-політичному та економічному вимірах, що визначає нові тенденції розвитку держав. Глибокі зміни у глобальному економічному ландшафті, вибух інформаційних технологій та соціокультурні трансформації викликають неабиякі виклики, але й створюють можливості для кардинальних змін у суспільному житті.

Глобалізація створює нові можливості для економічного зростання, та паралельно, переживає технологічні перетворення, такі як розвиток штучного інтелекту, цифрової економіки та Інтернету речей. Ці інновації не лише змінюють характер виробництва та послуг, а й створюють нові сфери економіки та робочі місця.

Сучасні держави стикаються з численними соціально-політичними викликами, які виникають у зв'язку з глибокими змінами у суспільстві. Один із ключових аспектів - це політична нестабільність, що може виникати через конфлікти між різними політичними групами, недовіра до влади або нерівномірне розподіл політичних ресурсів.

Зараз важливо звернутися до актуальних джерел, таких як політичні аналітичні журнали, офіційні заяви владних осіб та результати соціологічних опитувань. Наприклад, вивчення доповідей від міжнародних організацій, таких як Організація Об'єднаних Націй (ООН) чи Європейська Комісія, може дати глибоке розуміння глобальних тенденцій у соціально-політичній сфері.

Також важливо розглянути проблеми міграції, біженців та тероризму. Для отримання точних та актуальних даних щодо міграційних процесів можна

звертатися до джерел, таких як Міжнародна організація з міграції (МОМ) або статистичні портали національних урядів.

В Україні поняття «біженець» закріплено у Законі «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011. Біженець – це особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань. Частіше за все біженці з'являються внаслідок військових конфліктів (як міжнародних, так і внутрішніх). [1.ст.52]

Інституції грають ключову роль у формуванні соціально-політичного та економічного ландшафту. Уряд, бізнес, громадянське суспільство та інші інституції взаємодіють, визначаючи напрями розвитку держави. Розглядаючи цю тему, важливо врахувати різноманітні аспекти впливу інституцій на сучасне суспільство.

Необхідною умовою консолідації нації є також створення єдиного інформаційного простору, у якому мова є ключовим елементом, що об'єднує націю в єдиний організм. Важливим механізмом досягнення національної консолідації у багатьох державах є національні медіа, зокрема, важливим є вплив ЗМІ на формування національної свідомості, оскільки вони виступають вагомим засобом створення історико-культурного інформаційного простору держави, який об'єднує народ у політичну націю. Разом з тим, слід зазначити, що засоби масової інформації можуть виконувати як об'єднуючу роль і сприяти національній консолідації суспільства, так і дезінтеграційну. Тому суспільство й держава повинні постійно дбати про нейтралізацію негативних тенденцій в

інформаційному полі й мобілізувати ресурсний потенціал масмедіа для формування такої ціннісної системи, яка змогла б забезпечити національну єдність суспільства.

Практика показує, що в Україні державний сектор телебачення є маловпливовим. Ситуацію ускладнює і те, що Україна є об'єктом системних інформаційно-психологічних та політичних впливів ззовні, зокрема, йдеться передусім про глобальний культурно-інформаційний експансіонізм інших держав. [2]

Розвиток штучного інтелекту та автоматизації не лише трансформує ринок праці, а й реформує бізнес-моделі. Цифрова трансформація змінює споживацькі звички та способи комунікації. Медичні технології революціонізують діагностику та лікування, тоді як кібербезпека стає надзвичайно важливою в умовах зростання кіберзагроз. Соціальні мережі впливають на взаємодію та обмін інформацією, а етичні аспекти використання технологій, включаючи приватність та використання штучного інтелекту, стають предметом широкого обговорення. Ці технологічні зрушення породжують не лише нові можливості, але й викликають суттєві етичні та соціальні питання, які потребують уважного вивчення та регулювання.

Важливою ланкою цього процесу є кібербезпека цих процесів:

1. Убезпечення кіберпростору задля захисту суверенітету держави та розвитку суспільства;
2. Захист прав, свобод і законних інтересів громадян України у кіберпросторі;
3. Європейська і євроатлантична інтеграція у сфері кібербезпеки.

Загрозами кібербезпеці України є гібридна агресія Російської Федерації проти України у кіберпросторі. Держава-агресор невпинно нарощує арсенал кіберзброї наступального призначення, застосування якої може викликати невіправні, незворотні руйнівні наслідки. [3]

У підсумку, сучасні тенденції у соціально-політичному та економічному розвитку держави визначаються комплексною взаємодією різних факторів. Глобальна економічна взаємодія, стрімке розвиток технологій, соціально-політичні виклики та роль інституцій формують новий ландшафт, який потребує глибокого розуміння та відповідального підходу. Технології відіграють ключову роль у цьому процесі, перетворюючи економічні структури, взаємодію громадян та вирішення сучасних проблем. З одного боку, вони надають нові можливості для розвитку та інновацій, з іншого - ставлять перед суспільством серйозні виклики, такі як приватність та етичні питання. Вирішення цих завдань вимагає спільних зусиль уряду, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних організацій для створення стійкого та рівного суспільства, готового до майбутніх викликів.

Список використаної літератури:

1. Свящук А. Л. Навчальний посібник «Проблеми прав біженців та виклики сучасності». м. Харків. 2018. URL.: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/phd_2_copy.pdf
2. Карлова В. В. Вплив засобів масової інформації на формування української національної свідомості [Електронний ресурс] / В.В.Карлова // Державне управління: теорія та практика. – 2007. – № 2. – URL.: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2007-2/txts/07kvvunc.htm>
3. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року "Про Стратегію кібербезпеки України". URL.: <https://www.rnbo.gov.ua/ua/Ukazy/4974.html?PRINT>

КЕРІВНИК ЯК ПРОВІДНИК ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ

У довідковій літературі поняття «керівник» визначається різнобічно, зокрема – той, хто спрямовує чиюсь діяльність; є наставником, вихователем, коучем; це посада особистості, яка завідує чимось, або особа, що обіймає таку посаду; особа, яка керує чим-небудь. У сучасній науковій літературі категорія «керівник» визначається як особа, наділена повноваженнями ухвалювати управлінські рішення та здійснювати організацію їх виконання, створюючи для цього належні умови. Разом із тим, значна увага приділяється особистісним якостям керівника, тому – це та особистість, яка має організаторський талант і наділена людськими душевними якостями [4].

У системі публічного управління, поняття «керівник» трактується як особа, на яку офіційно шляхом призначення (обрання, затвердження) покладено функції керівництва державною або будь-якою іншою організацією, наділена формально регламентованими правами і обов'язками, зокрема правом висувати юридично владні вимоги і застосовувати засоби дисциплінарного впливу до органів та осіб, які перебувають у його підпорядкуванні по службі [1]. Відповідно головним призначенням керівника в органах державної влади та місцевого самоврядування постає забезпечення їх ефективного функціонування.

Як відомо, категорії керівників на державній службі в Україні визначаються відповідно до Закону України «Про державну службу» шляхом класифікації посад, головним їх критерієм яких є організаційно-правовий рівень органу, що приймає їх на роботу, а також роль і місце посади в структурі

органу державної влади та обсяг і характер компетенцій на конкретній посаді [2].

Важливим фактором адекватної оцінки професійних успіхів і невдач визначається управлінська компетентність керівника системи публічного управління. Як наголошують вітчизняні науковці, уміння комунікувати постає однією зі складових управлінської компетентності, оскільки сучасне керівництво – це постійна комунікація – з колегами, партнерами, громадськістю. Разом із тим вчені окреслюють такі її компоненти: когнітивний, особистісно-мотиваційний та діяльнісний [5, с. 506].

За результати прийнятих управлінських рішень саме керівник несе відповідальність, усвідомлено виконуючи покладені на нього обов'язки, передбачаючи наслідки своїх вчинків, дій та бездіяльності у сфері наданих йому повноважень, так і у суспільній сфері. Тож, будь-яка діяльність керівника в системі публічного управління породжує питання щодо його морально-ціннісного вибору як усвідомленого надання переваг тому чи іншому варіантові поведінки, що базується на певних особистісних якостях – емпатії, комунікабельності, відповідальності, стресостійкості, ініціативності тощо.

На нашу думку, почуття емпатії є значущою якістю сучасного керівника системи публічного управління, оскільки завдяки здатності почути та усвідомити проблеми співробітників, керівник завжди зможе знайти контакт з кожним з них; комунікабельність дозволяє швидко вступати в різні контакти з людьми, знаходити спільну мову, вести дискусії тощо; відповідальність вимагає від керівника усвідомлення значущості виконання своїх обов'язків відповідно окреслених соціальних завдань, норм і цінностей, що цілісно слугує налагодженню партнерських стосунків зі співробітниками.

Таким чином, керівник в сучасній системі публічного управління – це особистість, яка поєднуючи в собі професійний та особистісний компоненти управлінської компетентності, здатна бути джерелом активності, провідником змін, фокусом підсилення суспільно-історичних, економічних, психологічних,

політичних та духовних граней життя суспільства, що співвідноситься з гуманізмом.

Як відомо, поняття гуманізм – (лат. *humanus*– людський) базується на світоглядному принципі, за яким людина є найвищою суспільною цінністю, здатною до необмеженого розвитку і самовдосконалення, реалізації всіх своїх сутнісних сил, здібностей і талантів. В окресленому контексті неабиякої значущості набуває впровадження в сучасну систему публічного управління базового принципу, за якого людина постає найвищою соціальною цінністю. Відповідно зазначеного, вимогою докерівника системи публічного управління постає усвідомлення того, що її функціонування має реалізовуватися як в контексті чинного законодавства, так і в контексті ціннісного виміру, як імперативу людських відносин. Гуманізація системи публічного управління має сприяти визначенню нових, адекватних цивілізованому підходу варіантів досягнення людини, що переглядає усталені погляди на публічне управління. Все це разом впливає на створення атмосфери взаємодії, довіри, поваги та відповідальності в органах державної влади та місцевого самоврядування, що безсумнівно знаходить позитивний відгук у суспільстві.

Наразі Україна, знесилена повномасштабною війною, що її розпочала російська федерація, мужньо дає відсіч загарбникам і разом із тим проходить дуже складний етап суспільно-історичного розвитку, у процесі якого, на зміну радянській системі колективних та патерналістських цінностей, формується нова система гуманістичних цінностей, в основі якої постає цінність людини, а досвід того чи іншого суспільства створює цінності як свій унікальний продукт. У ньому містяться відповіді, що дає суспільство на фундаментальні світоглядні проблеми – ким постає людина, відносини між нею і природою, сприйняття та оцінка існуючих суспільних відносин, якими постає ієрархізація видів людської діяльності тощо.

Наукові погляди щодо визначення поняття «цінності» характеризуються множинністю підходів. Важливим постає те, що цінності – це не тільки

матеріальні об'єкти та їх властивості, а й духовні утворення, що визначаються в трьох формах існування: цінності як ідеал або мрія; цінності, що проявляються в об'єктивній формі та соціальні цінності [6, с. 103]. Проходячи через призму індивідуальної життєдіяльності та досвіду, соціальні цінності постають складовою психологічної структури особистості як персоніфіковані цінності, що виступають важливим джерелом мотивації поведінки індивідів, зокрема й особистості керівника в системі публічного управління [5, с. 52].

Отже, нова система цінностей, пов'язується з новим типом сучасного світогляду – ціннісною свідомістю, що відкриває значні гуманістичні можливості для керівництва системою публічного управління – взаємодії, консолідації, солідаризації, ідейної опори для висунення вимог, партнерства тощо.

Зрозуміло, що в умовах нестабільності, криз, війн люди шукають компетентних, харизматичних та морально стійких особистостей, що здатні їх згуртувати та захистити. Однак, за будь-яких обставин керівник, виконуючи свої управлінські обов'язки, має слідувати твердим правилам поведінки, бути відповідальним за результати своїх дій. Саме відповідальність є засобом самоствердження керівника, а також найбільш значимим критерієм, на підставі якого визначається його успішність. У такий спосіб генерується суспільний ідеал – недосяжний практично, однак такий, що використовується для визначення типу суспільного розвитку.

Таким чином, керівник в сучасній системі публічного управління – це певний соціальний статус, що надає владу, однак зобов'язує виконувати не лише посадові функції, а й певні моральні обов'язки, усвідомлено здійснюючи гуманістично-ціннісний вибір, що суттєво впливає на його утвердження в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Енциклопедія державного управління: у 8 т. К.: НАДУ, 2011. Т. 8 :

Публічне врядування. Т. 8. Львів : ЛПІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

2. Закон України про державну службу URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3723-12> (дата звернення: 01.11.2023 р.).

3. Новаченко Т. В., Афонін Е. А. Авторитет керівника в публічному управлінні : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2019. 168 с.

4. Словник української мови. Онлайн, томи 1–13 (А–П). URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=41439&page=1308> (дата звернення: 05.11.2023 р.).

5. Ткачук Т. Л., Гоян І. М., Запорожченко О. В., Москалик Г. Ф. Імідж керівника в публічному управлінні та його соціально-психологічні особливості. *Перспективи та інновації науки*. 8 (26) 2023. С. 497–508.

6. Hayek E. The Political Order of a Free People / Law, Legislation and Liberty. N. Y., 1979. 646 p. URL : <https://libsa.files.wordpress.com/2015/01/hayek-law-legislation-and-liberty.pdf> (дата звернення: 07.11. 2023 р.)

СЕКЦІЯ 5

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ДОСВІД ТА ПРАКТИКА

Балагура О. О., к.ф.н., доцент,
Національний транспортний університет;

Сагайдак І. С., к.т.н., доцент, Державний
податковий університет;

Балагура Я. Є., студентка групи УДК (ДЗ)-
1-1, Національний транспортний
університет.

ВИХОВАННЯ СВІДОМОЇ МОЛОДІ ЯК ВАГОМА СКЛАДОВА МАЙБУТНЬОЇ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

Останні події в нашій країні, зокрема героїчний супротив українського народу проти агресії росії, переконали, що в умовах потужної зміни та трансформації систем цінностей, яка захопила весь світ, і панування таких світоглядних концепцій як нігілізм та популізм, наявність моральних авторитетів в українському соціумі у періоді, який передував війні, стало одним із важливих чинників, що визначає успішність у боротьбі за ідеали демократії та свободи в Україні.

Вважаємо, що саме наявність національних моральних авторитетних цінностей упродовж попередніх десятиліть складного, доволі складного періоду розбудови державної незалежності України, стали орієнтирами, які допомогли українському народу не зійти зі шляху незалежності та волі та орієнтуватися на кращі зразки європейського державотворення.

Існування в освітньому та повсякденному полі морального авторитету чи авторитетів в українському суспільстві довоєнного періоду, поява нових авторитетів в умовах найжорстокішого протистояння варварській агресії

російської федерації віддзеркалює надію, готовність української нації рухатися шляхом утвердження Української державності на засадах подальшої політичної, ідеологічної та духовної консолідації суспільства, утвердженню загальнолюдських цінностей, як основи свого повсякденного буття.

Цей факт надзвичайно важливий для молодшої генерації українців, яка свідомо та впевнено увійти в життя у складний для сучасного людства як воєнний період. Наука, суспільство, родина, наше оточення має мати орієнтири, авторитети, до яких можна звернутися із складними світоглядними питаннями, відповіді на які сприяли би вірному руху не лише до перемоги, а й до міцних національних світоглядних позицій демократії та свободи, що формуються на засадах національно-патріотичного виховання.

Питанням, пов'язаним із актуалізацією теми національно-патріотичного виховання, присвячені роботи багатьох як зарубіжних, так і українських дослідників, зокрема в цій тематиці потужно працюють провідні сучасні науковці Бех І., Киричук О., Красовицький М., Коберник О., Мойсеюк Н., Новікова Л., Селіванова Н., Чорна К. та інші. У контексті досліджуваної проблеми вони надають змогу тлумачити патріотичне виховання як цілеспрямовану динамічну та системну взаємодію вихователя та вихованця на засадах співробітництва й партнерства. Дослідники порушують питання щодо ролі національних та патріотичних факторів у навчально-виховному процесі та їх зв'язок та вплив на сучасні реалії буття.

Варто зазначити, наприклад, що у колективній монографії Бондаренко Н. та Косянчук С. порушені актуальні проблеми національно-патріотичного виховання громадян нового еволюційного ступеня розвитку і трансформації його завдань у контексті форс-мажорних викликів російсько-української війни [3]. У статті Лубчак В. представлений огляд питання щодо навчання й виховання з позиції їх обопільної єдності, здатності забезпечувати засвоєння предметних знань, формування умінь і навичок та одночасно актуалізувати ментальні структури особистості [6]. Бондаренко Н. у своїх дослідженнях

також акцентує увагу на національних почуттях як квінтесенції всієї системи цінностей, заснованої на етнорелігійній, етнополітичній, етносоціальній, етнокультурній свідомості [2].

На реалізацію основних функцій патріотичного виховання (упорядкування всього спектру впливів оточуючого середовища на становлення патріотизму вихованця та створення патріотично спрямованого виховного простору для розвитку патріотичних почуттів особистості) впливають як зовнішні (об'єктивні), так і внутрішні (суб'єктивні) фактори. До зовнішніх (об'єктивних) факторів можна віднести соціально-історичні особливості, культурні традиції країни, прийняту в ній систему освіти. Як зазначалось вище, патріотичне виховання визначається єдністю мети і змісту, причому саме у відповідності до мети обирається зміст і способи виховної діяльності. Крім цього, саме з метою порівнюються реальні результати виховання. Загальна мета патріотичного виховання конкретизується системою завдань [9].

На нашу думку, як не примітивно це звучить, але планету врятує всім відоме золоте правило моралі: «Стався до інших так, як би ти хотів, щоб ставилися до тебе!», в якому закарбовані одвічні загальнопланетарні людські цінності, пов'язані із взаєморозумінням, взаємоповагою, взаємопідтримкою та гармонією співіснування.

Тож воєнний та післявоєнний світ має терміново відмовитися від цінностей суспільства споживання та повернутися до утвердження засад соціума, в якому саме духовні цінності виступатимуть важливими виховними орієнтирами для молодшої генерації, в якому не лише матеріальне благополуччя буде визначальним критерієм поступального розвитку країни, народу, суспільства, а й наявність моральних авторитетів та їхнього впливу на суспільні процеси, повага до особистого вибору людини, народу стануть ключовими життєвими орієнтирами у процесі формування духовного образу молодого свідомого покоління, як українців, так і молоді у всьому цивілізованому світі.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: наук.вид. Київ: Либідь, 2006. 272 с.
2. Бондаренко Н. В. Цінності об'єднаної Європи та їх формування в Українській новій школі. «Science progress in European countries: new concepts and modern solutions» : papers of the 8th International Scientific Conference (July 12, 2019, Stuttgart, Germany). Stuttgart, 2019. С. 62–74. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/716727>.
3. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання дітей та молоді: додаток до наказу Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 р. № 641 // Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України. 2015. № 8. С. 87–95.
5. Косенко О. Про дві риси українців. Не маємо жодних підстав вважати себе бідними-нещасними. День. 2016. № 156–157. 2–3 верес. С. 18.
6. Лубчак В. «Слідами Петра Григоренка треба створити всесвітній фронт боротьби з імперською росією». Чому всі українці мають знати про генерала, щорядував честь України. День. 16–17 травня 2014.
7. Марчук Є. Дослівно. Сільські вісті, № 5 (19337). 19 січ. 2016. С. 1.
8. Sahaidak Iryna S., Chorna Tetiana M., Balahura Olena O., BykhovchenkoValentyna P. Specifics of Distance Learning in the Modern Ukrainian Educational Space: Practices of the Higher Education Institutions of Ukraine. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series “Pedagogy and Psychology”*. 2021. Vol. 7, No. 3. p. 29-38.

9. Устименко І.П. Патріотичне виховання учнівської молоді, окреслене війною. Педагогічний вісник. №1-2. 2022. С. 27.

10. Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України : метод. посіб. Черкаси : ЧОППОП, 2008. 40 с.

НОВІ РЕАЛІЇ ТА ГОЛОВНІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ГАЛУЗІ ОСВІТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року росія розпочала військову агресію проти України. Це стало великим викликом для освітньої галузі. Основними викликами у цій сфері є:

- Велика кількість руйнувань освітнього забезпечення: пошкодження будівель освітніх закладів, навчальних виробничих основ практики, а також пошкодження навчальних матеріально-технічних основ;
- Небезпека для життя і здоров'я учасників навчального процесу, ускладнення доступу до базових людських потреб;
- Нарощення викликів щодо забезпечення доступності студентам і школярам в Україні до освіти, порушення безперервного навчального процесу;
- Значне вимушене переміщення учасників навчального процесу територією України, а також за кордон, що спричинило значні втрати складу освітніх здобувачів, викладацького і педагогічного контингенту;
- Скорочення видатків на освітній процес з державного і місцевих бюджетів;
- Утрата навчального управлінського контролювання на тимчасово окупованих територіях, а також на територіях яких проходять активні бойові дії. Примусове перепрофілювання українських учнів на навчальні програми росії, підручники, насильницький перехід на навчання російською мовою;
- Забезпечення розвитку не державної освіти на ступенях загального середнього, дошкільного і позашкільного навчання.

З початку війни Міністерство освіти і науки України не припиняло свою роботу та забезпечило неперервний зв'язок з керівниками вищих навчальних

закладів та обласними управліннями освіти. Міністерство освіти і науки України зробило звернення за допомогою відкритого листа до міжнародних партнерів, у тому числі до міністрів країн Європейського Союзу з закликом забезпечити допомогу освітньої галузі України. Одночасно припинилась кооперація у галузі науки і освіти з росією та профільними державними органами тих держав, що підтримали збройний напад на Україну.

Для того, щоб забезпечити безпекову ситуацію в закладах середньої освіти навчальний процес призупинили на короткий час та оголосили канікули. В подальшому навчальний процес було продовжено з застосуванням всіх можливих форм: офлайн – на віддалених територіях від бойових дій; онлайн – за допомогою дистанційного доступу та ІТ-технологій, на територіях, що наближені до місць бойових дій; у змішаному режимі.

У новій дійсності опинилися заклади фахової передвищої освіти, професійні (професійно-технічні) заклади освіти та заклади вищої освіти. Викладачі і студенти цих закладів масово почали вступати до територіальної оборони і ЗСУ. Певна кількість викладачів безперервно навчали студентів навіть на лінії фронту.

На протязі невеликого проміжку часу в Україні сформували положення інституційного юридичного налагодження галузі освіти під час дії військового стану. Це регулювання виконується в межах та відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 №389-VIII (зі змінами та доповненнями) [1], Указу Президента України від 24.02.2022 №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», що був затверджений Законом України від 24.02.2022 року №2102-IX[2], в тому числі відповідно до інших нормативно-правових актів України.

Таким чином, згідно з нормами статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного часу» [1], компетенції місцевих органів влади, в тому числі в частці управління установами і закладами освіти, здійснюють перехід до військових адміністрацій населених пунктів на певній території.

Першого дня повномаштабного вторгнення росії на територію України був виданий наказ Міністерства освіти та науки України від 24.02.2022 року №229 «Про утворення Ситуаційного центру МОН» [3], за допомогою якого стало можливим виконання функцій консультативно-дорадчого органу на час дії військового стану в країні. Головною метою Ситуаційного центру Міністерства освіти та науки України є забезпечення діяльності МОН на час дії військового стану.

Після початку військових дій Міністерство освіти та науки України створило інституційно-правові засади задля гарантування навчального процесу в умовах викликів, що були спричинені війною. Першочерговим рішенням стало звільнення учнів від здачі державної підсумкової атестації, які закінчували здобувати початкову і базову середню освіту у 2021/2022 навчальному році [4].

В свою чергу були створені правові умови переміщення і евакуації навчальних закладів з тимчасово окупованих територій, або тих територій де йшли активні бойові дії. Для вирішення цих питань було створено більше 50 наказів Міністерства освіти і науки України.

14 березня (18-тий день повномаштабного вторгнення) в більшій частині областей було відновлено навчальний процес по закінченню вимушених канікул. За рахунок того, що в певній частині українських регіонів є велика загроза для життя та здоров'я мирних мешканців, а в більшій частині регіонів повітряна тривога часто оголошується по декілька разів у день, Міністерство освіти і науки України видало рекомендації, щодо організування праці закладів освіти в гнучкий спосіб, в залежності від конкретної безпекової ситуації, а саме:

- Організування навчального процесу за допомогою дистанційної форми навчання (погоджується з військово-цивільною адміністрацією);
- Тимчасова зупинка навчального процесу (дотримання працівниками навчальних закладів завдань та заходів, що були визначені військово-цивільною адміністрацією);

- Використання змішаної форми навчання.

Всі загальні питання, що стосуються організації освітнього процесу в навчальних закладах урегульовано листом Міністерства освіти і науки України від 06.03.2022 року №1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій» [5].

Трансформація організаційних аспектів галузі освіти України відбулась у всіх сегментах (від дошкільної до вищої), що стало вагомим викликом. Однак, в управлінні освіти зробили все що було можливо, для того, щоб стабілізувати навчальний процес, завершити 2021/2022 навчальний рік, організувати вступну кампанію та забезпечити успішний початок нового навчального року. Водночас, не всі навчальні заклади мали змогу продовжити навчальний процес. Це зумовлено певною кількістю негативних причин:

- Окупацією територій;
- Пошкодженням та знищенням приміщень;
- Ракетними обстрілами;
- Активними бойовими діями;
- Переорієнтація навчальних закладів на соціально-гуманітарні пункти допомоги для внутрішньо переміщених осіб тощо.

Вагомим організаційним завданням є утворення найбільш безпечних умов для всіх хто бере участь в навчальному процесі. Задля цього проходять колективні заходи місцевих та центральних органів виконавчої влади спільно з навчальними закладами, а саме:

- Підготовка об'єктових та локальних систем сповіщення (сирени);
- Підготовка наявних захисних споруд цивільного захисту для їх використання, та в разі потреби створення нових;
- Обов'язкова перевірка працівниками ДСНС навчальних закладів, а також прилеглих територій на наявність вибухонебезпечних предметів;
- Формування резерву матеріалів, інструменту, обладнання, медичних засобів та води в навчальних закладах;

- Здійснення тренувань за допомогою тренувального оголошення повітряної тривоги;
- Дообладнання місць подвійного призначення та простих укриттів чи організування захисних споруд що швидко споруджуються у всіх навчальних закладах з врахуванням гарантування укриття 100% учасникам навчального процесу.

Таким чином МОН своєчасно провело інституційно-правове регулювання навчальної галузі на час дії військового стану.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.
3. Про утворення Ситуаційного центру МОН від 24.02.2022 року №229 -[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-utvorenniya-situacijnogo-centru-mon>
4. Про звільнення від проходження державної підсумкової атестації учнів, які завершують здобуття початкової та базової загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році від 03.03.2022 №383/37619 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zvlnennya-vid-prohodzhennya-derzhavnoyi-pidsumkovoyi-atpochatkovoyi-ta-bazovoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-u-20212022-navchalnomu-roci-zareyestrovaniy-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-03-bereznya-2022-roku-za-28337619>
5. Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій від 06.03.2022 року №1/3371-22 - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/627/125/e34/627125e3412d4434578376.pdf>

РОЛЬ ТА ФУНКЦІЇ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: АДАПТАЦІЯ ТА ВИКЛИКИ

Роль освітніх закладів під час воєнного стану дуже важлива та багатовекторна. У таких складних умовах, заклади освіти: школи, університети та інші навчальні заклади відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності, підтримці соціального порядку та збереженні гармонії в суспільстві.

Адаптація освітніх закладів під час воєнного стану вимагає різноманітних заходів та стратегій. Перш за все, це стосується забезпечення безпеки та захисту навчального середовища. Заклади освіти повинні розробляти плани евакуації, проводити тренування з учнів та персоналу, а також впроваджувати системи безпеки, щоб уникнути можливих загроз [1].

Додатковою важливою функцією освітніх закладів під час конфлікту є збереження навчального процесу. Навчання може бути перерване через переміщення людей, зміни в умовах навчання, а також через обмеження доступу до ресурсів та інфраструктури. Тому важливо розробляти та впроваджувати альтернативні методи навчання, такі як дистанційна освіта через Інтернет або використання мобільних навчальних платформ.

Забезпечення освіти та навчання, наразі це не просто додаткова функція, а пріоритетною для забезпечення розвитку суспільства та збереження знань та навичок.

Освітні заклади повинні дбати про те, щоб доступ до освіти був рівним та доступним для всіх груп населення, починаючи від біженців, внутрішньо переміщених осіб до уразливі категорії населення.

Адаптаційні виклики для освітніх закладів під час воєнного стану включають в себе [2]:

- *Доступ до освітніх ресурсів.* Оскільки воєнний стан може обмежити доступ до ресурсів, а саме: навчальні матеріали, обладнання та фінансування. Освітні заклади повинні розробляти стратегії для подолання зазначених обмежень.

- *Психологічний тиск.* Персонал та учні освітніх закладів можуть стикатися з психологічним тиском та стресом внаслідок воєнного стану.

Отже, освітні заклади грають важливу роль під час воєнного стану, забезпечуючи навчання, підтримку та захист прав дітей та громадян у складних умовах конфлікту. Вони важливі для збереження знань, розвитку громадян та збереження соціальної стабільності. Проте, освітні заклади також стикаються з численними викликами, такими як безпека, доступ до ресурсів та зміна умов навчання.

Адаптація освітніх закладів під час воєнного стану вимагає спеціальних стратегій та підходів, спрямованих на забезпечення безпеки, доступності освіти та психосоціальної підтримки для учасників освітнього процесу. Важливо розробляти плани надання гуманітарної допомоги та забезпечення доступу до освіти для всіх, незалежно від їхнього статусу та умов.

Під час воєнного стану освітні заклади можуть грати роль в сприянні миру та розумінню серед населення. Їх внесок у підтримку психологічного благополуччя та психосоціальної реабілітації може бути вирішальним у процесі відновлення суспільства після завершення конфлікту[3].

Однак воєнний стан також створює значні виклики для освітніх закладів. Зокрема, він може призвести до зниження фінансування освіти, руйнування інфраструктури, втрати кваліфікованого персоналу та обмеження доступу до навчальних матеріалів. Це ставить під загрозу якість освіти та розвиток молодого покоління.

Тим не менш, необхідно наголосити, що освітні заклади під час воєнного стану відіграють неоціненну роль у збереженні людського капіталу та соціальної стабільності. Вони сприяють збереженню інтелектуального

потенціалу та формуванню ментального запасу для подальшого відновлення суспільства після кризи.

Отже, важливою метою освітніх закладів під час воєнного стану є не лише забезпечення безпеки й навчання, але й підтримка морально-етичних цінностей, розвиток критичного мислення та сприяння відновленню суспільства після кризи. А тому, освітні заклади під час воєнного стану можуть також виконувати наступні функції та завдання, у розрізі підготовки фахівців для відновлення країни після конфлікту.

Таким чином, заклади освіти є ключовими агентами для розвитку громадянського суспільства, забезпечуючи знання та навички для активної участі в суспільних процесах та розв'язанні проблем сьогодні.

У воєнний період освітні заклади грають критичну роль у збереженні звичного життя та підготовці майбутнього покоління, забезпечуючи безпеку, психосоціальну підтримку та доступ до освіти.

Важливість освітніх закладів у воєнний період полягає в підтримці процесів миру та подальшого відновлення після закінчення конфлікту, при цьому дотримуючись принципів гуманітарного права, нейтралітету та об'єктивності.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» / Верховна Рада України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T150389?an=36>
2. Рекомендації МОН щодо організації освітнього процесу / Міністерство освіти і науки. URL: <http://vpu40.ptu.org.ua/4>.
3. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» № 2102-IX від 24.02.2022 / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/20>

АКТУАЛЬНІ СПОСОБИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Упродовж короткого часу в Україні було сформовано засади інституційно-правового регулювання освітньої сфери на період дії воєнного стану. Таке регулювання здійснюється в межах і відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 № 389-VIII (зі змінами та доповненнями), Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24.02.2022 № 64/202210, затвердженого Законом України від 24.02.20

Відповідно до наказу МОН «Про деякі питання організації роботи закладів фахової передвищої, вищої освіти на час воєнного стану» від 07.03.2022 № 235 створено інституційне підґрунтя щодо вжиття заходів для забезпечення захисту учасників освітнього процесу, працівників і збереження майна закладів освіти; здійснення в разі потреби евакуаційних заходів; організації особливих умов навчання (встановлення індивідуального графіка, надання академічної відпустки тощо) для тих здобувачів освіти, які перебувають у лавах ЗСУ або в підрозділах територіальної оборони, займаються волонтерською діяльністю. Також було створено правові умови для евакуації та переміщення закладів освіти з окупованих територій і тих, на яких велися активні бойові дії. З цих питань видано понад 50 наказів МОН.

Було рекомендовано використовувати всі наявні електронні ресурси, насамперед можливості Всеукраїнської школи онлайн, регіональні платформи, електронні ресурси окремих закладів освіти, у т. ч. приватних. Місцеві органи управління освітою поширювали зазначену інформацію, допомагали з

організацією підключення шкіл, удосконаленням дистанційної форми навчання для всіх здобувачів освіти, у т. ч. внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Учням із числа ВПО надана можливість відвідувати (за заявою одного з батьків) ЗЗСО за місцем тимчасового перебування. Навчання школяра також могло бути організоване на підставі заяви одного з батьків за індивідуальною формою – екстернатною чи сімейною (домашньою).

Особливої уваги потребували спеціальні заклади освіти та діти з особливими освітніми потребами. Так, для реалізації індивідуального навчального плану, надання консультацій батькам, перевірки виконаних завдань педагогам (учителям, спеціальним педагогам, а саме учителям-дефектологам, учителям-логопедам) рекомендовано використовувати засоби комунікації, зокрема: розміщення завдань і рекомендацій на сайті закладу; створення груп із батьками, учнями в соціальних мережах (Viber, Telegram, WhatsApp та ін.); використання електронних платформ (ZOOM, Google Classroom тощо); проведення скайп-конференцій; спілкування в телефонному режимі; листування через електронну пошту тощо.

Заклади позашкільної освіти теж істотно трансформували свою роботу, особливо на територіях, які зазнали найбільшого негативного впливу від агресії рф. Задля продовження навчання школярів державні заклади позашкільної освіти забезпечили розміщення в мережі Інтернет численних відеоматеріалів, що дали можливість проводити заняття з дітьми та організовувати для них змістовне дозвілля. МОН також було розроблено низку важливих рекомендацій для організації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Зокрема, ЗП(ПТ)О рекомендовано організовувати вивчення теоретичної частини освітньої програми за допомогою технологій дистанційного навчання, що не потребує відвідування закладів освіти її здобувачами й педагогічними працівниками. Для проведення практичної частини (виробничого навчання та виробничої практики) було рекомендовано використовувати навчальні майстерні,

лабораторії, полігони, а також місця на підприємствах, відведені для проходження практики. Якщо виробничу практику здобувачів П(ПТ)О неможливо організувати у звичайному режимі, то необхідно створити можливість її проходження із застосуванням технологій дистанційного навчання, ту ж практичну частину підготовки, яку неможливо виконати дистанційно, перенести на період після скасування воєнного стану.

Коледжам і університетам, де безпекова ситуація дозволяє здійснювати навчання у дистанційному чи змішаному форматі. Учням першого-другого курсів надано можливість перенесення годин теоретичного й практичного навчання на наступний навчальний рік. Водночас рекомендовано забезпечити особливі умови навчання (встановлення індивідуального графіка, надання академічної відпустки тощо) для тих здобувачів освіти, які перебувають у лавах ЗСУ або в підрозділах територіальної оборони, займаються волонтерською діяльністю, та внести зміни до затвердженого графіка освітнього процесу з урахуванням поточних подій.

Список використаних джерел:

1. Держпродспоживслужба України: Дніпропетровщина: особливості освітнього процесу в умовах воєнного стану | ДЕРЖПРОДСПОЖИВСЛУЖБА (dpss.gov.ua)
2. Міністерство освіти і науки України: URL: Nauk-metod.zbirnyk-Osv.Ukrayiny.v.umovakh.voyennoho.stanu- Innovatsiyna.ta.proyektna.diyalnist.pdf (mon.gov.ua)
3. Міністерство освіти і науки України : <4D6963726F736F667420576F7264202D20C7E1B3F0EDE8EA20D1E5F0EFEDE5E2E020EAEEDF4E5F0E5EDF6B3FF20283230323229> (mon.gov.ua)
4. Профспілка працівників освіти і науки України: Новий навчальний рік під час дії правового режиму воєнного стану в Україні » Профспілка працівників освіти і науки України (pon.org.ua)

5. Сайт Центру дослідження суспільства. URL: <https://www.css-ukraine.com/>
6. Osvita.UA: Усе про освіту під час воєнного стану – Освіта.UA (osvita.ua)
7. Сайт Міністерства юстиції України: <https://minjust.gov.ua/>
8. Офіційний сайт Президента України: <https://www.president.gov.ua/>

Шестаковська Т. Л. доктор наук з державного управління, доцент, ректор Чернігівського інституту інформації, бізнесу і права ЗВО «МНТУ»

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ВИКЛИКИ ТА СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ОСВІТИ

В умовах сучасної цифровізації та глобалізації інформаційна безпека є одним із найважливіших аспектів публічного управління. Поширення інформаційних технологій, зростання обсягів даних, які обробляються органами влади, а також зростаюча складність і різноманітність інформаційних загроз створюють нові виклики для забезпечення інформаційної безпеки в державному секторі.

Серед основних викликів у сфері інформаційної безпеки в публічному управлінні можна виділити такі:

1. Зростання складності і різноманітності інформаційних загроз. Кібератаки стають все більш витонченими і ефективними, а також поширюються на все нові сфери діяльності. Органам влади необхідно постійно оновлювати свої знання та навички в галузі інформаційної безпеки, щоб ефективно протистояти цим загрозам.

2. Недостатній рівень обізнаності про інформаційну безпеку серед публічних службовців. Багато публічних службовців не мають достатніх знань і навичок у галузі інформаційної безпеки, щоб ефективно захищати інформацію, з якою вони працюють. Це може призвести до випадкових помилок, які можуть бути використані для здійснення кібератак.

3. Нестача ресурсів для забезпечення інформаційної безпеки. Органи влади часто не мають достатніх ресурсів, щоб забезпечити ефективне управління інформаційною безпекою. Це може призвести до того, що органи влади не зможуть повністю захистити себе від інформаційних загроз.

4. Залежність сучасного публічного управління від технологій невинно зростає, пропонуючи величезні можливості для ефективності та інновацій. Проте, ця залежність також вносить ряд значних викликів та ризиків: цифрова вразливість (збільшення використання цифрових технологій робить системи управління більш вразливими до кібератак. Це може включати злам даних, розповсюдження вірусів, атаки типу "відмова в обслуговуванні" (DDoS) та інші кіберзагрози); застарілі системи (часто урядові установи використовують застаріле обладнання та програмне забезпечення через обмежені бюджети або бюрократичні затримки у процесі оновлення технологій); збільшення залежності від сторонніх постачальників (публічний сектор залежить від приватних компаній, які надають технологічні послуги та рішення, що може вести до проблем з конфіденційністю та безпекою даних); складність управління даними (великі обсяги зібраних даних потребують ефективного управління, забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності); відставання навичок співробітників (співробітники публічного сектору часто не мають необхідних навичок для роботи з сучасними технологічними системами, що вимагає інвестицій в навчання та розвиток) [1].

Для того, щоб подолати ці виклики, необхідно розробити ефективні стратегії освіти в сфері інформаційної безпеки для публічних службовців. Ці стратегії повинні бути спрямовані на підвищення обізнаності про інформаційну безпеку, формування у публічних службовців необхідних знань і навичок, а також забезпечення доступу до ресурсів, необхідних для ефективного управління інформаційною безпекою. Вирішення проблем включає: оновлення технологічної інфраструктури (інвестування в оновлення технічного обладнання та програмного забезпечення до сучасних стандартів); посилення кібербезпеки (реалізація комплексних стратегій кібербезпеки, що включають регулярні оновлення, шифрування даних та антивірусний захист); підвищення кваліфікації персоналу (організація навчальних програм для підвищення навичок співробітників у галузі технологій та кібербезпеки); вдосконалення

політик управління даними (розробка та впровадження чітких правил щодо збору, зберігання та обробки даних); аудит та моніторинг (проведення регулярних аудитів та моніторингу систем для виявлення та усунення потенційних вразливостей).

Одним із підходів до підвищення обізнаності про інформаційну безпеку є проведення навчальних семінарів і тренінгів для публічних службовців. Ці семінари і тренінги повинні бути спрямовані на висвітлення основних аспектів інформаційної безпеки, таких як: поняття інформаційної безпеки, основні інформаційні загрози, заходи захисту інформації.

Крім того, необхідно розробити навчальні програми з інформаційної безпеки для публічних службовців. Ці програми повинні бути спрямовані на формування у публічних службовців необхідних знань і навичок у галузі інформаційної безпеки, таких як: ідентифікація і оцінка ризиків інформаційної безпеки, розробка заходів захисту інформації, відповідь на інформаційні загрози.

Також необхідно забезпечити доступ публічних службовців до ресурсів, необхідних для ефективного управління інформаційною безпекою. Ці ресурси можуть включати: керівні документи з інформаційної безпеки, інструменти і технології захисту інформації, сервіси підтримки в сфері інформаційної безпеки.

Забезпечення ефективної освіти в сфері інформаційної безпеки для публічних службовців є важливим кроком на шляху до підвищення рівня інформаційної безпеки в державному секторі.

Формування культури безпеки є важливим аспектом захисту інформаційних систем у сфері публічного управління. Воно включає в себе ряд заходів, спрямованих на підвищення обізнаності, зміцнення відповідального ставлення до інформації та розвиток навичок безпечної поведінки серед співробітників та громадян. Ось основні кроки для ефективного формування культури безпеки:

1. Освітні та тренінгові програми. Регулярні тренінги: проведення регулярних тренінгів та семінарів з інформаційної безпеки для співробітників всіх рівнів. Симуляції: організація практичних вправ, наприклад, симуляцій фішингових атак, для розвитку навичок виявлення та реагування на кіберзагрози.

2. Політики та процедури. Розробка політик безпеки: встановлення чітких правил та стандартів поведінки у сфері обігу інформації. Аудит та моніторинг: регулярний аудит та моніторинг дотримання політик безпеки для забезпечення їх ефективності.

3. Комунікаційні кампанії. Інформаційні бюлетені та електронні листи: регулярне розсилання інформаційних матеріалів з актуальними порадами та новинами у сфері інформаційної безпеки. Інтерактивні кампанії: використання соціальних медіа та інших платформ для підвищення обізнаності про загрози та методи захисту.

4. Залучення керівництва. Приклад згори: активна участь керівництва в освітніх заходах та підтримка ініціатив з безпеки. Політика відкритих дверей: створення атмосфери, у якій співробітники можуть вільно ділитися своїми занепокоєннями та ідеями щодо поліпшення безпеки.

5. Підтримка неперервного навчання. Оновлення курсів та матеріалів: регулярне оновлення навчальних матеріалів для відображення найновіших загроз та технологій. Мотивація до самоосвіти: створення умов для самостійного вивчення та професійного розвитку у сфері безпеки.

6. Створення культури відповідальності. Відповідальність на всіх рівнях: підкреслення важливості особистої відповідальності кожного співробітника за збереження конфіденційності та цілісності інформації. Посилення санкцій: введення чітких санкцій за порушення правил інформаційної безпеки [2].

Отже, формування культури безпеки є багатогранним процесом, який вимагає залучення, освіти та постійної уваги всіх учасників процесу управління. Це не лише про технології та процедури, але й про створення

середовища, в якому безпека інформації є фундаментальною цінністю. Зростаюча загроза кібератак, потреба у захисті великих обсягів даних, та виклики, пов'язані з управлінням та оновленням ІТ-інфраструктури, є ключовими викликами для публічного сектору. Недостатні навички та обізнаність співробітників публічного сектору з питань кібербезпеки та технологій можуть підсилити ризики. Обмежені бюджети та потреба в оновленні застарілої ІТ-інфраструктури створюють фінансові та оперативні труднощі.

Список використаних джерел:

1. Копійка М. В. Модернізація політики міжнародних організацій у сфері інформаційної безпеки. Політичне життя. № 1. 2020. С. 102-109.
2. Organization for Security and Co-operation in Europe – OSCE. URL: <https://www.osce.org/whatistheosce>.

Наукове видання

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА МАТЕРІАЛАМИ
IV НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ,
АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ, ПРІОРИТЕТИ ТА ПРОГНОЗИ»
м. Київ, 22 листопада 2023 р.**

Матеріали подано в авторській редакції

Електронне видання

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 12,1.

Видавець і виготовлювач Університет «Україна».

03115, м. Київ, вул. Львівська, 23,
тел./факс (044) 424-40-69, 424-56-26

E-mail: ukraina.vdk@email.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 405 від 06.04.2001.